

Begroting 2018

GEMEENTE

Lansingerland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Algemeen	6
Begroting in één oogopslag	8
Financieel perspectief	8
Programma 1: Bestuur en dienstverlening	12
Beleidsveld Gemeenteraad, college en griffie	12
Beleidsveld Samenwerking	13
Beleidsveld Dienstverlening	14
Kengetallen programma 1	15
Programma 2: Sport, cultuur en onderwijs	17
Beleidsveld Sport	18
Beleidsveld Cultuur	18
Beleidsveld Onderwijs en kinderopvang	19
Kengetallen programma 2	20
Programma 3: Maatschappelijke ondersteuning	22
Beleidsveld Jeugd	23
Beleidsveld Werk en Inkomen	23
Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning	24
Kengetallen programma 3	25
Programma 4: Lansingerland schoon, heel en veilig	28
Beleidsveld Beheer Openbare ruimte	28
Beleidsveld Veiligheid en leefbaarheid	29
Beleidsveld Afval- en afvalwatermanagement	29
Kengetallen programma 4	30
Programma 5: Lansingerland ontwikkelt	32
Beleidsveld Ruimtelijke ordening	32
Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit	33
Beleidsveld Economische ontwikkeling	33
Beleidsveld Duurzaamheid	34
Kengetallen programma 5	35
Programma 6: Grondzaken	38
Beleidsveld Vastgoedbeleid	38
Beleidsveld: Grondexploitatie	39
Kengetallen programma 6	39
Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen	41
Overzicht: Algemene dekkingsmiddelen	41
Overzicht Overhead	45

Overzicht: Overhead	45
Paragrafen	47
Paragraaf Lokale heffingen.....	47
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	57
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen.....	65
Paragraaf Financiering en treasury	69
Paragraaf Bedrijfsvoering.....	75
Paragraaf Verbonden partijen	86
Paragraaf Grondbeleid.....	126
Paragraaf Taakstelling en reserveringen.....	133
Paragraaf Interbestuurlijk toezicht.....	134
Meerjarenbegroting	136
Overzicht van baten en lasten.....	136
Overzicht incidentele baten en lasten	138
Geprognosticeerde balans.....	140
Uitgangspunten begroting 2018-2021.....	141
EMU-saldo.....	142
BBV: Begroting 2018 naar taakvelden	143
BBV: Beleidsindicatoren	145
Bijlagen	147
Reserves en voorzieningen	147
Investerings.....	152
Kasgeldlimiet en renterisiconorm.....	167

Algemeen

Inleiding

Delen, durven, doen!

Voor u ligt onze laatste meerjarenbegroting. Als college zijn we in 2014 begonnen met de uitvoering van ons collegeprogramma: Delen, durven, doen! 2014-2018. Op 21 maart 2018 zijn de volgende gemeenteraadsverkiezingen. In deze programmabegroting vindt u de beleidsmatige verantwoording en financiële doorkijk per speerpunt.

Naast het zo efficiënt en effectief mogelijk invulling geven aan onze gemeentelijke kerntaken en het uitvoeren van nieuwe wettelijke taken (onder andere de 3D's), heeft het college van Lansingerland in 2014 de volgende vijf beleidsinhoudelijke speerpunten geformuleerd.

Financiën op orde

De financiën zijn meerjarig op orde en de lokale lastendruk gaat elk jaar omlaag. Door forse bezuinigingen, het op orde brengen van de gemeentelijke financiële organisatie en prudent financieel beleid zijn de financiën van de gemeente de laatste jaren sterk verbeterd. Op eigen kracht is de gemeente uit de rode cijfers geklommen en staat de gemeente niet meer onder provinciaal toezicht. De weerstandsratio komt al in 2018 boven de 1,2 uit. De risico's rondom de grondexploitaties zijn beheersbaar. We hebben een Treasurystrategie uitgewerkt op basis waarvan we onze rentelasten structureel en meerjarig kunnen dragen. We presenteren hier een solide en sluitende meerjarenbegroting met oplopende reserves, dalende schulden, toenemend weerstandsvermogen en een structurele verlaging van de lokale lastendruk voor onze inwoners. Dit college benut de extra financiële ruimte voor verdere lastenverlichting voor haar inwoners o.a. door een structurele verlaging van de OZB-tarieven. Daarnaast biedt de financiële ruimte ook de mogelijkheid om bestaand beleid te intensiveren en nieuw beleid vorm te geven.

Kansen benutten bij de verkoop van gronden voor bedrijven en woningen

Begin 2017 hebben we de 60.000ste inwoner welkom geheten. De woningmarkt is weer geheel hersteld en de vraag overtreft het aanbod. Van 2014 tot 2018 is de woningvoorraad met ca. 1.400 woningen toegenomen, voor de komende jaren verwachten we gemiddeld 400-500 woningen per jaar te realiseren. Lansingerland is volgens cijfers van het CBS, de aantrekkelijkste woongemeente (resultierend in hoogste WOZ-waarde) van de regio. Bereikbaarheid, veiligheid, voorzieningen, diversiteit en duurzaamheid van het woningaanbod spelen daarbij een belangrijke rol.

Ook qua economie zit de gemeente nog steeds in de lift, onze bedrijventerreinen worden middels gemeentelijk nationaal en internationaal accountmanagement proactief onder de aandacht gebracht van potentiële vestigers. De gemeente participeert op nationale en internationale vakbeurzen om de gemeente als vestigingsplaats op de kaart te zetten. (Provada, Food Logistica, Agri Expo Shouguang, etc). We willen in de periode 2018-2021 ca. 26 ha bedrijventerrein uitgeven.

Internationaal heeft de gemeente Lansingerland zich op de kaart gezet als meest innovatieve en duurzaamste glastuinbouw gemeente van de wereld. Deze positie is in eerste instantie te danken aan onze internationaal actieve, innovatieve bedrijven en de Wageningen UR Glastuinbouw. De gemeente onderhoudt economische banden met Chinese glastuinbouwgebieden. Het eerste Chinese glastuinbouwproductiebedrijf van Europa heeft gekozen voor Lansingerland als vestigingsplaats.

Gezonde en krachtige samenleving

De transitie van zorgtaken vanuit het rijk naar de gemeente Lansingerland verloopt succesvol. Wij hebben iedereen in beeld en zorgafnemers zijn tevreden over de dienstverlening. Er zijn geen financiële tekorten.

Het college streeft naar een samenleving waarin mensen zo lang mogelijk zelfstandig mee kunnen doen. Met behulp van eigen kracht en een sterke samenleving waar hulp voor elkaar het uitgangspunt is. Waar nodig zet de gemeente hulp en ondersteuning in, zo integraal mogelijk, vanuit de leefwereld van de inwoners zelf. Nu de financiële kaders weer ruimte geven voor een nieuwe blik op de toekomst gaan wij naast het uitvoeren van onze Lansingerlandse Standaard ook extra inzetten op een aantal accenten, zoals het voorkomen en terugdringen van eenzaamheid en aandacht voor onze grote groep jeugdigen. Daarnaast zijn brede visietrajecten op het gebied van bijvoorbeeld cultuur en onderwijs afgerond. De uitvoering van deze trajecten vindt nu plaats. Voor Wilderszijde is een nieuw schoolgebouw voor primair onderwijs noodzakelijk. De toename van het aantal inwoners leidt tot een toename van de vraag naar sport. We investeren in sportfaciliteiten om iedere burger de kans te geven te kunnen sporten.

Realistisch duurzaam

Het college van Lansingerland vertaalt de doelstellingen van het Energieakkoord (SER 2013) en het Klimaatakkoord van Parijs (2015) door lokaal te werken aan een energieneutrale werk- en leefomgeving. Lokaal waar het kan, nationaal waar het moet. Voorbeelden zijn de wijkgerichte aanpak energiebesparing bestaande woningen, plaatsing van openbare laadpalen, energiescans bij sportverenigingen etc.

In 2018 intensiveren we onze bijdrage aan energiebesparing en energietransitie bij bestaande woningen, nieuwbouw en in de glastuinbouw. 'Van gas los' is daarbij een belangrijk thema. Verlichting op buitenvelden van de sportverenigingen vervangen we door LED-verlichting. We stellen een visie en routekaart op om in 2050 energieneutraal te zijn op de thema's klimaatadaptatie, circulaire economie en energietransitie. Ook pakken we diverse andere projecten binnen deze drie thema's op. We benutten hierbij onze krachten in de samenleving.

Anders besturen met wijkgericht werken en slim organiseren

We besturen al anders, vanuit openheid en vertrouwen. We stimuleren en faciliteren burgerinitiatieven. Werken wijkgericht, stellen de inwoner centraal. Lansingerland werkt met het BOB-model, waarin het proces van Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming strikt gescheiden wordt. Het BOB-model geeft meer grip op de agenda van de raad. Belangrijk doel van BOB is het betrekken van inwoners, bedrijven en organisaties. Aan de beeldvormende fase wordt op verschillende manieren invulling gegeven, denk aan een rondetafelgesprek, werkbezoek, netwerkbijeenkomst, etc.

Gewoon doen! heet het speerpunt nu en dat is precies wat we doen. Het is altijd ja, tenzij er zwaarwegende financiële of wettelijke beperkingen zijn. Zo geven we effectief invulling aan burgerinitiatief, overheidsparticipatie en dualisme. We hebben vele succesvolle allianties gestimuleerd en tot stand zien komen door initiatiefrijke inwoners. Als organisatie bereiden we ons voor op de toekomst. Jarenlange noodgedwongen bezuinigingen op de organisatie hebben negatieve effecten gehad op de gemeentelijke dienstverlening. Voor het college reden om de komende periode te investeren in de organisatie. We bouwen aan een organisatie die de behoeften en wensen van inwoners centraal stelt. Een organisatie die past bij de uitdagingen van deze tijd.

Omgevingsdossiers

Financieel perspectief

Inleiding

De begroting van 2018 is de laatste begroting van dit college. De focus ligt bij deze begroting daarom vooral op het afronden van acties en voornemens uit het coalitieakkoord 'Delen, durven, doen! 2014-2018'. Samen met inwoners en partners maakten en maken we als gemeente de ambities uit dit programma waar. Zoals in de vorige paragraaf al is aangegeven, is één van de speerpunten van het huidige college om de financiën op orde te krijgen. Hier is de afgelopen jaren dan ook hard aan gewerkt en heeft ertoe geleid dat we in de komende begroting een behoorlijke stap maken in nieuw beleid, terwijl we nog steeds meerjarige begrotingsoverschotten kennen. Daarnaast is ons weerstandratio ruim op orde.

Van Begroting 2017 naar Begroting 2018

Het financiële vertrekpunt voor deze Begroting 2018-2021 is de in de Begroting 2017-2020 opgenomen meerjarenraming 2018-2020. Na de Begroting 2017-2020 heeft de raad op 29 juni de Voorjaarsnota 2017 vastgesteld. Dit leidde tot een positieve bijstelling van de begrotingssaldi 2018 en verder. In dezelfde raadsvergadering werd de Kadernota 2018 vastgesteld. De voorstellen uit de Kadernota 2018 zorgen voor een neerwaartse bijstelling van de begrotingssaldi. In het overzicht hieronder wordt die meerjarenraming weergegeven om vervolgens te laten zien welke mutaties zich sindsdien hebben voorgedaan en wat dat uiteindelijk betekent voor de jaarschijven in de Begroting 2018-2021.

Bedragen x € 1.000

1.1 Van Begroting 2017 naar Begroting 2018	2018	2019	2020	2021
Begroting 2017-2020	2.911	2.123	2.660	3.192
Separate tussentijdse mutaties	-161	-218	-211	-211
Mutaties Voorjaarsnota 2017	1.465	2.237	2.221	1.588
Mutaties Kadernota 2018	-2.574	-2.316	-2.434	-2.990
Begroting na Kadernota 2018	1.641	1.826	2.236	1.579

Mutaties Najaarsnota 2017 + adm. wijziging	1.589	1.489	1.452	2.396
Begroting 2018 na Najaarsnota	3.230	3.315	3.688	3.975
cao-ontwikkelingen (a)	-827	-860	-860	-860
Indexatie budgetten 1,4% (b)	-281	-279	-279	-273
Bijdrage VNG (c)	-115	-106	-104	-103
Organisatie(ontwikkeling) (d)	-813	-800	-800	-800
Duurzaamheid (e)	-581	-616	-616	-391
TOP-werken (f)	-400	-393	-393	-243
Inkomsten bouwleges (g)	250	250	250	250
Bibliotheek (h)	-100	-200	-300	-300
Fietsveiligheid (i)	-50	-66	-145	-145
Overige voorstellen (j)	594	111	217	-190
Begroting 2018 - 2021	907	356	658	920

Van Kadernota 2018 naar Begroting 2018-2021

In de Kadernota 2018 is het financieel perspectief geschetst voor het begrotingsjaar 2018 en de jaren daarna. Behalve de mogelijkheid om bestaand beleid aan te passen is bij de Kadernota gebruik gemaakt van de (financiële) ruimte om nieuw beleid vorm te geven. Tevens zijn in de Kadernota voorstellen gedaan waarvan de financiële consequenties in deze begroting zijn vertaald.

In de Kadernota 2018 is aangekondigd dat er structureel een buffer van € 1 miljoen - als begrotingsoverschot per jaar - nodig is om eventuele tegenvallers gedurende het jaar te kunnen opvangen. Bovenstaande saldoreeks laat zien dat het begrotingsoverschot 2018 - 2021 van € 1 miljoen niet gehaald wordt. Het college acht dit acceptabel. Immers, ten tijde van de kadernota werd onder andere rekening gehouden met eventueel tegenvallende uitkomsten van de meicirculaire. Deze effecten zijn inmiddels bekend en dragen juist positief bij aan onze begroting.

Mochten zich in latere jaren (2018 - 2021) tegenvallers voordoen, dan is de verwachting dat het huidige begrotingsoverschot voldoende is om deze op te vangen. Indien dit overschot niet toereikend blijkt te zijn, kan het weerstandsvermogen worden aangesproken. Het (niveau van het) weerstandsvermogen wordt uitgebreid toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Door dit zorgvuldige financiële beleid staat Lansingerland er goed voor en kan het tegen een stootje. Toch is waakzaamheid nog geboden.

Na de Kadernota 2018 is de Najaarsnota 2017 opgesteld. Deze nota wordt gelijktijdig met de Begroting 2018 - 2021 aangeboden aan de raad. De meicirculaire en de meerjarige financiële effecten van de Najaarsnota 2017 zijn verwerkt in deze begroting.

Behalve voorstellen uit de Kadernota en meerjarige effecten van de Najaarsnota, leiden nieuwe ontwikkelingen tot aanpassingen in de verwachte begrotingssaldi. Als gevolg daarvan zijn de begrotingssaldi in de Begroting 2018-2021, ten opzichte van de Kadernota 2018, naar beneden bijgesteld.

Vanaf 2018 hebben wij te maken met enkele autonome ontwikkelingen. Dit zijn onvermijdelijke, beleidsarme ontwikkelingen die invloed hebben op de begroting 2018-2021.

Naast autonome ontwikkelingen biedt de financiële ruimte mogelijkheden om voorstellen te realiseren die bijdragen aan de uitvoering van het coalitieakkoord. En daarmee aan een veilige en duurzame samenleving die klaar is voor een schone toekomst.

De volgende mutaties verklaren het verschil tussen de Kadernota 2018 en de Begroting 2018-2021.

Autonome ontwikkelingen

CAO-ontwikkelingen (a)

De vakbonden hebben met de Verenging Nederlandse Gemeenten (VNG) een akkoord bereikt over een nieuwe cao voor gemeentemedewerkers. De uitwerking van de nieuwe cao - stijging van loon en individueel keuzebudget (IKB) met in totaal 3,25% - leidt tot structureel hogere personeelskosten (€ 827.000 in 2018, € 860.000 in 2019 en verder).

Indexatie budgetten 1,4% (b)

De uitgavenramingen voor 2018 en verder worden met 1,4% verhoogd; dit heeft een nadelig effect van € 280.000 per jaar.

Bijdrage VNG (c)

Financiering van gezamenlijke gemeentelijke activiteiten wordt vanaf 2018 anders geïnd. Tot 2018 werden gemeentelijke activiteiten - VNG activiteiten - rechtstreeks gefinancierd uit het Gemeentefonds. Vanaf heden moeten gemeenten deze bijdrage zelf aan de VNG overmaken. Het gaat hier om activiteiten die de VNG op verzoek van de leden voor hen organiseert of uitvoert. Het ministerie van BZK heeft per abuis bij de meicirculaire onvoldoende gegevens verstrekt, als gevolg waarvan veel gemeenten, waaronder wij, bij de voorjaarsnota onvoldoende geld hebben gereserveerd om over te hevelen richting de VNG. Deze wijziging heeft nadelig effect van € 115.000 op onze begroting 2018.

Voorstellen Begroting 2018 - 2021

Organisatieontwikkeling (d)

In de paragraaf bedrijfsvoering komt het onderwerp organisatieontwikkeling uitgebreid aan de orde. Hierin is te lezen dat versterking - zowel kwantitatief als kwalitatief - van personeel noodzakelijk is om als organisatie door te ontwikkelen en om invulling te geven aan de huidige bestuurlijke ambities en. Om “de basis op orde” te brengen is in 2018 € 700.000 nodig; voor 2019 en verder is dit € 800.000. Voor begeleiding van de organisatieontwikkeling is in 2018 eenmalig € 113.000 benodigd.

Duurzaamheid (e)

In het kader van duurzaamheid is het actieprogramma Realistisch Duurzaam opgesteld. Om invulling te geven aan dit programma is structureel € 100.000 benodigd. Daarnaast is structureel € 250.000 nodig om een aantal projecten uit te voeren: ontwikkeling ‘Van gas los’, energiebesparing sportverenigingen (motie M2016-48) en kosten energietransitie.

Behalve deze structurele lasten is behoefte aan (tijdelijke) uitbreiding van personeel. Deze extra impuls is voor de duur van drie jaar en kost € 225.000 per jaar.

TOP-werken (f)

Naast formatieve versterking om “de basis op orde” te brengen is voor het toekomstbestendig zijn van de organisatie nodig dat er geïnvesteerd wordt in het zogenoemde Tijd- en plaatsafhankelijk werken (TOP-werken). De daar voorgestelde investeringen leiden tot een toename van € 250.000 van de structurele lasten voor ICT.

In het kader van TOP-werken worden extra kosten voor projectmanagement verwacht; deze incidentele kosten bedragen € 150.000 per jaar voor de jaren 2018, 2019 en 2020.

ICT-investeringen zoals TOP-werken wordt in zowel de paragraaf bedrijfsvoering als bijlage “Investeringen” nader toegelicht.

Inkomsten bouwleges (g)

In lijn met de woningbouwplanning en de planning voor de uitgifte van bedrijventerreinen wordt € 250.000 meer aan bouwleges verwacht. Aangezien de kostendekkendheid deze stijging toelaat ontstaat hierdoor een structureel voordeel.

Bibliotheek (h)

De uitwerking van de toekomstvisie bibliotheek in Lansingerland is één van de onderdelen van de cultuurnota. Hierin beschrijven we een aantal programmalijnen waarin we culturele ontmoetingen en samenwerking tussen de verschillende inwoners willen stimuleren en faciliteren zodat zoveel mogelijk mensen via deze culturele hotspots participeren in de samenleving.

Daarnaast zijn in deze bibliotheeknota zowel relevante trends en ontwikkelingen in de bibliotheeksector als de huidige situatie van de bibliotheek Oostland beschreven.

De uitvoering van de toekomstvisie bibliotheek brengt hogere kosten met zich mee; deze stijging loopt op van € 102.000 in 2018 naar € 300.000 in 2020 en verder.

Fietsveiligheid (i)

Ter verbetering van de fietsveiligheid is het fietsveiligheidsplan opgesteld. Hierin staan drie pijlers centraal: verkeerseducatie, veilig fietsnetwerk en veilige rotondes. Ter uitvoering van deze pijlers staan voor de begrotingsperiode 2018 - 2021 onder andere de volgende projecten gepland: verlichting Landscheidingspark, aanpak rotondes Klapwijkseweg - Boterdorpseweg en Berkelsdijkje.

De totale investering bedraagt ruim € 1,8 miljoen. Hierdoor stijgen de kapitaallasten met € 50.000 in 2018 oplopend naar € 145.000 in 2020 en verder.

Overige voorstellen (j)

De post overig bestaat uit een veelheid aan mutaties met ieder een beperkte omvang. Het betreft hier bijvoorbeeld de actualisatie van de investering en bijbehorende kapitaallasten. Ook is de eenmalige verlaging van de bijdrage van de Gemeenschappelijke Regeling Jeugd (voordeel van € 465.000 in 2018) hierin verwerkt. Dit incidentele voordeel ontvangen wij als korting in 2018 omdat er in 2015 en 2016 aanzienlijk minder ondersteuningstrajecten zijn afgenomen dan geraamd.

Bovenstaande mutaties leiden uiteindelijk tot de volgende verwachte begrotingssaldi voor de jaren 2018 tot en met 2021.

				Bedragen x € 1.000
1.2 Verwacht begrotingssaldo	2018	2019	2020	2021
Stand voor Kadernota 2018	4.215	4.142	4.670	4.569
Mutaties Kadernota 2018 en mutaties Najaarsnota	-985	-827	-982	-594
Begroting na Kadernota 2018 en mutaties Najaarsnota 2017	3.230	3.315	3.688	3.975
Voorstellen Begroting 2018-2021	-2.323	-2.959	-3.030	-3.055
Saldo Begroting 2018 - 2021	907	356	658	920

Deze begrotingssaldi bestaan uit incidentele en structurele posten.

Risico's

Hoewel wij onze begroting gedegen hebben opgesteld, zijn er altijd een aantal risico's die ertoe kunnen leiden dat het in deze begroting verwachte resultaat zal verminderen. Voor de komende jaren blijft het, ondanks dat het economisch beter gaat, onzeker of de geraamde gronduitgiftes, met name voor bedrijventerreinen, gehaald zullen worden.

Een andere risico betreft de gevolgen van het wel of niet afbouwen van ons belang in Eneco. In de tweede helft van 2018 zal daarover naar verwachting definitieve besluitvorming over plaatsvinden. Ten slotte hebben we blijft de invoering van de Vennootschapbelasting (VpB) bij gemeenten een belangrijk risico.

Duurzaam in control

Onze organisatie komt financieel gezien steeds beter in control. Toch zijn we er nog niet. Uit de provinciale vergelijkingen met andere gemeenten blijkt dat onze financiële positie nog steeds de nodige aandacht nodig heeft. Zo is onze schuldpositie nog hoog. Om de komende jaren tegenvallers goed op te kunnen vangen, zorgen wij voor voldoende ruimte in het begrotingssaldo.

Programma 1: Bestuur en dienstverlening

Beoogd maatschappelijk effect

In Lansingerland is het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren. De gemeente heeft een daadkrachtig bestuur, dat samenwerking hoog in het vaandel heeft, en biedt een uitstekende en betrouwbare dienstverlening. De gemeente speelt snel in op nieuwe ontwikkelingen en veranderingen, zodat ze de inwoners, ondernemers en instellingen optimaal van dienst kan zijn.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel de baten en lasten van het gehele programma.

Bedragen x1000

	Realisatie 2016	Totaal primitief 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022
Lasten	0	4.548	5.622	7.651	7.432	7.458	7.479
Baten	0	921	1.193	732	633	670	687
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	-3.627	-4.429	-6.919	-6.799	-6.788	-6.792

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

De belangrijkste financiële verschillen tussen 2017 en 2018 worden veroorzaakt door besluiten die reeds gemotiveerd door de Raad zijn genomen bij de vaststelling van de Kadernota 2018. Dit betreft bijvoorbeeld de structurele stijging van de vergoeding voor het bestuur van € 132.000 door de toename van het aantal inwoners. De verplichte jaarlijkse bijdrage voor een nieuw landelijk systeem voor publicaties van onder andere verordeningen, het GVOP, is voor onze gemeente € 14.000

Doordat vanaf 2018 rechtstreekse betalingen uit het gemeentefonds aan derden - waaronder de VNG - niet meer mogelijk zijn, is door de ALV van de VNG het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU) ingesteld. Bedragen die de VNG tot en met 2017 rechtstreeks uit het gemeentefonds ontving voor de gemeenschappelijke taken, worden vanaf 2018 via dit nieuwe fonds bij gemeenten geïnd. De verplichte bijdrage van onze gemeente hiervoor is jaarlijks € 184.000. De korting op de Algemene Uitkering voor deze taken vervalt per 2018 en dit is verwerkt in programma 7.

Vanaf 2018 wordt verder ingezet om de regionale positie van Lansingerland te verstevigen en burgerinitiatieven een duidelijke plaats te geven. Dit betreft onder andere € 90.000 ten behoeve van social media en profilering c.q. imagoverbetering en € 65.000 verhoging ten behoeve van het Lansingerlandse initiatief.

In verband met het verkiezingsjaar 2018 zijn hier enkele budgetaanpassingen. Voor opkomstbevordering is € 46.000 beschikbaar en is € 19.000 uitgetrokken voor de raadswisseling en coalitievorming. Daarnaast wordt vanaf 2018 structureel € 25.000 ingezet ten behoeve van raadsondersteuning, waaronder het maken van schriftelijke verslagen.

De incidentele last van €180.000 voor het foodtruckfestival 10 jaar Lansingerland uit 2017 vervalt. De wijziging van de interne rekenrente (van 1,25% naar 0,9%) en afname van de kapitaallasten heeft een daling van de lasten tot gevolg op de doorbelasting kapitaallasten (€ 1.400). Daarnaast zorgt aanpassing op het aantal uren en het uurtarief voor een positief effect op programma 1 (€ 89.000) Het programma kent de volgende beleidsvelden en kengetallen :

Beleidsveld Gemeenteraad, college en griffie

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Opkomstbevordering

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Stemhulp

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Nieuwe gemeenteraad

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Nieuw collegeprogramma

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Gemeenteraad, college
en griffier

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	2.640	2.388	2.528	2.630	2.512	2.512
Doorbelasting	1.926	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	11	5	-	-	-	-
Totaal lasten	4.576	2.393	2.528	2.630	2.512	2.512
Totaal baten	-	-	-	-	-	-
Saldo	-4.576	-2.393	-2.528	-2.630	-2.512	-2.512

Beleidsveld Samenwerking

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Anders besturen: Gewoon Doen!

De verhouding tussen overheid en samenleving blijft in beweging. De representatieve democratie kan niet (meer) zonder de participatieve democratie. Deze tweebenige democratie vraagt om een andere aanpak en andere houding. Enerzijds hebben we te maken met democratische legitimatie, algemeen belang, maatschappelijke solidariteit en risicobeheersing. Anderzijds zien we initiatief van onderop, lichte netwerken en behoefte aan maatwerk en regelvrije ruimte. Steeds vaker zijn het niet meer de inwoners die mogen meepraten met de gemeentelijke plannen, maar vragen inwoners de gemeente zich aan te passen aan hun wensen en initiatieven, een omslag van 'zorgen dat' naar 'zorgen voor', van initiëren naar faciliteren of zelfs naar loslaten. Dit is voor ons anders besturen. We moedigen inwoners, bedrijven en organisaties aan met eigen initiatieven te komen en onderlinge samenwerkingsverbanden (allianties) te sluiten. Ook stimuleren we de right to challenge, 'het recht om uit te dagen' en om taken van de gemeente beter uit te voeren met het budget wat in de (vastgestelde) begroting staat. Doel: onze Lansingerlandse samenleving nog mooier, socialer, groener, gezonder, cultureler, sportiever, schoner en/of veiliger maken.

Regionale samenwerking

We richten ons op (in)formele samenwerking met onze buurgemeenten en andere gemeenten, zowel binnen de Metropoolregio als in andere samenwerkingsverbanden. Dit geldt met name bij (nieuwe) gemeentegrensoverschrijdende taken en herziening van bestaande samenwerkingsverbanden, zoals gemeenschappelijke regelingen. We zoeken de samenwerking als wij de kwaliteit en efficiency kunnen verhogen en/of om onze beleidsdoelstellingen te ondersteunen en zetten ons in voor een governance die daar bij past.

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Anders besturen door gewoon doen!

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Regionale positionering

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Governance verbonden partijen

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld:

Samenwerking

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	216	346	535	535	538	538
Doorbelasting	137	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	353	346	535	535	538	538
Totaal baten	277	0	0	0	0	0
Saldo	-76	-346	-534	-535	-538	-538

Beleidsveld Dienstverlening

Doelstelling

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Een flexibele dienstverlening

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

Verkiezingen

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

Een adequaat en efficiënt apparaat

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

De inwoner centraal

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

Afhandelen van klachten, bezwaren en (Wob)verzoeken

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld:
Dienstverlening

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	728	2.513	2.490	2.007	1.901	1.939
Doorbelasting	4.117	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	7	7	-	-	-	-
Totaal lasten	4.852	2.520	2.490	2.007	1.901	1.939
Totaal baten	1.149	1.103	1.114	653	554	592
Saldo	-3.703	-1.417	-1.376	-1.354	-1.347	-1.347

Kengetallen programma 1

Kengetallen programma 1

	2016 Realisatie	2017 Begroting	2018 Begroting
Gemeenteraad, college en griffier			
Beantwoording van artikel 37 vragen binnen wettelijke termijn (30 dagen)	86%	90%	90%
Samenwerking			
Aantal inwoners lid digitaal burgerpanel	1405	1800	1800
Aantal uitgezette enquêtes via het burgerpanel	2	4	4
Aantal verbonden partijen	16	14	15
Dienstverlening			
Gemiddelde wachttijd aan de balie met afspraak	82 sec	<1 min	<1 min
Gemiddelde wachttijd aan de balie zonder afspraak	17 min	15 min	15 min
Maximale wachttijd aan de balie zonder afspraak[1]	60 min	60 min	60 min
Telefonische bereikbaarheid binnen 30 seconden	58 sec	<25 sec	<25 sec
Maken van een afspraak		< 2 weken	< 2 weken
Aantal vernieuwde e-formulieren op website[2]	37	Implementatie zaaksysteem	
klachten	111	75	85

bezwaren	178	210	190
claims	85	90	90
ingebrekestellingen	12	2	6
Wob-verzoeken	50	75	40
Percentage van het binnen de termijn afgehandelde:			
- klachten	91%	90%	90%
- bezwaren	71%	100%	80%
- ingebrekestellingen	92%	95%	100%
- Wob-verzoeken	99%	0	95%
Betaalde dwangsommen per jaar	1	0	0

[1] Het werken op afspraak is aangevuld met inloopmogelijkheden. Bij een gemaakte afspraak is het doel om geen wachttijd te hebben. De maximale wachttijd geeft aan wat de maximaal acceptabele grens is voor de inzet van flexibele maatregelen om de wachttijd actief terug te drukken. Zonder afspraak is de maximaal acceptabele grens 60 minuten.

[2] Alle formulieren die wettelijk gezien kunnen worden gedigitaliseerd zijn gedigitaliseerd. Met de implementatie van het zaakstelsel worden de formulieren per proces verbeterd en ontsloten via DigiD.

Programma 2: Sport, cultuur en onderwijs

Beoogd maatschappelijk effect

Het realiseren van een vitale samenleving waarin de inwoners van Lansingerland, jong en oud, een actieve leefstijl (kunnen) hebben en actief mee (kunnen) doen op allerlei terreinen. We voorzien daarvoor in een ruim aanbod aan voorzieningen. Bij het gebruik hiervan gaan wij zoveel mogelijk uit van de inzet en het zelf organiserend vermogen van onze inwoners en verenigingen. Waar dit vermogen tekort schiet, bieden wij een helpende hand.

Voor het programma onderwijs, sport en cultuur betekent dit dat wij een basisinfrastructuur bieden van algemene voorzieningen, zoals scholen, sportaccommodaties, kinderopvang en een bibliotheek. Op deze plekken kunnen mensen elkaar ontmoeten en sociale contacten opdoen. Zo ontstaan (informele) netwerken. Verenigingen, evenementen en culturele activiteiten zorgen voor binding en samenhang. Samen met onze maatschappelijke partners zijn wij continue op zoek naar mogelijkheden om het verenigingsleven in Lansingerland op peil te houden en nieuw elan te geven.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x1000

	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Lasten	0	0	0	148.006	134.670	124.249
Baten	0	0	0	148.767	135.433	125.059
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	761	763	810
	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Toevoegingen en onttrekkingen						
Toevoegingen	0	0	0	1.864	1.865	2.056
Onttrekkingen	0	0	0	7.725	3.748	3.648
Mutaties reserves	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Geraamde resultaat	0	0	0	-5.101	-1.121	-782

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Programma 2 Sport, cultuur en onderwijs kent overall een stabiel beeld wat de financiën betreft. Binnen Sport zien we de gebruikelijke mutaties. Het ene jaar heeft het ene sportgebouw meer onderhoud nodig, het andere jaar het andere. Dat staat beschreven in het beheerplan. Verder zien we een verwachte toename van de baten (€ 24.000) bij de verhuur van sportvelden, conform de tarievennota voor sportvelden. En een daling (€ 29.000) van het budget voor de bevordering van sportdeelname, overeenkomstig de Kadernota 2016. Het onderhoud van de sportfaciliteiten vergt in 2018 wat meer dan in 2017, waardoor dit per saldo bij Sport leidt tot bijna € 77.000 aan extra uitgaven. Het hogere budget in 2018 voor "cultuur" is een verwerking van de uitwerking van de Cultuurnota (+ € 260.000; besluitvorming Kadernota 2018) en de uitwerking van de Toekomstvisie bibliotheek in Lansingerland (€ 102.000).

Bij Onderwijs zien we een verlaging van in totaal bijna € 370.000. In 2018 werkt het beëindigen van de huur van het schoolgebouw aan de Groeneweg 81/83 gunstig door (- € 340.000). Deze ruimte was conform de planning niet langer nodig voor onderwijsdoeleinden. Bij kinderopvang en peuterspeelzaalwerk werkt de in de meicirculaire 2016 aangekondigde uitname uit de doeluitkering peuterspeelzaalwerk door (- € 76.000) ten opzichte van 2017. Bij het leerlingevervoer, een open-einde-regeling, is in 2017 incidenteel € 70.000 vrijgevallen. De vergoedingen voor het bewegingsonderwijs (+€ 30.000) stijgen mee met het toenemend aantal leerlingen.

De wijziging van de interne rekenrente (van 1,25% naar 0,9%) en afname van de kapitaallasten heeft een daling van de lasten tot gevolg op de doorbelasting kapitaallasten (€ 531.000). Daarnaast zorgt aanpassing op het aantal uren en het uurtarief voor een negatief effect op programma 2 (€ 37.000).

Het programma kent de volgende beleidsvelden en kengetallen :

Beleidsveld Sport

Doelstellingen

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Actualiseren tarievenbeleid 2019 e.v.

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Startdatum: 17-01-2018

Actualiseren sportnota

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Vitale verenigingen

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Startdatum: 17-01-2018

We voeren het evenementenbeleid uit

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Optimalisatie van de Sporthoek

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Sport

bedragen x € 1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	1.754	2.506	4.541	4.401	4.573	4.274
Doorbelasting	460	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	2.863	2.133	-	-	-	-
Totaal lasten	5.077	4.639	4.541	4.401	4.573	4.274
Totaal baten	1.086	1.104	1.128	1.128	1.128	1.128
Saldo	-3.991	-3.535	-3.413	-3.273	-3.445	-3.146

Beleidsveld Cultuur

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Culturele activiteiten en evenementen, cultuurhuizen en cultuureducatie

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Bibliotheekwerk

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Lokale omroep

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Onderhoud kunstobjecten

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Cultuur

bedragen x € 1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	1.073	1.157	1.439	1.539	1.640	1.640
Doorbelaasting	140	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	2	0	-	-	-	-
Totaal lasten	1.215	1.157	1.439	1.539	1.640	1.640
Totaal baten	8	8	8	8	8	8
Saldo	-1.207	-1.149	-1.431	-1.531	-1.632	-1.632

Beleidsveld Onderwijs en kinderopvang

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Activiteiten visie onderwijs

Startdatum: 17-01-2018

Actualiseren integrale huisvestingsplannen

Startdatum: 17-01-2018

Huisvesting basisscholen PWA en De Kwakel

Vaststelling Programma Voorzieningen Huisvesting 2019

Toezicht kindercentra

Nieuw beleid onderwijsachterstanden en Voor- en Vroegschoolse Educatie

Verbreding van de subsidieregels voor peuteropvang

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Onderwijs en kinderopvang

bedragen x € 1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	5.338	6.569	8.257	8.354	8.149	8.125
Doorbelaasting	838	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	3.425	2.381	-	-	-	-

Totaal lasten	9.601	8.950	8.257	8.354	8.149	8.125
Totaal baten	581	553	553	553	553	553
Saldo	-9.019	-8.397	-7.703	-7.800	-7.596	-7.572

Kengetallen programma 2

Kengetallen programma 2

	2016 Realisatie	2017 Begroting	2018 Begroting
Sport			
Aantal binnensportaccommodaties (zaaldelen)	28	28	28
Aantal buitensportaccommodaties (velden)	75	75	75
Cultuur			
Aantal jongeren t/m 18 jaar verenigingsleven (met subsidie)	Ca. 1.000	1.000	Ca. 1.000
Aantal jeugd- en volwassen leden van de bibliotheek	Ca. 12.500	Ca. 12.500	Ca. 12.500
Lokale omroep	1	1	1
Aantal onderhouden kunstobjecten	29	29	29
Scholen die meedoen met Cultuureducatie	n.v.t.	n.v.t.	10
Initiatieven cultureel platform	n.v.t.	n.v.t.	10
Cultuurhuizen in Lansingerland	n.v.t.	n.v.t.	2
Onderwijs en kinderopvang			
Aantal basisscholen	22	22	22
Aantal scholen voortgezet onderwijs	6	6	6
Aantal Integrale Huisvestings Projecten	5	5	2
Totaal aantal beschikkingen leerlingenvervoer	231	230	240
Percentage leerplichtige kinderen dat naar school gaat	n.n.b.	100%	100%
Percentage voortijdig schoolverlaters	n.n.b.	1,3%	1,3%
Kinderopvang:			
Aantal jaarlijkse GGD onderzoeken	64	77	77

Aantal GGD onderzoeken voor registratie	24	20	20
Aantal nader onderzoeken bij overtredingen	8	12	12
Aantal kindplaatsen peuteropvang bij gesubsidieerde instellingen	234	234	250
Aantal kindplaatsen in gesubsidieerde VVE groepen	112	112	112

Programma 3: Maatschappelijke ondersteuning

Beleidsplan sociaal domein 2018 - 2022: Versterken van Veerkracht

In februari 2017 heeft de gemeenteraad in het 'Beleidsplan Sociaal Domein 2018 - 2022: Versterken van Veerkracht' vastgesteld waar we de komende jaren aan werken. We werken aan een inclusieve samenleving waarin iedereen meedoet ongeacht leeftijd, achtergrond of levensovertuiging en waarin ondersteuning voor iedereen toegankelijk is. We gaan daarbij uit van vier doelgroepen: de samenleving, kinderen/ jongeren en hun ouders, volwassenen en ouderen. Wij stimuleren al onze inwoners om optimaal gebruik te maken van zijn of haar mogelijkheden. Daar waar nodig bieden we ondersteuning op maat. We leggen daarbij de focus op de uitvoering en organiseren zoveel als mogelijk op lokaal niveau, tenzij regionaal een meerwaarde heeft.

Beoogd maatschappelijk effect:

In het sociaal domein hebben we twee doelen voor ogen:

1. We werken aan een gezonde energieke samenleving

Een sterke samenleving is ondernemend, neemt verantwoordelijkheid, heeft oog voor kwetsbaren en kan tegen een stootje. Wij zien deze kracht in onze samenleving en we stimuleren dat iedereen daarin meedoet en erbij hoort: jong en oud, arm en rijk, ongeacht afkomst, geaardheid of geloofsovertuiging. Die kracht is van grote waarde voor de gezondheid en het welbevinden van onze inwoners.

2. We versterken de veerkracht van het individu en van de samenleving

Veerkracht staat centraal in onze visie. Mensen komen het meest tot hun recht wanneer ze hun capaciteiten kunnen inzetten om mee te doen in de samenleving. Waar mogelijk lossen we problemen samen op, zodat mensen weer op eigen kracht verder kunnen. Als dat niet mogelijk is, zetten we in op het leren omgaan met de situatie en op het investeren in het netwerk. Daarmee versterken we de veerkracht van het individu en van de samenleving.

Hoe pakken we dat aan?

- *Lansingerland pakt de regie*

Lansingerland kiest voor een actieve rol in de Toegang sociaal domein en in het veld van aanbieders. We sturen op integraliteit en op de uitvoering van het beleid.

- *Ondersteuning op maat met de Lansingerlandse Standaard*

Lansingerland heeft een norm ontwikkeld voor het basispakket aan ondersteuning die we als gemeente kunnen en willen bieden op onder andere jeugdhulp, participatie, maatschappelijke ondersteuning, publieke gezondheid en schuldhulpverlening. We noemen het basispakket de Lansingerlandse Standaard. Met de Standaard bouwen we aan de samenleving, zorgen we ervoor dat inwoners zelf de touwtjes in handen kunnen houden, zijn we er op tijd bij en bieden we passende ondersteuning.

- *Intensivering door 10 beleidsaccenten*

Naast de Lansingerlandse Standaard werken we aan tien beleidsaccenten. Op sommige thema's of doelgroepen is het belangrijk net iets meer te doen dan wat de wet of onze Lansingerlandse Standaard aangeeft. Op grond van de signalen die we hebben ontvangen en de informatie uit de trendanalyse kiest Lansingerland voor 10 beleidsaccenten waarmee we de komende periode voor een aantal groepen het verschil willen maken. De beleidsaccenten zijn wet- en doelgroepoverstijgend.

- *Afwegingskader inkoop en subsidie*

Om onze doelen te bereiken maken we gebruik van een breed scala aan hulp- en ondersteuningsvormen. Voor het bepalen van de juiste inkoopvorm gaan we uit van een afwegingskader op basis van criteria. Zo maken we maatwerk van onze inkooptrajecten, waarvan subsidie er één is.

- *Monitoring op 3 niveaus*

Om te weten of we met onze inzet de beoogde effecten bereiken, hebben we criteria geformuleerd, aan de hand waarvan we monitoren. Zo krijgen we een beeld van de resultaten voor individuele inwoners, voor doelgroepen en voor de samenleving als geheel. Jaarlijks kunnen we bijstellen op basis van de PDCA-cyclus. We leggen verantwoording af via de reguliere jaarrekening. Daarnaast stellen we eens per halfjaar een rapportage op, waarin we terugblikken op wat er gedaan is en speerpunten opstellen voor de volgende periode.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel worden de baten en lasten van het gehele programma gepresenteerd.

Bedragen x1000

	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Lasten	0	0	0	148.006	134.670	124.249
Baten	0	0	0	148.767	135.433	125.059
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	761	763	810
	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Toevoegingen en onttrekkingen						
Toevoegingen	0	0	0	1.864	1.865	2.056
Onttrekkingen	0	0	0	7.725	3.748	3.648
Mutaties reserves	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Geraamde resultaat	0	0	0	-5.101	-1.121	-782

Beleidsveld Jeugd

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We benutten de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders/verzorgers (Beleidsveld Jeugd)

We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie (Beleidsveld Jeugd)

We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie (Beleidsveld Jeugd)

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Jeugd

bedragen x € 1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	10.645	11.947	11.806	12.227	12.227	12.227
Doorbelasting	779	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	1	1	-	-	-	-
Totaal lasten	11.425	11.948	11.806	12.227	12.227	12.227
Totaal baten	33	35	35	35	35	35
Saldo	-11.391	-11.914	-11.771	-12.192	-12.192	-12.192

Beleidsveld Werk en Inkomen

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We benutten de eigen kracht van volwassenen en ouderen (Beleidsveld Werk en Inkomen)

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie (Beleidsveld Werk en Inkomen)

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie (Beleidsveld Werk en Inkomen)

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Werk en inkomen

*bedragen x €
1.000*

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	11.726	14.993	15.376	15.169	15.150	15.165
Doorbelaasting	2.468	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	14.193	14.993	15.376	15.169	15.150	15.165
Totaal baten	8.636	9.716	10.278	9.900	9.907	9.914
Saldo	-5.557	-5.277	-5.099	-5.269	-5.244	-5.252

Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We benutten de eigen kracht van de samenleving, volwassenen en ouderen (Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning)

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie (Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning)

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie (Beleidsveld Maatschappelijke ondersteuning)

Portefeuillehouder: Ankie van Tatenhove

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Maatschappelijke ondersteuning

*bedragen x €
1.000*

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	6.485	9.043	8.692	8.807	8.826	8.825
Doorbelaasting	1.852	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	-	-	-	-	-	-

Totaal lasten	8.337	9.043	8.692	8.807	8.826	8.825
Totaal baten	812	759	641	641	641	641
Saldo	-7.524	-8.283	-8.051	-8.165	-8.184	-8.184

Kengetallen programma 3

Kengetallen programma 3

Kengetal	2016 Realisatie	2017 Begroting	2018 Begroting
Jeugd			
<u>Vrij toegankelijk (in ontwikkeling)</u>			
Ontmoetings- en recreatieve voorzieningen voor jeugd:			
- scouting	370 kind	350 kind	370 kind
- vakantieactiviteiten	2.200 kind	750 kind	2.200 kind
- professioneel jeugd- en jongerenwerk	4.182 kind	1.000 kind	4.100 kind
<u>Maatwerk</u>			
Aantal unieke cliënten dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening i.h.k.v. de Jeugdwet (2 ^e half jaar):	1.088	946	1.050
Altijd/vaak hulp krijgen die het kind nodig heeft (bron: CEO Jeugd)	n.v.t.[1]	69%	75%
% met een positieve gedragsverbetering door hulp (bron: CEO Jeugd)	n.v.t.	64%	75%
% uitval en voortijdig afgesloten trajecten	n.v.t.	14%	10%
Werk en inkomen			
• Aantal lopende bijstandsuitkeringen op 31 december.	618	700	630
• Aantal kandidaten dat is uitgestroomd naar betaald werk.	66	80	80
• Gemiddeld aantal uitkeringsdossiers per maand waarin de bijstandsgerechtigde parttime uitkomsten had.	n.v.t.[3]	n.v.t.	130
• Aantal preventie instroom aan de poort[2].	n.v.t.	n.v.t.	16

• Aantal lopende dossiers schuldhulpverlening op 31 december	n.v.t.	n.v.t.	170
• Tijdig aangeboden schuldhulpverlening	100%	n.v.t.	100%
Maatschappelijke ondersteuning			
<u>Vrij toegankelijk (in ontwikkeling)</u>			
Aantal geregistreerde:			
• Vrijwilligers	n.v.t.[4]	200	220
• Mantelzorgers	n.v.t.	450	450
<u>Maatwerk</u>			
Aantal unieke cliënten dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening Wmo (2 ^e half jaar):	1.608	1.610	1.600
Tevredenheid kwaliteit ondersteuning (bron: CEO)	n.v.t.	79%	82%
% door hulp een betere kwaliteit van leven heeft (bron: CEO)	n.v.t.	74%	75%
% uitval en voortijdig afgesloten trajecten	n.v.t.	7%	5%

[1] Bij n.v.t.: we hanteerden dit kengetal nog niet in eerdere begrotingen.

[2] Dit zijn dossiers waarin de aanvraag van een bijstandsuitkering is ingetrokken doordat de aanvrager al gedurende de aanvraagperiode naar betaald werk is begeleid. Deze zijn dus nooit ingestroomd en komen daardoor niet voor in de uitstroomcijfers.

[3] Bij n.v.t.: we hanteerden dit kengetal nog niet in eerdere begrotingen.

[4] Bij n.v.t.: we hanteerden dit kengetal nog niet in eerdere begrotingen.

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Er is sprake van beperkte wijzigingen binnen het programma. In 2018 liggen de uitgaven per saldo € 195.000 lager dan in 2017.

Bij de uitwerking van het financiële kader van het Beleidsplan Sociaal Domein 2018-2022 hebben er binnen het programma wel diverse verschuivingen plaatsgevonden. Zo is bijvoorbeeld het budget voor PGB's en huishoudelijke hulp verlaagd, terwijl er extra budget is geraamd voor de ondersteuning aan Jeugd met een Beperking. Door deze verschuivingen sluiten de geraamde bedragen beter aan bij de werkelijke realisatie. Bij de verwerking hiervan is ook het budget voor de uitvoering van de tien beleidsaccenten verschoven. Deze verschuiving van budgetten (€ 1,2 miljoen) zijn per saldo kostenneutraal.

De grootste mutatie in de begroting van 2018 betreft onze bijdrage aan de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond. De bijdrage wordt jaarlijks bepaald, waarbij een verrekening plaatsvindt van het verschil tussen de werkelijke afname van diensten en de prognose van de afgelopen 3 jaren (het zgn. 'vlaktakmodel'). Omdat wij in 2015 en 2016 aanzienlijk minder ondersteuningstrajecten hebben afgenomen dan geraamd ontvangen wij hier in 2018 een korting op (€ 465.000). Hiernaast was in de bijdrage aan de GR over 2017 een eenmalige extra bijdrage opgenomen voor het oplossen van enkele knelpunten (€ 253.000).

Door de lagere instroom van asielzoekers en een stelselwijziging van het COA zijn de inkomsten op het gebied van vluchtelingenopvang afgeraamd (€ 85.000). Hiernaast is er binnen dit programma sprake van diverse kleinere wijzigingen van baten en lasten.

De wijziging van de interne rekenrente (van 1,25% naar 0,9%) en afname van de kapitaallasten heeft een daling van de lasten tot gevolg op de doorbelasting kapitaallasten (€ 65). Daarnaast zorgt aanpassing op het aantal uren en het uurtarief voor een positief effect op programma 3 (€ 215.000)

Het programma kent de volgende beleidsvelden en kengetallen:

Programma 4: Lansingerland schoon, heel en veilig

Beoogd maatschappelijk effect

Zorgen voor een leefbare, duurzaam ingerichte, beheerbare en veilige gemeente.

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de baten en lasten van het gehele programma:

Bedragen x1000

	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Lasten	0	0	0	148.006	134.670	124.249
Baten	0	0	0	148.767	135.433	125.059
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	761	763	810
	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Toevoegingen en onttrekkingen	0	0	0	1.864	1.865	2.056
Toevoegingen	0	0	0	7.725	3.748	3.648
Onttrekkingen	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Mutaties reserves	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Geraamde resultaat	0	0	0	-5.101	-1.121	-782

Beleidsveld Beheer Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We beheren en onderhouden de openbare ruimte en voeren de werkzaamheden op basis van de beheerplannen uit

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We beheren en onderhouden de openbare ruimte om te voldoen aan de behoeften van gebruikers

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We dragen zorg voor een veilige buitenruimte

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

Startdatum: 17-01-2018

We actualiseren het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2017-2024

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Beheer openbare
ruimte

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	6.304	9.802	14.498	13.263	13.440	13.627

Doorbelasting	4.608	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	7.150	1.629	-	-	-	-
Totaal lasten	18.062	11.431	14.498	13.263	13.440	13.627
Totaal baten	6	790	727	728	728	729
Saldo	-18.068	-10.641	-13.771	-12.535	-12.712	-12.898

Beleidsveld Veiligheid en leefbaarheid

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Buurttoezicht

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Overlast en criminaliteit

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Crisisorganisatie

Portefeuillehouder: Pieter van de Stadt

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Veiligheid en leefbaarheid

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	2.960	4.141	4.736	4.707	4.706	4.709
Doorbelasting	1.476	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	7	4	-	-	-	-
Totaal lasten	4.443	4.146	4.736	4.707	4.706	4.709
Totaal baten	95	106	106	106	106	106
Saldo	-4.347	-4.040	-4.630	-4.601	-4.600	-4.603

Beleidsveld Afval- en afvalwatermanagement

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We voorkomen wateroverlast

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We leveren een efficiënte inzameling van het huishoudelijk afval

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We leveren een goede service en dienstverlening

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We handelen storingsmeldingen over het riool zo snel mogelijk af

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Afval- en afvalwatermanagement

*bedragen x €
1.000*

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	5.983	8.117	9.625	9.813	10.055	10.105
Doorbelasting	1.436	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	1.723	1.364	-	-	-	-
Totaal lasten	9.142	9.481	9.625	9.813	10.055	10.105
Totaal baten	12.364	12.540	11.050	12.827	13.166	13.357
Saldo	3.223	3.060	1.425	3.013	3.111	3.253

Kengetallen programma 4

Kengetallen programma 4

Kengetal	2016 Realisatie	2017 Begroting	2018 Begroting
Beheer openbare ruimte			
Percentage areaal openbare ruimte met minimaal beeldkwaliteit C of het equivalent hiervan	100%	100%	100%
Percentage producten onkruidbestrijding, zwerfvuil, vegen en maaien op minimaal beeldkwaliteitsniveau B	N.v.t.	N.v.t.	100%
Belevingscijfer inwoners	6,7	≥6,2	≥6,7
Aantal aansprakelijkheidsstellingen	8	10	10
Percentage afgehandelde storingsmeldingen openbare ruimte binnen gestelde afhandelingstermijn	85%	85%	85%
Veiligheid en leefbaarheid			
Aantal domeinen waarin BTL actief is	35	48	50
Aantal afstemmingsoverleggen	12	18	18
Aantal instructie- cq trainingsavonden	4	10	10
Aantal preventie acties boa's op prioriteit en actualiteit[1]	-	30	30
Aantal gecombineerde rondes boa's en buurttoezicht[2]	-	40	20
Aantal controles op vergunningsvoorwaarden	10	10	10
Aantal Beke-groepen	0	1	2

Percentage op minimaal niveau opgeleide en geofende sleutelfunctionarissen	90%	95%	95%
Aantal officieren van Dienst bevolkingszorg	2	2	2
Afval- en afvalwatermanagement			
Gemiddeld aantal keren wateroverlast bij regenval	1x/jr	2x/jr	2x/jr
Maximaal storingen per jaar van langer dan 24 uur aan rioelgemalen	1x/jr	1x/jr	1x/jr
Percentage afgehandelde storingsmeldingen riolering binnen gestelde afhandelingstermijn	90%	85%	85%
Kg restafval per inwoner	N.v.t.	195	190
Efficiënte huishoudelijke afvalinzameling met een afvalscheidingspercentage	-%	57%	58%
Percentage afgehandelde servicemeldingen huishoudelijke afvalinzameling binnen gestelde afhandelingstermijn	85%	85%	85%

[1] Niet eerder vermeld, betreft een nieuwe ontwikkeling door informatie gestuurde inzet boa's.

[2] Niet eerder vermeld, betreft een nieuwe ontwikkeling door intensivering wijkgerichte samenwerking buurttoezicht en boa's.

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

De lasten voor programma 4 zijn in het begrotingsjaar 2018 (ten opzichte van 2017) gestegen met 3,9 miljoen, dit komt door verschillende elementen.

In de Kadernota 2018 is besloten om het beeldkwaliteitsniveau van de openbare ruimte op onderdelen te verhogen van beeldkwaliteitsniveau C naar B. Dit zorgt voor een toename aan beheerkosten van € 310.000 in 2018. Bij de behandeling van de kadernota is door de raad ook ingestemd met een structureel benodigd beheerbudget van € 250.000 voor het beheer van gemeentelijk deel van het station Lansingerland-Zoetermeer en de openbare ruimte rond het station. Het saldooverschil met 2017 wordt deels ook verklaard door uit te voeren baggerwerkzaamheden in 2018. De reserve Baggeren voorziet in de benodigde financiering daarvan. In samenwerking met de Hoogheemraadschappen wordt een flink deel van de in het beheerplan genoemde baggerwerkzaamheden uitgevoerd. De kosten zijn begroot op € 1.080.000. Daarnaast is ook is de jaarlijkse bijdrage aan de VRR gestegen met € 230.000. De begroting valt in 2018 mede hoger uit omdat in het door de gemeenteraad vastgestelde beheerplan Wegen in 2018 meer Groot Onderhoud is voorzien dan in 2017. Het verschil betreft € 1,0 miljoen. Het overige verschil komt mede door de fluctuatie aan kosten vanuit de diverse beheerplannen.

Bij de vaststelling van de kadernota is vanwege ruimte in de egaliseringsreserve afval besloten tot een eenmalige teruggave van de afvalstoffenheffing. De baten op de afvalstoffenheffing nemen hierdoor met € 1,56 miljoen af.

Vanwege de groei van onze gemeente qua inwoneraantal is de bijdrage aan de veiligheidsregio circa € 230.000 hoger dan voorgaande jaren. De VRR stelt de bijdrage op basis van de inwonersaantallen eens in de vier jaar bij en aangezien wij nu in een hogere categorie vallen, is de stap nu groot. Dit is conform de regionaal afgesproken verdelingsystematiek.

Behalve de toename van de bijdrage VRR, zorgt de eenmalige aframing (aanhouding uitwerking motie Toezicht en Handhaving) van € 150.000 bij de Najaarsnota 2017 voor dat het budget in 2018 op het beleidsveld Veiligheid en Leefbaarheid hoger is dan in 2017.

Toename van de investeringen heeft een stijging van de lasten tot gevolg op de doorbelasting kapitaallasten (€ 480.000). Daarnaast zorgt aanpassing op het aantal uren en het uurtarief voor een negatief effect op programma 4 (€ 200.000).

Het programma kent de volgende beleidsvelden en kengetallen:

Programma 5: Lansingerland ontwikkelt

Beoogd maatschappelijk effect

Zorgen dat Lansingerland zich ontwikkelt tot een gemeente waar inwoners aantrekkelijk en op een duurzame wijze met plezier wonen, werken en recreëren.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel staan de baten en lasten van het gehele programma:

Bedragen x1000

	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Lasten	0	0	0	148.006	134.670	124.249
Baten	0	0	0	148.767	135.433	125.059
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	761	763	810
	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Toevoegingen en onttrekkingen	0	0	0	1.864	1.865	2.056
Toevoegingen	0	0	0	7.725	3.748	3.648
Onttrekkingen	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Mutaties reserves	0	0	0	-5.101	-1.121	-782
Geraamde resultaat	0	0	0	-5.101	-1.121	-782

Beleidsveld Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Faciliteren van ontwikkelingen bestemmingsplannen e.d.

Groene Schil om Lansingerland (Vlinderstrik, Park de Polder, Triangelpark, Rottemeren en Groenzoom)

Bieden van een gevarieerd woonaanbod

Externe ontwikkelingen

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Ruimtelijke
ordening

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	1.880	5.984	5.676	5.553	5.525	5.436
Doorbelasting	3.676	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	906	347	-	-	-	-
Totaal lasten	6.462	6.331	5.676	5.553	5.525	5.436
Totaal baten	1.880	2.683	1.880	1.630	1.630	1.630

Saldo	-4.581	-3.648	-3.796	-3.673	-3.644	-3.556
-------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We werken aan de bevordering van het fietsgebruik en de fietsveiligheid

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We werken aan een adequate en vlotte verkeerscirculatie

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

We werken aan een toename van het aantal OV-reizigers

Portefeuillehouder: Simon Fortuyn

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Infrastructuur en mobiliteit

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	120	812	653	657	656	659
Doorbelasting	612	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	83	78	-	-	-	-
Totaal lasten	814	890	653	657	656	659
Totaal baten	13	15	15	15	15	15
Saldo	-801	-875	-637	-642	-641	-644

Beleidsveld Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We geven uitvoering aan de economische visie

Glastuinbouw

We werken in regionaal verband aan de het economisch vestigingsklimaat

We voeren het marktreglement en het standplaatsenbeleid uit

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Economische

bedragen x €

ontwikkeling

1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	154	622	559	542	542	542
Doorbelaasting	648	-	-	-	-	-
Kapitaallasten	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	802	622	559	542	542	542
Totaal baten	183	205	124	124	124	124
Saldo	-619	-417	-435	-418	-418	-418

Beleidsveld Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Uitvoeren van het Actieprogramma Realistisch Duurzaam

Vastellen en uitvoeren visie en strategie 2050

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld: Duurzaamheid	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	bedragen x € 1.000
Directe lasten	136	180	380	380	379		379
Doorbelaasting	194	-	-	-	-		-
Kapitaallasten	-	-	-	-	-		-
Totaal lasten	330	180	380	380	379		379
Totaal baten	-	-	-	-	-		-
Saldo	330	180	380	380	379		-379

Zoals gezegd zien wij de ambities van en behoefte aan duurzaamheid toenemen. Dit betekent dat er nieuwe vragen en ontwikkelingen op ons afkomen, die niet te voorzien waren tijdens de budgettoekenning in 2015. Momenteel heeft dit beleidsveld een jaarlijks budget van € 110.000, zoals onderbouwd in actieprogramma Duurzaam. Vanaf 2018 wordt jaarlijks € 250.000 daar bovenop aangevraagd in deze begroting, welke als volgt is onderbouwd:

Materieel budget

Op basis van de evaluatie en het inzicht in de opgave die voor ons ligt, verwachten wij dat 'van gas los' het belangrijkste thema van de komende jaren wordt. Wij splitsen de aanpak hiervan in 3 onderdelen: energiebesparing, transitie bij bedrijven/glastuinbouw en transitie bij bestaande/nieuwe woningen.

Het realiseren van *energiebesparing* onder inwoners, maatschappelijke instellingen en bedrijven is belangrijk om de totale hoeveel benodigde energie terug te dringen. Men heeft daarin een eigen verantwoordelijkheid om energiebesparende maatregelen te nemen. De lokale overheid stimuleert en faciliteert deze eigen verantwoordelijkheid. Wij vullen deze rol in door relevante informatie te delen, inwoners en bedrijven te wijzen op duurzame kansen, innovaties te stimuleren en hen, daar waar nodig en mogelijk, ook te ondersteunen met ons netwerk en/of subsidiemogelijkheden. Als de *bedrijven/glastuinbouw en de bebouwde omgeving* niet meer afhankelijk zijn van de levering van gas, maar bijvoorbeeld aangesloten zijn op een warmterotonde of gebruik maken van geothermie, levert dit een grote, financiële en/of duurzame besparing op. De begeleiding naar nieuwe energiebronnen zoals bijvoorbeeld warmte-energie en zonne-energie, vragen om een specifieke expertise die vaak extern belegd is. Onze werkwijze is gericht op het zoveel mogelijk in eigen huis opbouwen van kennis en expertise en die ook te borgen. Toch is het op deze specifieke onderwerpen soms nodig om tijdelijke expertise in te huren.

Tot slot sprak de raad afgelopen jaar de wens uit om de veldverlichting van sportverenigingen te vervangen door led-verlichting. Deze investering leidt tot kapitaallasten die in 2015 niet begroot waren. Deze kapitaallasten nemen we op in de begroting 2018.

Nr.	Onderwerp	Bedrag
1.	De ontwikkeling naar 'van Gas los' via energiebesparing en energietransitie bij inwoners, maatschappelijke instellingen, gemeente, glastuinbouw en overige bedrijven.	€ 206.000
2.	Uitvoering motie M2016-48 Energiebesparing sportverenigingen	€ 44.000
TOTAAL		€ 250.000

Personele component

Met de beschikbare capaciteit lukte het om de afgelopen jaren een duurzame beweging op gang te brengen. Wij constateren nu dat de basis daarvan niet op orde is: er is te weinig capaciteit om het programma aan te sturen, de inhoudelijke advisering is te broos en we missen expertise op specifieke vakgebieden. Hierdoor is de continuïteit van het programma in het geding en voldoen wij niet altijd aan de verwachtingen of toezeggingen. Door structureel de capaciteit bij het proces te verstevigen en tijdelijk de vakgebieden van ruimtelijke ontwikkeling, economie en buitenruimte te versterken, zorgen we ervoor dat onze basis, bij de huidige ambitie, op orde is. Deze component is uitgewerkt binnen Overzicht Overhead.

Kengetallen programma 5

Kengetallen Programma 5

Kengetal	2016 Realisatie	2017 Begroting	2018 Begroting
Ruimtelijke ontwikkeling			
Aantal starterswoningen	Ontwikkeling	13	Circa 100
Aantal zorgenheden	56	76	25
Aantal gehuisveste statushouders (taakstelling)	106	80 + 44 (2016)	PM (minder dan 80)
Aantal nieuwbouwwoningen	268	360	Gemiddeld ca. 400-500
% aanvragen voor omgevingsvergunning binnen wettelijke termijn afgehandeld	98%	95%	98%

Aantal aanvragen	621	500	650
Aantal ingetrokken vergunningen	-	15	-
Aantal handhavingzaken:	29	50	50
-waarvan verzoek om handhaving afgehandeld	-	15	-
-uitmondend in last onder dwangsom, resp. last onder bestuursdwang	-	15, resp. 1	10, resp. 1
Aantal geactualiseerde bestemmingsplannen	2	2	3
Aantal planuitwerkingen	4	5	8
Aantal beoordeelde principe verzoeken	100	40	70
Aantal bestemmingsplannen nieuwe ontwikkelingen	4	6	10
Infrastructuur en mobiliteit [1]			
Ontwikkeling slachtofferongevallen	106	48	95
Aantal Ov-reizigers	12.645	8.700	14.000
Gemiddelde snelheid Lansingerland-ring (NB: = 95% provinciale infrastructuur)	55 km/u	55 km/u	55 km/u
Economische ontwikkeling			
Aantal bedrijven	3.100	2.900	3.050
Vloeroppervlak winkels	80.500	77.500	77.500
Aantal verkochte kavels op bedrijventerrein	6	6	6
Bezettingsgraad markt	95%-100%	95%	95%
Aantal parkmanagementorganisaties	6	6	6
Aantal bijeenkomsten met bedrijfsleven	3	3	3
Aantal Bedrijven InvesteringsZones (BIZ)	1	1	2
Duurzaamheid			
De hoeveelheid vermeden CO2 uitstoot	Ca 100 ton CO2	150 ton CO2	200 ton CO2
De hoeveelheid duurzaam opgewekte energie	>20.000 wh	35.000 Kwh	45.000 Kwh
Het aantal opgestarte initiatieven en projecten	>20	30	40

NB: zoals in het jaaractieplan duurzaamheid 2017-2018 staat, gebruiken wij het visietraject om te komen tot een eenduidige monitoring en indicatoren voor de periode vanaf het nieuwe 4 jarige actieprogramma Realistisch Duurzaam.

[1] Vanaf 2016 is de registratie van de OV-reizigers en verkeersongevallen verbeterd. De kengetallen voor 2018 zijn gebaseerd op de ontwikkeling ten opzichte van de realisatie 2016. Het doel voor begrotingsjaar 2017 wijkt af van deze trend, aangezien deze doelstelling was gebaseerd op cijfers uit 2015.

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Verschillen in lasten ten opzichte van 2017 worden met name veroorzaakt door besluitvorming in de kadernota als het gaat om de A12 Corridor en de Omgevingswet. Daar tegenover staan een aantal budgetten die voor 2017 incidenteel waren, zoals onderzoek in het kader van het mobiliteitsplan, die per 2018 vervallen.

Er was bij de meerjarige begroting ruim 1,205 miljoen aan legesinkomsten voor 2018 begroot. Inmiddels verwachten we in 2018 € 745.000 meer legesinkomsten te ontvangen én verwachten we instemming van de raad met een pilot over legeskorting bij duurzame bouwinitiatieven waardoor we in 2018 circa € 350.000 aan legesinkomsten derven. Dit verklaart het verschil van € 395.000. Om het toenemende aantal aanvragen te kunnen verwerken is uitbreiding van capaciteit gewenst ter hoogte van € 150.000, die we dekken uit de gestegen legesinkomsten.

Verschillenanalyse programma 5, beleidsveld duurzaamheid

In de begroting van 2018 is bij duurzaamheid aanvullend budget gevraagd om onze basis op orde te krijgen. Het betreft hier € 400.000 aan formatie (zijnde een programmamanager en vier adviseurs duurzaamheid, waarvan 3 fte voor tijdelijke vakinhoudelijke expertise bij ruimtelijke ontwikkeling, economie en buitenruimte) en € 250.000 aan materieel budget waarvan € 44.000 kapitaallasten bij programma 2 sport, cultuur en onderwijs voor de vervanging van de veldverlichting, en € 206.000 bij programma 5, beleidsveld duurzaamheid voor de ontwikkelingen rondom energiebesparing en energietransitie van 'van gas los'.

Verschillenanalyse programma 5, Beleidsveld ruimtelijke ordening, onderwerp DCMR

De bijdrage aan de DCMR in 2018 is gestegen ten opzichte van de voorgaande begroting als gevolg van de indexering van de werkplanbijdrage met 0,1%, zoals ook gemeld in brief raadsbrief U17.05696. Daarnaast heeft de DCMR in 2017 aan de deelnemers een eenmalige teruggave gedaan vanuit haar reserves na verkoop van een pand, voor Lansingerland was dit € 168.000.

De wijziging van de interne rekenrente (van 1,25% naar 0,9%) en afname van de kapitaallasten heeft een daling van de lasten tot gevolg op de doorbelasting kapitaallasten (€ 668.000). Daarnaast zorgt aanpassing op het aantal uren en het uurtarief voor een negatief effect op programma 5 (€ 336.000) Het programma kent de volgende beleidsvelden en kengetallen:

test

test

Bedragen x1000

	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Lasten	0	0	0	148.006	134.670	124.249
Baten	0	0	0	148.767	135.433	125.059
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	761	763	810
	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Toevoegingen en onttrekkingen						
Toevoegingen	0	0	0	1.864	1.865	2.056
Onttrekkingen	0	0	0	7.725	3.748	3.648
Mutaties reserves	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Geraamde resultaat	0	0	0	-5.101	-1.121	-782

Programma 6: Grondzaken

Beoogd maatschappelijk effect

Het mogelijk maken van de ontwikkelingen in ruimtelijke ordening, volkshuisvesting en economische / maatschappelijke doelstellingen realiseerbaar maken.

Wat mag het kosten?

In onderstaande tabel staan de baten en lasten van het gehele programma:

Bedragen x1000

	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Lasten	0	0	0	148.006	134.670	124.249
Baten	0	0	0	148.767	135.433	125.059
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	0	0	0	761	763	810
	Rekening 2016	Begroting 2017 na wijzigingen	Totaal primitief 2018	Totaal 2019	Totaal 2020	Totaal 2021
Toevoegingen en onttrekkingen						
Toevoegingen	0	0	0	1.864	1.865	2.056
Onttrekkingen	0	0	0	7.725	3.748	3.648
Mutaties reserves	0	0	0	5.861	1.883	1.592
Geraamde resultaat	0	0	0	-5.101	-1.121	-782

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Verschillen ten opzichte van 2017 worden met name veroorzaakt door incidentele lasten in 2017 waaronder lasten voor de afronding van het AMG park en het doteren aan de voorziening van de grondexploitatie Horeca landscheidingspark.

Toename van de investeringen heeft een stijging van de lasten tot gevolg op de doorbelasting kapitaallasten (€ 112.000). Daarnaast zorgt aanpassing op het aantal uren en het uurtarief voor een positief effect op programma 6 (€ 19.000).

Het programma kent de volgende beleidsvelden en kengetallen :

Beleidsveld Vastgoedbeleid

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

Uitvoering vastgoedbeleid en toekomstvisie

Efficiënt gebruik van maatschappelijke panden

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld:

Vastgoedbeleid

*bedragen x €
1.000*

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	3	83	310	303	253	247
Doorbelasting	-	-	-	-	-	-

Kapitaallasten	137	163	-	-	-	-
Totaal lasten	140	246	310	303	253	247
Totaal baten	156	5	5	5	5	5
Saldo	16	-241	-305	-298	-248	-242

Beleidsveld: Grondexploitatie

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Wat gaan we daarvoor in 2018 doen?

We verkopen bouwgronden conform de uitgifteplanning in de grondexploitaties

Verkoop bouwgronden voor woningen en bedrijven conform uitgifteplanning

Inspanningen op het gebied van marketing en acquisitie

Grondexploitaties en risico's zijn actueel

Beperken negatieve effecten van bestaande risico's

Wat gaat het kosten?

In onderstaande tabel staan de kosten van dit beleidsveld:

Beleidsveld:
Grondexploitatie

bedragen x €
1.000

	Rek 2016	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021
Directe lasten	41.106	31.909	32.385	23.199	12.573	2.316
Doorbelaasting	2.218	900	737	737	737	737
Kapitaallasten	-	-	-	-	-	-
Totaal lasten	43.324	32.808	33.122	23.936	13.310	3.053
Totaal baten	60.339	31.107	32.455	22.997	12.598	2.331
Saldo	17.015	-1.701	-666	-939	-712	-722

Kengetallen programma 6

Kengetallen programma 6

Kengetal	2016 Realisatie	2017 Begroting	2018 Begroting
Vastgoedbeleid			
Aantal verkochte panden	1	2	3
Grondexploitatie			

Aantal woningen (opleveren)	268	360 (bijgesteld via MPG 2017)	475
Verkoop van bedrijventerreinen binnen eigen grexen (aantal hectare excl. GR)	0,24 ha	2,1 ha (bijgesteld obv MPG 2017)	2,6 ha
Aantal actualisaties van de grexen, inclusief risico's	2	1 (bij jaarrekening) en een doorkijkje gelijktijdig met de begroting)	1 (bij jaarrekening) en een doorkijkje gelijktijdig met de begroting)

Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de algemene dekkingsmiddelen toegelicht. Dit zijn inkomsten die niet specifiek toe te rekenen zijn aan een bepaald programma, maar waarmee uiteindelijk de saldi van de programma's 1 tot en met 6 kunnen worden gedekt. In de staat van Baten en Lasten (hoofdstuk 4.1) is de (financiële) samenhang tussen de programma's en algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

De algemene dekkingsmiddelen zijn:

- Lokale heffingen;
- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Dividend;
- Saldo van de financieringsfunctie;
- Overige algemene dekkingsmiddelen.

Overzicht: Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht baten en lasten algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en post onvoorzien is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Totaal programma	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lokale heffingen	470	390	375	349	324	324
Dividenden	19	56	6	6	6	6
Financieringsfunctie	1	788	381	735	498	310
Post onvoorzien	-	-	250	250	250	250
Algemene stelposten	-	455	2.372	2.856	3.211	3.511
Overige dekkingsmiddelen	3.356	1.173	886	771	770	769
Saldo lasten	-3.846	-1.287	-3.507	-3.497	-4.063	-4.548
Lokale heffingen	14.872	15.638	15.273	15.493	15.714	15.934
Algemene uitkering	43.533	44.191	47.195	48.274	48.711	48.947
Deelfonds sociaal domein	13.741	13.550	13.921	13.924	14.071	14.165
Dividenden	3.330	3.365	3.216	3.216	3.216	3.216
Financieringsfunctie	2.604	108	317	289	291	139
Overige dekkingsmiddelen	1.994	1.491	835	835	835	835
Saldo baten	80.073	78.126	80.125	81.454	82.256	82.959
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	76.228	76.839	76.617	77.957	78.193	78.410
Toevoeging reserves	-5.045	-586	-65	-65	-65	-65
Onttrekking reserves	5.409	1.084	577	67	58	107
Geraamde resultaat	86.682	-77.337	-77.129	-77.959	-78.186	-78.452

Lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we onderverdelen in wel en niet gebonden bestedingen. Lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn heffingen waarbij sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Voorbeelden hiervan zijn de riolrechten en de afvalstoffenheffing. Deze heffingen worden op de desbetreffende programma's als baten verantwoord en vallen dus niet onder de algemene dekkingsmiddelen. Lokale heffingen die niet gebonden zijn vormen algemene dekkingsmiddelen en hebben geen vooraf geduide bestemming. In de tabel op de volgende pagina zijn de niet-besteding gebonden gemeentelijke heffingen van de gemeente Lansingerland gepresenteerd. Voor verdere informatie verwijzen wij u naar 3.1 paragraaf 'Lokale heffingen'.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Het gemeentefonds vormt de grootste inkomstenbron voor gemeenten. Twee factoren bepalen de uitkering aan een gemeente:

- De totale omvang van het gemeentefonds. Het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven. Als het Rijk meer uitgeeft, gaat het gemeentefonds ook omhoog en omgekeerd.
- Het aandeel van een gemeente in de totale omvang van het gemeentefonds. Dit aandeel hangt af van de zogenaamde verdeelmaatstaven. Het aantal inwoners is een voorbeeld van een verdeelmaatstaf. In totaal zijn er circa 50 verdeelmaatstaven.

Algemene uitkering	2018	2019	2020	2021
Algemene uitkering	59.549	60.479	61.049	61.004
Bruto effect meicirculaire conform brief	1.733	1.563	1.997	2.631
Mutatie woonruimtes	58	446	152	9
RMBA-vergoeding via COA, aanpassing taakstelling	28	71	57	57
Aanpassingen OZB	-253	-360	-474	-588
Totaal	61.116	62.198	62.781	63.113

Bijstelling van de algemene uitkering voor de begroting 2018-2021 heeft plaatsgevonden door middel van de meicirculaire 2017. Hierover bent u geïnformeerd per brief ter datum 23 juni 2017 (U17.08451). De laatste aanpassingen, die na de meicirculaire nog hebben plaatsgevonden, betreffen aanpassingen op de woonruimtes voor de komende jaren en de aftrekpost OZB. De woonruimtes zijn bijgesteld naar aanleiding van de woningbouwplanning en bevolkingsprognoses. De aanpassingen OZB betreffen die financiële uitkomsten van het gelijk trekken van de uitgangspunten behorende bij de berekening van de algemene uitkering en de inkomsten OZB.

Dividend

Onder het algemeen dekkingsmiddel Dividend behoren de aandelen en daaraan verbonden dividenden die niet tot een van de programma's behoren. De belangrijkste deelnemingen waarin wij aandelen hebben zijn Eneco en Stedin. Op 31 januari 2017 is Eneco gesplitst in een commercieel productie- en leveringsbedrijf Eneco Groep en een regionale netbeheerder Stedin Groep. Deze splitsing is verplicht op basis van de Wet Onafhankelijk Netbeheer. De gemeente Lansingerland is nu aandeelhouder in twee ondernemingen namelijk van Eneco Groepen van Stedin. In beide ondernemingen heeft de gemeente Lansingerland een aandelenbelang van 3,38%. Van beide bedrijven ontvangen wij naar verwachting dividend. Het uitgangspunt bij de splitsing was de creatie van twee zelfstandige, stabiele bedrijven die de strategie van Eneco Groep kunnen voortzetten. Uitgangspunt in het splitsingsplan was dat het huidige dividendbeleid voor beide bedrijven niet wijzigt na splitsing. Vooralnog is er geen aanleiding om hier van af te wijken.

De aandelen in het ongesplitste bedrijf mochten op grond van het wettelijke privatiseringsverbod van de elektriciteits- en gasnetten alleen verhandeld worden binnen de kring van overheden. Voor het nu afgesplitste productie- en leveringsbedrijf Eneco dat geldt deze beperking niet. Voor netbeheer Stedin geldt deze verkooprestrictie wel. In 2017 is het proces gestart om te beoordelen of het gemeentelijk aandeelhouderschap in een commerciële onderneming als Eneco voor ons wenselijk is voor de realisatie van een publiek belang. Naar verwachting zijn in november 2017 de resultaten van deze inventarisatieronde bekend. Afhankelijk van de uitkomst deze fase gaat fase 2 van start. Over de inhoud van deze fase bent u tijdens de beeldvormingsavond van 5 september 2017 geïnformeerd. Omdat op voorhand geen inschatting gemaakt kan worden over de uitkomst van het gehele traject, gaan we in dit document uit van continuering van het aandelenbelang.

Saldo van de financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit het positieve renteresultaat (saldo van de kostenplaats kapitaallasten). Het positieve renteresultaat ontstaat door het verschil tussen de werkelijk betaalde rente en de doorbelaste rente. De systematiek achter het renteresultaat lichten we toe in de paragraaf Financiering en Treasury.

Algemene stelposten en post onvoorzien

Stelpost Formatiegroei en Inhuurbudget (€ 1.798.000)

Zoals de afgelopen jaren is gebleken is het in toenemende mate van belang om niet het gehele formatiebudget in te zetten via vaste formatieplaatsen. Een deel van het formatiebudget zetten we flexibel in voor variaties in intensiteit van taken en omstandigheden. Dit is geheel in de lijn van voorgaande jaren.

Stelpost Areal (€ 435.000)

Voor de toekomstige uitbreiding en de kosten van het te onderhouden areaal aan openbare ruimte, dat overgedragen wordt uit de grondexploitaties, zijn budgetten op stelpost opgenomen. Bij voor- en najaarsnota's ramen we, op basis van overgedragen delen van de gemeente uit de grondexploitaties, de benodigde onderhoudsuitgaven in de begroting. Ter dekking van deze hogere kosten is deze stelpost met eenzelfde bedrag verlaagd.

Stelpost Mobiliteitsplan (€ 97.000)

Een stelpost in het kader van verder uitwerking van het mobiliteitsplan waaronder een aantal maatregelen (verkeersveiligheid op de Oostersingel-Planetenweg) en aanpassingen van de Ronde Oostermeerlaan/Noordeindseweg.

Nieuw beleid (€ 30.000)

In 2017 is in de begroting € 30.000 opgenomen voor 'Lansingerland 10 jaar'. Dit betekent dat er vanaf 2018 € 30.000 structureel als stelpost beschikbaar is.

Onvoorzien (€ 250.000)

Jaarlijks wordt op begrotingsniveau (niet per programma) een bedrag geraamd voor onvoorziene lasten. Dit maakt het mogelijk om in het begrotingsjaar onvoorzienbare (dus niet begrote) uitgaven, die onontkoombaar zijn op te vangen. De post onvoorzien is vastgesteld op € 250.000 en ongewijzigd opgenomen in de Begroting 2018.

Stelpost Bezuiniging Sociale panden (-/- € 156.000)

Deze stelpost is opgenomen bij de Kadernota 2015 met als doel de verkoop van vier sociaal culturele panden. Bij verkoop zullen de lasten vrijvallen tegenover deze stelpost. Naar verwachting zal dit 2018 plaats gaan vinden.

Stelpost Formatie-uitbreiding (€ 925.000)

Deze stelpost heeft betrekking op de organisatieontwikkeling die is toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Stelpost Arbeidsgehandicapten (€ 200.0000)

De Wet banenafspraken en quotum arbeidsbeperkten (Wet BQA) is op 1 april 2015 ingegaan. Per jaar is vastgelegd hoeveel extra banen er in het bedrijfsleven en bij de overheid moeten worden gecreëerd voor mensen met een arbeidsbeperking. De werkgever die zich niet aan de banenafspraken houdt, betaalt voor de niet opgevulde werkplekken. Om aan deze verplichting te kunnen voldoen moeten er binnen de gemeente Lansingerland extra arbeidsplaatsen gecreëerd worden. In de praktijk blijken er nauwelijks mogelijkheden te zijn de reguliere plaatsen in te vullen met geschikte kandidaten met een arbeidsbeperking. Inschatting is dat we een bedrag van circa € 25.000 per arbeidsplaats moeten begroten.

Overzicht Overhead

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de baten en lasten van overhead niet meer onder de afzonderlijke programma's worden opgenomen. Overhead is gedefinieerd als 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces'. Met ingang van 2017 begroten we op een centrale begrotingspost: het 'overzicht overhead'.

In deze begrotingspost zijn de huisvestingslasten, de automatiseringslasten en diverse materiele overheadlasten (drukwerk, opleidingskosten, catering, etc.) opgenomen. Daarnaast zijn de personele lasten opgenomen van die functies die we op grond van de 'notitie overhead' van de commissie BBV kwalificeren als overhead. Niet alle functies die we in Lansingerland kennen, zijn specifiek in deze notitie genoemd. Voor de indeling zoals gehanteerd, hebben we dus een aantal pleitbare aannames moeten doen. Wij baseren ons op de eerdere uitgangspunten die eveneens voor de Begroting 2017-2020 zijn gebruikt.

Om inzichtelijk te maken waar de overhead uit bestaat, is deze verdeeld in vier onderdelen: personeel, uitbestede bedrijfsvoering, huisvesting en automatisering.
bedragen x 1.000

Overzicht Overhead	Begr 2017	Begr 2018	Begr 2019	Begr 2020
Huisvesting	1.980	1.804	1.594	1.607
Automatisering	1.643	1.817	1.630	1.626
Uitbestede bedrijfsvoering	672	681	681	681
Personeel	10.825	11.185	11.502	11.565
Grondexploitaties (dekking)	-857	-1.099	-982	-982
Totalen	13.724	14.389	14.427	14.498

Overzicht: Overhead

Personeel (€ 11.185.255) inclusief stelpost personeel

De post personeel bestaat uit de medewerkers van de ondersteunende afdelingen en de medewerkers van de uitvoerende afdelingen die tot de overhead worden geteld conform de definitie 'overhead' van de BBV. Tot de ondersteunende afdelingen worden onder andere gerekend de directie, bestuurszaken, concern control, personeel en organisatie, automatisering, communicatie, facilitaire zaken en financiën. De overhead van de uitvoerende afdelingen bestaat conform eerdere uitgangspunten van de benchmark van Berenschot uit de afdelingshoofden, teamleiders voor 50%, secretariaat en bedrijfsvoeringsfunctionarissen.

Uitbestede bedrijfsvoering (€ 681.193)

Uitbestede bedrijfsvoering zijn werkzaamheden die tot de overhead worden gerekend volgens de BBV, maar die de gemeente Lansingerland heeft uitbesteed aan derden. Het gaat om kosten voor de catering voor zowel het bedrijfsrestaurant als ook voor de catering tijdens commissie- en raadsvergaderingen. De kosten voor het externe archief, schoonmaak, onderhoud van de elektrische fietsen en scooters, onderhoud van de planten in het gemeentekantoor en de beveiliging worden gerekend tot de uitbestede bedrijfsvoering.

Huisvesting (€ 1.804.377)

De huisvestingskosten bestaan uit alle kosten gerelateerd aan het gemeentekantoor en de gemeentewerf. Dit zijn onder andere de kapitaallasten, onderhoudskosten, diverse belastingen en heffingen, gas-, water- en elektriciteitskosten en verzekeringspremies. De opbrengsten die worden ontvangen voor de verhuur van delen van het gemeentekantoor aan derden zijn in mindering gebracht op deze kosten.

Automatisering (€ 1.816.779)

Tot de automatiseringskosten worden de kosten gerekend voor hard- en software voor algemeen gebruik (v.b. corsa en intranet) en de kosten voor hard- en software voor de ondersteunende afdelingen (v.b. Key2Financien en Centric). De hard- en software die direct toe te rekenen zijn aan activiteiten, zijn doorbelast naar de betreffende programma's (v.b. Suite4Sociale regie, Key2Burgerzaken en Key2GBA).

Grondexploitaties (-/- € 1.099.010)

In het verleden werden de overheadskosten via het integrale uurtarief doorgerekend naar de grondexploitaties. Vanaf de begroting 2017 vindt deze doorberekening plaats via het overzicht overhead. Op basis van het overheadstarief per uur en het aantal uren op de grondexploitatie vindt deze doorbelasting plaats.

Verantwoording overhead

De verantwoording van overhead wordt in de jaarrekening - per afdeling - verantwoord in de paragraaf bedrijfsvoering.

Paragrafen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) stelt dat een aantal verplichte paragrafen moet worden opgenomen in de programmabegroting. Zij geven, als een dwarsdoorsnede door de programma's, inzicht in een aantal bedrijfsvoeringaspecten van de gemeente. De paragrafen zijn:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid
- Taakstelling en reserveringen
- Interbestuurlijk toezicht

Paragraaf Taakstelling en reserveringen is niet verplicht vanuit de BBV, maar is toegevoegd naar aanleiding van een advies in de begrotingscirculaire van de Provincie Zuid-Holland 2014-2017. De paragraaf Interbestuurlijk toezicht is toegevoegd naar aanleiding van de wet revitalisering generiek toezicht.

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente zijn de lokale heffingen. Het beleid met betrekking tot deze heffingen is vastgelegd in verschillende gemeentelijke verordeningen, welke door de gemeenteraad zijn vastgesteld. In deze paragraaf presenteren wij op een centrale plaats in de begroting de lokale heffingen en de ontwikkelingen op het gebied van gemeentelijke belastingen/heffingen.

We onderscheiden twee soorten lokale heffingen, namelijk belastingen welke als algemeen dekkingsmiddel mogen worden ingezet, en rechten waarvan de opbrengsten direct dienen ter dekking van gemaakte kosten. Tot de eerste categorie behoren de onroerende zaakbelastingen, hondenbelasting en de precariobelasting. Tot de tweede categorie, de zogenaamde bestemmingsheffingen, behoren de rioolheffing, afvalstoffenheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgelden en leges. Voor deze categorie worden de tarieven dusdanig vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten niet uitgaan boven de geraamde lasten.

De tarieven 2018 maken deel uit van deze paragraaf, maar zijn nog voorlopig. De gemeenteraad stelt de tarieven 2018 definitief vast in de raadsvergadering van december 2017 en zijn hiermee geen onderdeel van de besluitvorming van deze begroting.

Uitgangspunt van de Kadernota (KN) 2018 is de lastenverlichting voor de inwoners en bedrijven van Lansingerland verder door te zetten. Zo wordt het OZB-tarief met 3% verlaagd. Ook is afgesproken in 2018 de afvalstoffenheffing te verlagen. Door een structureel voordeel kan deze heffing naar beneden worden bijgesteld. In 2018 is op basis van de verwachte kosten en opbrengsten, in relatie tot de hoogte van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing, ook ruimte om de burger tegemoet te komen met een eenmalige teruggave. Deze tegemoetkoming, ter hoogte van € 1,5 miljoen, wordt gedekt uit de egalisatiereserve.

Lansingerland rekent de overhead toe aan producten (en daarmee aan tarieven) door middel van een opslag op de uurtarieven/FTE van de productieve uren (niet overhead uren). De gemeentebrede overhead wordt toegerekend op basis van een opslag die gebaseerd is op alle productieve uren en afdelingsspecifieke overhead wordt toegerekend door middel van een opslag gebaseerd op het aantal productieve uren/FTE van de desbetreffende afdeling.

Uitvoering WOZ - taken en heffingen gemeentelijke belastingen

De uitvoering van de WOZ - taken en heffing van gemeentelijke belastingen (opleggen en inning gemeentelijke aanslag) zijn sinds 1 januari 2013 uitbesteed aan SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling) te Klaaswaal.

Overzicht opbrengst lokale heffingen

						bedragen x € 1.000
Opbrengst lokale heffingen	Jaarrekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OZB woningen	7.509	9.096	8.877	9.075	9.273	9.471
OZB niet-woningen	4.950	5.837	5.856	5.879	5.901	5.923
Afvalstoffenheffing	8.021	5.595	3.844	5.514	5.624	5.734
Rioolheffing	5.282	5.897	6.134	6.378	6.613	6.842
Lijkbezorgingsrechten	215	212	212	212	212	212
Leges burgerzaken	530	656	637	475	475	475
Leges bouw	1.268	2.190	1.600	1.600	1.600	1.600
Hondenbelasting	281	295	295	295	295	295
Marktgelden	63	71	71	71	71	71
Precariobelasting, uitstallingen	42	45	45	45	45	45
Precariobelasting, kabels en leidingen	202	200	200	200	200	200
Totaal	28.363	30.094	27.771	29.744	30.309	30.868

De grootste mutaties op het gebied van inkomsten uit lokale heffingen in de meerjarenraming 2018 ten opzichte van de meerjarenbegroting 2017, betreffen de verlaging van de OZB-opbrengsten met 3% en de eenmalige tegemoetkoming afvalstoffenheffing in 2018 van € 1,5 miljoen. De OZB-opbrengsten nemen meerjarig wel licht toe, dit is te verklaren door areaaluitbreiding (nieuwbouw van woningen). In onderstaand overzicht staat, ten opzichte van de totale opbrengst aan lokale heffingen, van de belangrijkste heffingen het procentuele aandeel in de begroting 2017 en 2018. Door de eenmalige tegemoetkoming voor afvalstoffenheffing in 2018 van € 1,5 miljoen zijn de totale opbrengsten lokale heffingen lager.

Gemeentelijke woonlasten 2017 en (concept) 2018

In onderstaande tabellen staan de bedragen van de gemeentelijke woonlasten 2017 en 2018. De woonlasten bestaan uit de gemeentelijke belastingaanslag, die opgelegd wordt door SVHW voor de OZB, de afvalstoffen- en rioolheffing (overeenkomstig de publicatie van COELO).

Hieronder staan de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met (1) een eigen woning of (2) een huurwoning en (3) een detailhandel met een eigen woning. De WOZ - waarde voor de eigenaar van een woning en die van een detailhandel zijn gebaseerd op fictieve WOZ - waarde gegevens.

(1) Meerpersoonshuishouden met eigen woning en een (fictieve) WOZ - waarde van € 273.000

bedragen
x € 1,-

Lokale lasten Lansingerland	Aanslag 2017	Aanslag 2018	Vershil €	Vershil %
OZB	€ 384,11	€ 372,59	€ -11,52	-3,0%

Afvalstoffenheffing	€ 257,16	€ 171,93	€ -85,23	-33,1%
Rioolheffing	€ 237,00	€ 241,08	€ 4,08	1,7%
Aanslag gemeentelijke belastingen (via SVHW)	€ 878,27	€ 785,60	€ -92,67	-10,6%

(2) Meerpersoonshuishouden met een huurwoning

bedragen
x € 1,-

Lokale lasten Lansingerland	Aanslag 2017	Aanslag 2018	Vershil €	Vershil %
Afvalstoffenheffing	€ 257,16	€ 171,93	€ -85,23	-33,1%
Rioolheffing	€ 237,00	€ 241,08	€ 4,08	1,7%
Aanslag gemeentelijke belastingen (via SVHW)	€ 494,16	€ 413,01	€ -81,15	-16,4%

(3) Detailhandel met eigen woning met een (fictieve)
WOZ-waarde van € 450.000

bedragen
x € 1,-

Lokale lasten Lansingerland	Aanslag 2017	Aanslag 2018	Vershil €	Vershil %
OZB	€ 2.065,90	€ 2.005,34	€ -60,56	-2,9%
Rioolheffing	€ 237,00	€ 241,08	€ 4,08	1,7%
Aanslag gemeentelijke belastingen (via SVHW)	€ 2.302,90	€ 2.246,42	€ -56,48	-2,5%

COELO 2016 en woonlasten en tarieven regio

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert jaarlijks de zogeheten "Atlas van de lokale lasten". In deze atlas wordt een overzicht gegeven van de gemeentelijke woonlasten. De woonlasten hebben betrekking op een meerpersoonshuishouden met een eigen woning. De WOZ - waarde van de woning is gebaseerd op het gemiddelde van de WOZ - waarde van alle woningen in de betreffende gemeenten. De woonlasten bestaan uit de OZB, het rioolrecht en de afvalstoffenheffing.

Het COELO publiceert in de atlas ook een tarievenoverzicht. Het tarievenoverzicht voor 2017 is hieronder opgenomen, aangevuld met de gegevens van onze gemeente. Lansingerland staat in 2017 met het bedrag van € 878,- aan woonlasten op plek 366 van de 398 gemeenten.

COELO - 2017	Laagste	Landelijk gemiddelde	Hoogste	Lansingerland 2017	Lansingerland 2018 concept
OZB-woningen (eigenaar)	0,0446%	0,1237%	0,2669%	0,1407%	0,1319%
OZB-niet woningen (eigenaar/gebruiker)	0,0748%	0,4693%	1,1742%	0,4590%	0,4590%
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuish.)	€ 12,00	€ 260,00	€ 408,00	€ 257,16	€ 171,93
Rioolheffing	€ 0,00	€ 192,00	€ 404,00	€ 237,00	€ 241,08
Hondenbelasting (1e hond)	€ 16,00	€ 54,57	€ 124,00	€ 81,48	€ 81,48
Woonlasten	€ 487,00	€ 723,00	€ 1.211,00	€ 878,27	€ 785,60

Woonlasten en de tarieven in de regio

Voor de vergelijking van de woonlasten van Lansingerland met die van de omliggende gemeenten is gebruik gemaakt van de gegevens, zoals die gepubliceerd worden in de *Atlas van de lokale lasten 2017* van COELO.

In onderstaand overzicht zijn de gemiddelde - woonlasten 2017 weergegeven voor een eenpersoons huishouden en voor een meerpersoonshuishouden in Lansingerland en in de omliggende gemeenten. In de berekening van de woonlasten zijn meegenomen de onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing. De gemiddelde WOZ - waarde is gebaseerd op de peildatum 1 januari 2016.

Woonlasten 2017 in de regio	Gemiddelde WOZ - waarde	Rangnummer	Gemiddelde woonlasten eenpersoonshuishouden	Gemiddelde woonlasten meerpersoonshuishouden	Vergelijking met Lansingerland
Lansingerland	€ 273.000	366	€ 827	€ 878	
Delft	€ 185.000	339	€ 721	€ 845	-4%
Pijnacker - Nootdorp	€ 270.000	332	€ 758	€ 839	-4%
Zoetermeer	€ 189.000	138	€ 672	€ 714	-19%
Zuidplas	€ 234.000	308	€ 781	€ 815	-7%

Tarieven 2017 in de regio	Lansingerland	Delft	Pijnacker - Nootdorp	Zoetermeer	Zuidplas
OZB:					
Eigendom woningen	0,1407%	0,1545%	0,1096%	0,1822%	0,1304%
Eigendom niet - woning	0,2548%	0,2935%	0,2311%	0,3955%	0,1727%
Gebruik niet - woningen	0,2042%	0,2350%	0,1644%	0,3074%	0,1286%
Totaal niet - woning	0,4590%	0,5285%	0,3955%	0,7029%	0,3013%
OZB - aanslag woning (a)	€ 384	€ 286	€ 296	€ 345	€ 305
Afvalstoffenheffing:					
Een Persoonshuishouden	€ 206	€ 219	€ 223	€ 222	€ 239
Meerpersoonshuishouden (b)	€ 257	€ 343	€ 304	€ 265	€ 263
Rioolheffing:					
	€ 237	€ 217	€ 238	€ 105	€ 247
Gem. woonlast meerpersoonshuishouden (a+b+c)	€ 878	€ 845	€ 839	€ 714	€ 815

bron: Coelo, Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden

Onroerend zaakbelastingen (ozb)

De ozb bestaat uit een belasting voor de eigenaar en een belasting voor de gebruiker van een opstal, waarbij verschil gemaakt wordt tussen woningen en niet-woningen. Sinds 2006 is de belasting voor de gebruikers van woningen (huurders) komen te vervallen. Voor niet-woningen, zoals bedrijfspanden, geldt de gebruikersbelasting nog wel.

Belastingplichtig voor de eigenarenbelasting is de genot hebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht. Dat is degene die bij het kadaster staat ingeschreven met het meest verstrekkende genotsrecht. Voor de gebruikersbelasting is belastingplichtig degene die de onroerende zaak gebruikt (bijvoorbeeld een huurder), al dan niet krachtens persoonlijk recht.

De ozb is een algemeen dekkingsmiddel wat betekent dat deze vrij besteedbaar zijn. De belasting wordt berekend naar een percentage van de WOZ- waarde. De WOZ[1]-waarde wordt jaarlijks vastgesteld. Voor 2018 worden de onroerende zaken gewaardeerd naar de peildatum op januari 2017. Lansingerland kent een tariefdifferentiatie voor woningen en niet-woningen. De tarieven voor niet-woningen liggen hoger dan voor de woningen. Tariefdifferentiatie tussen woningen en niet - woningen wordt in heel Nederland toegepast.

Tarieven 2018

Op grond van de in de kadernota 2018 opgenomen uitgangspunten, dalen de ozb-opbrengsten met 3%. Dit houdt in dat de tarieven meer/minder dalen, omdat gecorrigeerd wordt de gemiddelde waardeontwikkeling van zowel woningen als niet-woningen. Bij waardestijging daalt het ozb-tarief verder.

In de raadsvergadering van december 2017 zullen de hieronder vermelde ozb-tarieven 2018 definitief vastgesteld worden.

Ozb - tarieven	2016	2017	(voorlopig) 2018	% verschil t.o.v. 2017
Eigenaar (woning)	0,1454%	0,1407%	0,1319%	-6,3%
Eigenaar (niet-woning)	0,2508%	0,2548%	0,2472%	-3,0%
Gebruiker (niet-woning)	0,2010%	0,2042%	0,1981%	-3,0%

Waardeontwikkeling en gevolgen ozb-tarief vanaf 2015

De tabel hieronder geeft aan wat het effect is van de waardeontwikkelingen van woningen en niet-woningen op het OZB-tarief in de afgelopen jaren.

Waarde - ontwikkeling en gevolgen ozb - tarief	2016	2017	2018
<u>Waardeontwikkeling t.o.v. 1 januari jaar t -1</u>			
Woningen	-4,40%	4,50%	3,50%
Niet - woningen	-5,00%	-2,00%	0,00%
Inflatiecorrectie	1,50%	1,10%	0,00%
Extra (korting op inkomsten)	12,50%	0,00%	-3,00%
<u>Gevolgen voor tarief</u>			
Eigenaar (woningen)	19,30%	-3,40%	-6,30%

Eigenaar (niet - woningen)	20,00%	2,50%	-3,00%
Gebruiker (niet - woningen)	20,00%	2,50%	-3,00%

[1] Wet Waardering Onroerende Zaken

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing dient ter bestrijding van de kosten van het inzamelen en verwerken van het huishoudelijk afval. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge de artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

De geraamde baten mogen niet uitgaan boven de geraamde lasten, met andere woorden de opbrengst moet op begrotingsbasis maximaal 100% kostendekkend zijn.

In de komende jaren wil de gemeente betere resultaten behalen op afvalscheiding. In de nota 'Afvalbeleid 2014-2018' worden een aantal maatregelen, randvoorwaarden en uitgangspunten benoemd om een scheidingspercentage van minstens 55% in 2018 te realiseren. Daarin wordt ook aangegeven dat de afvalstoffenheffing de afgelopen jaren in balans en 100% kostendekkend is geweest. In de huidige situatie en in de toekomst blijft de afvalstoffenheffing een aparte geldstroom, los van de Algemene Middelen.

Tarieven 2018

Door een structureel voordeel kan deze heffing naar beneden worden bijgesteld. In 2018 is op basis van de verwachte kosten en opbrengsten, in relatie tot de hoogte van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing, ook ruimte om de burger tegemoet te komen met een eenmalige teruggave. Deze tegemoetkoming, ter hoogte van € 1,5 miljoen, wordt gedekt uit de egalisatiereserve. Bij de vaststelling van de hoogte van de aanslag wordt rekening gehouden met een gedifferentieerd tarief voor een- en meerpersoonshuishoudens.

	bedragen x € 1,-			
Tarieven afvalstoffenheffing	2016	2017	concept 2018	% verschil t.o.v. 2017
Eenpersoonshuishoudens	€ 229,92	€ 205,68	€ 136,20	-33,8%
Meerpersoonshuishoudens	€ 257,16	€ 257,16	€ 171,93	-33,1%

Rioolheffing

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)

De rioolheffing wordt geheven op grond van artikel 228a van de Gemeentewet. Rioolheffing is een bestemmingsbelasting en dient als bekostigingsinstrument van de gemeentelijke watertaken. Deze watertaken zijn het inzamelen, zuiveren en transporteren van huishoudelijk afvalwater, het verzamelen en transporteren van bedrijfsafvalwater en het inzamelen en verwerken van hemelwater. De kosten die hiervoor gemaakt worden, worden met de rioolheffing verhaald op de gebruikers van woningen en niet-woningen.

De uitvoering van de gemeentelijke watertaken is vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In november 2015 is het GRP voor de planperiode 2015 - 2020 voor Lansingerland vastgesteld.

Tarieven

Het tarief is een vast bedrag voor maximaal 500 m³ afgevoerd afvalwater. Van huishoudens wordt dit vaste bedrag geheven. Voor de zogenaamde grootverbruikers geldt dat boven de 500 m³ voor iedere volgende 500 m³ afgevoerd afvalwater of een gedeelte daarvan een opslag wordt geheven. Deze opslag geldt voor de zogenaamde grootverbruikers.

Op grond van het GRP 2015-2020 wordt gerekend met een extra verhoging van 1,70% (exclusief inflatie). De gemeente kiest voor doelmatig en risico gestuurd werken. Er wordt zoveel mogelijk integraal en wijkgericht gewerkt. Om uiteindelijk alle activiteiten te kunnen uitvoeren is 8,9 fte berekend in de organisatie. Om de kosten als gevolg van de activiteiten te kunnen dekken stijgt de rioolheffing vanaf 2016 in 25 jaar geleidelijk met 1,7% per jaar tot een kostendekkend niveau van € 345,45 in 2041. De tarieven rioolheffing 2016 tot met 2018 zijn gebaseerd op bovenstaande uitgangspunten.

	bedragen x € 1,-			
Tarief rioolheffing	2016	2017	concept 2018	% verschil t.o.v. 2017
Woningen	€ 230,52	€ 237,00	€ 241,08	1,7%

Lijkbezorgingrechten

De gemeente Lansingerland heeft het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen vastgelegd in een beheerverordening. De vigerende beheerverordening is door de raad van de gemeente Lansingerland vastgesteld op 27 november 2008 en in december 2008 in werking getreden. Hierin is onder meer bepaald welk type grafrechten worden verleend en onder welke voorwaarden. Daarnaast is beschreven aan welke voorwaarden moet worden voldaan alvorens er iemand mag worden begraven.

Leges Bouwvergunningen

In aanloop naar de begroting 2018 is de raming van de bouwleges geactualiseerd voor 2017 en volgende jaren. Deze prognose is gebaseerd op meerjarige gemiddeldes en wordt hierbij afgestemd op de woningbouwplanning en de planning van de uitgifte van bedrijventerreinen.

De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in tarieventabel behorend bij de legesverordening. Deze verordening en tarieventabel wordt eind 2017 geactualiseerd. De tarieven voor bouwleges zijn afhankelijk van de hoogte van de bouwsom. De hoogte van de bouwsom bepaald in welke tariefscategorie de aanvraag behoort. Per categorie geldt een vast en een variabel (percentage van de bouwsom) deel. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt. Onverminderd het bepaalde in de verordening bedraagt het tarief, indien de in dat onderdeel bedoelde aanvraag wordt ingediend na aanvang of gereedkomen 10 % van het legesbedrag.

In 2018 wordt gestart met de pilot *Vergroening Leges*. Hierbij bouwen we een financieel voordeel in voor een particulier wanneer deze energiezuiniger bouwt dan het huidige Bouwbesluit (minimale wettelijke technische bouwweisen) voorschrijft. Op basis van ervaringen van andere gemeenten wordt voorgesteld te werken met een maximum aan legeskorting per aanvraag en een maximum aan totaal beschikbaar bedrag dat beschikbaar is voor vergroening van leges. Zo kan niet meer uitgegeven worden als dit maximumbedrag is bereikt. In deze begroting wordt rekening gehouden met een inkomstenderving van € 350.000 in 2018 door de pilot. Op basis van de evaluatie van de pilot worden de mogelijke meerjarige effecten verwerkt.

Inschatting bouwleges	2018
Basisinkomsten obv meerjarig gemiddelde	€ 1.350.000
Grote projecten	€ 600.000
Vergroening leges	€ -350.000
Raming legesinkomsten bouwaanvragen	€ 1.600.000

Hondenbelasting

De gemeente Lansingerland heft hondenbelasting. Voorgenomen wordt de tarieven ongewijzigd te houden ten opzichte van 2017. Dit houdt in dat het tarief voor het houden van één hond in 2018 € 81,48 bedraagt, voor iedere volgende hond is dat € 114,12. De aanslag voor een geregistreerde kennel is € 244,68.

Marktgeden en precariobelasting (uitstallingen)

Grondslag voor de berekening van het marktgeld is het aantal in gebruik genomen meters frontbreedte, alsmede de mate waarin van elektriciteit gebruik wordt gemaakt. Per kwartaal wordt rekening gehouden met 13 maal markt. Het college stelt jaarlijks de tarieven vast, waarbij als indexeringspercentage voor de tarieven maximaal het inflatiecijfer gehanteerd in de gemeentelijke begroting kan worden toegepast.

Precario op kabels en leidingen

Minister Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft besloten de precariobelasting voor nutsnetwerken af te schaffen. De gemeente kan gebruik maken van de aangepaste overgangsregeling omtrent de afschaffing van precario op ondergrondse energieleidingen. Hierdoor kunnen wij t/m 2021 precariobelasting blijven heffen. Dit levert ons € 200.000 inkomsten per jaar op. Deze belasting heffen wij bij Dunea.

Kwijtscheldingen

In Lansingerland kan kwijtschelding worden verleend voor afvalstoffenheffing en rioolheffing, als een belastingschuldige (particulieren) financieel gezien niet in staat is om de belastingaanslag te betalen. Of een belastingschuldige in aanmerking komt voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding, wordt beoordeeld aan de hand van een inkomens- en een vermogenstoets op grond van door het Rijk vastgestelde normen. De daarbij te hanteren kosten van bestaan (de zgn. betalingscapaciteit) worden vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm. Wanneer bij de beoordeling van een kwijtscheldingsverzoek blijkt dat belastingplichtige geen betalingscapaciteit heeft, wordt kwijtschelding verleend.

Aan belastingschuldigen die op 31 december voorafgaand aan het belastingjaar een bijstandsuitkering en minimaal twee jaar gehele kwijtschelding hebben ontvangen, wordt automatisch kwijtschelding verleend. De kosten voor kwijtschelding worden binnen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing meegenomen in de berekening van de kostendekking.

De (werkelijke en geraamde) lasten in het kader van kwijtscheldingen van gemeentelijke belastingen en heffingen staan vermeld in onderstaand overzicht.

				bedragen x € 1,-
Kwijtscheldingen	Rekening	Begroting	Begroting	verschil
	2016	2017	2018	t.o.v. 2017
Afvalstoffenheffing	€ 202.655	€ 229.800	€ 279.800	€ 50.000
Rioolheffing	€ 174.224	€ 189.200	€ 189.200	€ 0
Totaal	€ 376.879	€ 419.000	€ 469.000	€ 50.000
OZB woningen en niet - woningen	€ 3.906	€ 0	€ 0	€ 0
Hondenbelasting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	€ 380.785	€ 419.000	€ 469.000	€ 50.000

Verordening Bedrijven Investeringszone (BIZ) Bedrijvenpark Rodenrijs

Op grond van de verordening "Bedrijven Investering Zone (BIZ) Bedrijvenpark Rodenrijs" int de gemeente, met ingang van 1 januari 2012, een heffing die in de vorm van een BIZ-bijdrage wordt uitgekeerd aan de Stichting Bedrijvenpark Rodenrijs.

Overzicht kostendekkendheid rechten en leges

Vanaf de begroting 2017 moet de gemeente in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten opnemen voor de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten. De verplichting is bij besluit van 5 maart 2016 in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) opgenomen. In artikel 10, onderdeel c van het BBV is vastgelegd dat de paragraaf lokale heffingen in ieder geval bevat:

“een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.”

Hieronder wordt voor de verschillende rechten en leges inzicht verschaft in de mate van kostendekkendheid.

				bedragen x €1.000
Kostendekkendheid tarieven rechten	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Lijkbezorgingsrechten	Marktgeden
Directe kosten:				
Directe kosten	€ 5.017	€ 3.839	€ 214	€ 65
Directe inkomsten, exclusief heffingen	€ 755	€ 13	€ 16	€ 0
Netto directe kosten	€ 4.263	€ 3.826	€ 198	€ 65
Toe te rekenen kosten:				
Overhead incl. (omslag) rente	€ 838	€ 779	€ 144	€ 54
BTW	€ 307	€ 518	€ 0	€ 0
Toe te rekenen kosten	€ 1.145	€ 1.297	€ 144	€ 54
Totaal toe te rekenen kosten	€ 5.407	€ 5.123	€ 342	€ 119
Opbrengst heffingen	€ 5.407	€ 5.123	€ 212	€ 71
Dekkingspercentage	100,0%	100,0%	61,9%	59,3%

In de tabel op de volgende pagina is de kostendekkendheid op hoofdstukniveau weergegeven. De gepresenteerde kostendekkendheid komt voort uit de vernieuwde BBV-voorschriften vanaf de begroting 2017. Deze kostendekkendheid wordt in de komende periode nader bezien. Indien nodig of gewenst worden de tarieven op basis van deze bevindingen aangepast bij de legesverordening 2018. De raad stelt in december 2017 deze legesverordening en de tarieventabel definitief vast.

Onderbouwing kostendekkendheid leges					bedragen x €1,-	
Hfd	Omschrijving	Lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Kostendekkendheid
1.1	Burgerlijke stand	€ 50.042	€ 45.498	€ 95.540	€ 52.617	55,1%
1.2	Reisdocumenten	€ 174.026	€ 188.117	€ 362.143	€ 338.575	93,5%

1.3	Rijbewijzen	€ 104.837	€ 93.587	€ 198.424	€ 180.000	90,7%
1.4	Verstrekkings uit de Wet basisregistratie personen	€ 35.345	€ 14.931	€ 50.276	€ 24.274	48,3%
1.5	Verstrekkings uit het Kiezersregister	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.6	Verstrekkings op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.7	Bestuursstukken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.8	Vastgoedinformatie	€ 1.616	€ 1.539	€ 3.155	€ 2.676	84,8%
1.9	Overige publiekszaken	€ 16.614	€ 18.527	€ 35.140	€ 14.597	41,5%
1.10	Gemeentearchief	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.11	Huisvestingswet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.12	Leegstandwet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.13	Gemeentegarantie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.14	Marktstandplaatsen	€ 647	€ 615	€ 1.262	€ 1.116	88,4%
1.15	Winkeltijdenwet	€ 269	€ 256	€ 526	€ 233	44,3%
1.16	Kansspelen	€ 647	€ 615	€ 1.262	€ 740	58,6%
1.17	Kinderopvang en peuterspeelzalen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.18	Telecommunicatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1.19	Verkeer en vervoer	€ 15.680	€ 14.729	€ 30.408	€ 23.963	78,8%
1.20	Diversen	€ 43.673	€ 46.071	€ 89.745	€ 76.748	85,5%
1.21	In deze titel niet benoemde beschikking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
1	Subtotaal titel 1	€ 443.395	€ 424.485	€ 867.881	€ 715.539	82,4%
2.1	Begripsomschrijvingne	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
2.2	Vooroverleg / beoordelen conceptaanvraag	€ 0	€ 0	€ 0	€ 74.000	0,0%
2.3	Omgevingsvergunning	€ 1.018.378	€ 676.054	€ 1.694.432	€ 1.533.000	90,5%
2.4	Vermindering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-

2.5	Teruggaaf	€ 0	€ 0	€ 0	€ -7.000	0,0%
2.6	Wijziging omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
2.7	Bestemmingswijzingen zonder activiteiten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
2.8	Sloopmelding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
2.9	Openstellingsvergunning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
2.10	In deze titel niet benoemde beschikking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
2	Subtotaal titel 2	€ 1.018.378	€ 676.054	€ 1.694.432	€ 1.600.000	94,4%
3.1	Horeca	€ 11.854	€ 11.284	€ 23.137	€ 20.466	88,5%
3.2	Organiseren van evenementen of markten	€ 4.073	€ 3.878	€ 7.951	€ 7.879	99,1%
3.3	Prostitutiebedrijven	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
3.4	Splitsingsvergunning woonruimte	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
3.5	Leefmilieuverordening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
3.6	Brandbeveiligingsverordening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
3.7	Niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
3	Subtotaal titel 3	€ 15.927	€ 15.161	€ 31.088	€ 28.345	91,2%
	Totaal legesverordening	€ 1.477.700	€ 1.115.701	€ 2.593.401	€ 2.343.884	90,4%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft aan in hoeverre de gemeente Lansingerland in staat is om haar financiële risico's op te vangen en welke methode gebruikt wordt voor het bepalen van het risicoprofiel. Daarnaast beschrijft de paragraaf op hoofdlijnen op welke wijze 'risicobeheersing' onderdeel is van de bedrijfsvoering van de gemeente. Op basis van het BBV nemen gemeenten een aantal verplichte financiële kengetallen op in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en het jaarverslag. Dit om de leden van provinciale staten en de gemeenteraad gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van hun provincie of gemeente.

Risicobeheersing in de gemeente Lansingerland

De nota risicomangement en weerstandsvermogen 2015-2018 beschrijft op welke wijze Lansingerland haar risico's beheerst en hier verantwoording over af legt. De nota beschrijft o.a. welke informatie we in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting 2018 opnemen.

Op basis van de huidige inzichten loopt Lansingerland haar grootste financiële risico's bij de grondexploitaties. Het risico op de grondexploitaties houdt verband met de hoge boekwaarde van reeds gedane investeringen in grond en de marktomstandigheden. Het risico is dat grond niet, later of voor een lagere prijs wordt verkocht dan nu voorzien. Om dit risico te 'beheersen' moeten we vooral inspelen op de marktontwikkelingen en het onderscheidende vermogen van de gemeente als toekomstige woongemeente of vestigingsplaats voor een bedrijf. Dit is daarom ook een speerpunt van het college. Om de boekwaarde op de huidige grondexploitaties niet (verder) op te laten lopen worden nieuwe uitgaven pas gedaan als deze noodzakelijk zijn om 'inkomsten' te genereren waarbij de hoofdregel is dat de 'inkomsten' zeker moeten zijn voordat de uitgaven plaatsvinden. In de begroting 2018-2021 is ook zichtbaar dat het geïnvesteerde bedrag in de grondexploitaties de komende jaren terugloopt. We verwachten meer inkomsten dan uitgaven. Voor een verdere toelichting op de risico's van de grondexploitaties wordt verwezen naar Paragraaf 3.7 Grondbeleid.

Inventarisatie risico's

Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Lansingerland kan worden bepaald hoeveel middelen nodig zijn om alle risico's te kunnen opvangen. Daarbij maken we onderscheid tussen 'incidentele risico's' en het risico op structurele tegenvallers. Incidentele risico's dienen te worden afgedekt door het beschikbare weerstandsvermogen en voor het opvangen van structurele risico's zal voldoende 'flexibiliteit' in de begroting aanwezig moeten zijn. Dit laatste maken we inzichtelijk door in de paragraaf weerstandsvermogen een aantal scenario's te schetsen die zich voor kunnen doen en daarbij aan te geven wat de financiële impact is op de saldi van de meerjarenbegroting.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van een risicosimulatie. Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die ervan uitgaat dat nooit alle risico's zich tegelijk én in hun maximale omvang zullen voordoen. Indien dat wel het geval is, zou op basis van de in beeld gebrachte risico's, hiermee een bedrag gemoeid zijn van € 130 miljoen (feitelijk het absoluut maximum aan financieel gevolg van de in beeld gebrachte risico's).

Dit is als volgt te verdelen over de algemene dienst en de grondexploitaties:

Algemene dienst: € 14 miljoen

Grondexploitaties: € 116 miljoen

Top 10 risico's gemeente Lansingerland

De top 10 aan risico's zijn op basis van hun aandeel in het totaal benodigde weerstandsvermogen:

Nr.	Risico	Kans	Maximaal bedrag (x 1.000)
1	Wilderszijde wordt niet meer ontwikkeld en grond afboeken naar restwaarde.	50%	€ 23.060
2	Vraag naar bedrijventerrein Oudeland komt onder druk.	30%	€ 32.800
3	Fiscale optimalisatie Westpolder wordt niet gerealiseerd.	30%	€ 15.700
4	Leeuwenhoekweg wordt niet meer ontwikkeld door gebrek aan vraag.	30%	€ 5.500
5	De rente stijgt vanaf 2025 naar 4,5% voor project Oudeland.	30%	€ 6.000
6	Tekort op ontwikkeling Bleizo.	N.v.t.	€ 2.700
7	Lagere grondprijzen Oudeland ook na 2021.	10%	€ 12.300
8	Projectrisico's opbrengsten Westpolder (uitwerking deelplan 7 en 4west, woningbouwprogramma).	30%	€ 4.100
9	Verwerving perceel Oudeland lukt niet en daarmee opbrengsten niet haalbaar.	50%	€ 2.300
10	Projectrisico's uitvoering Westpolder (parkeren, fietsen, ontsluiting)	30%	€ 2.500

Uit de voorgaande tabel blijkt dat onze grootste risico's betrekking hebben op de grondexploitaties, waarvan Oudeland en Wilderszijde de grootste invloed hebben. De genoemde bedragen zijn de mogelijke verdere verliezen op de grondexploitaties als de ontwikkelingen niet lopen zoals we nu inschatten op basis van de huidige marktomstandigheden. Naast bovenstaande incidentele effecten zijn er, als het risico zich voordoet, ook structurele effecten omdat schulden niet of minder snel kunnen worden afgelost. Op basis van de huidige rekenrente van circa 2% voor de grondexploitaties betekent elke € 10 miljoen verdere verliesname op de grondexploitatie een toename van de structurele rentelast op de begroting van € 0,2 miljoen. Voor wat betreft het risico op het moeten afboeken van Wilderszijde merken wij op dat de signalen in de markt steeds positiever zijn. Ontwikkelaars benaderen de gemeente actief met het ontwikkelingen te mogen starten in het gebied. Aangezien dit nog geen concrete plannen zijn met financiële en ruimtelijke kaders handhaven we vooralsnog het risico op 50/50 dat de ontwikkeling wel/niet doorgaat.

Bij risico 6 (Bleizo) is bij de kans van optreden 'n.v.t.' vermeld, omdat het in de bovenstaande tabel opgenomen bedrag is gebaseerd op de berekening vanuit de gemeenschappelijke regeling Bleizo en door Bleizo al rekening is gehouden met kansen van optreden van risico's. Daarbij heeft, in lijn met de aanbeveling van de Rekenkamer Lansingerland, de gemeente geen rekening gehouden met eventuele positieve risico's. Het zekerheidspercentage dat door de gemeente wordt gehanteerd (90%) wijkt af van het zekerheidspercentage van Bleizo (82,5%). De risico's van Bleizo zijn herrekend naar 90% conform het risicobeleid van de gemeente. Daarom is het risicobedrag dat de gemeente bepaalt hoger dan het bedrag dat door Bleizo is bepaald.

Ten opzichte van de jaarrekening 2016 en de Kadernota 2018 zijn de risico's uit de top 10 niet gewijzigd.

Risico's verbonden partijen

De gemeente Lansingerland neemt deel in diverse gemeenschappelijke regelingen en verbonden partijen. In de paragraaf verbonden partijen van deze begroting is een overzicht hiervan opgenomen en is per partij ook inzicht gegeven in de risico's bij de verbonden partij.

De risico's van Bleizo en het effect hiervan op het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente zijn in de vorige paragraaf toegelicht. Uit de begroting 2018 en de jaarrekening 2016 van de gemeenschappelijke regeling Hoefweg blijkt dat de risico's die Hoefweg loopt nog opgevangen kunnen worden binnen de eigen grondexploitatie (de grondexploitatie bevat zelf nog voldoende weerstandscapaciteit). De gemeente zelf hoeft op basis van de huidige inzichten geen weerstandscapaciteit hiervoor aan te houden.

Eind 2014 heeft de Raad van State het bestemmingsplan Hoefweg-Zuid vernietigd. De gebiedsontwikkeling Bleizo vindt grotendeels binnen dit bestemmingsplan plaats. Momenteel bereidt de gemeente een nieuw bestemmingsplan voor waarbij gemotiveerd wordt dat de ontwikkeling voldoet aan de 'Ladder van duurzame verstedelijking'. Tot het moment van definitief worden van het bestemmingsplan bestaat het risico dat dit plan niet definitief wordt en de ontwikkeling niet of maar gedeeltelijk kan plaatsvinden. Indien dit risico zich onverhoopt mocht voordoen is de financiële impact groot.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit betreft de middelen die de gemeente heeft of ter beschikking kan krijgen om de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Het uitgangspunt daarbij is dat structurele risico's opgevangen moeten worden door structurele 'weerstandscapaciteit' en incidentele risico's opgevangen worden door incidentele 'weerstandscapaciteit'. Dit onderscheid is ook van belang met het oog op het 'structureel evenwicht' in de begroting en de toets van de Provincie hierop.

Incidentele weerstandscapaciteit

De gemeente Lansingerland rekent alleen de algemene reserve tot de incidentele weerstandscapaciteit. De overige reserves rekenen wij niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de bestemmingsreserves en de stille reserves. Bestemmingsreserves worden niet meegenomen, omdat hier al een bestemming aan is toegekend. Stille reserves (ontstaan wanneer de boekwaarde van de activa lager is dan de verkoopwaarde) worden niet meegenomen, omdat deze pas geïncasseerd kunnen worden als de activa verkocht wordt. Echter, als er expliciete besluiten worden genomen om stille reserves te gelden te maken, dan worden deze toegevoegd aan de weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit betreft de flexibiliteit die er in de begroting is. Dit betreft de mate waarin lasten verder zijn terug te brengen (door bezuinigingen), inkomsten te verhogen en de inzet van de post onvoorzien. Zodoende bestaat structurele weerstandscapaciteit uit:

- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Post onvoorzien;
- Bezuinigingspotentieel lastenniveau tot wettelijke taken.

De onbenutte belastingcapaciteit is in theorie niet gemaximeerd. Er zijn geen maximum tarieven voor de OZB. Wel zijn er landelijk afspraken over de maximale jaarlijkse stijging van de OZB (macro-norm) en geldt voor het doen van een aanvraag tot artikel 12 dat de OZB boven de drempelpercentages ligt (gebaseerd op 120% van het landelijk gemiddelde OZB-percentage).

De post onvoorzien bedraagt in de begroting op dit moment € 250.000. Op grond van de financiële verordening 2017 bepaalt het college jaarlijks opnieuw de omvang van de post onvoorzien en motiveert de omvang in de begroting. Voor 2018 ziet het college geen reden om de post onvoorzien aan te passen. Ten behoeve van de kadernota 2015 is het bezuinigingspotentieel in beeld gebracht indien de gemeente alleen de wettelijke taken zou uitvoeren en op taken met een inspanningsverplichting het minimale zou doen. In dat geval zou de gemeente nog enkele miljoen kunnen bezuinigen. Dit zou dan wel gepaard gaan met veel maatschappelijke onrust en de bezuinigingen zijn veelal niet direct in het eerstvolgende begrotingsjaar in te voeren. De flexibiliteit op dit punt is beperkt.

Risicobuffer in grondexploitaties en projecten

In de grondexploitaties en kredieten is meestal ook een post 'onvoorzien' opgenomen. Binnen de grondexploitaties en projecten zelf is dus ook enige mate van weerstandscapaciteit aanwezig. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen op gemeenteniveau houden we geen rekening met deze posten 'onvoorzien'.

Benodigde weerstandscapaciteit

De grootte van risico's zijn na identificatie ingeschat middels het benoemen van een kans en een gevolg (kwantificering). Op basis van de ingevoerde risico's is de risicosimulatie uitgevoerd. Op basis van deze simulatie kan (met een zekerheidspercentage van 90%) gesteld worden dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 55,3 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit is als volgt te verdelen:

Algemene dienst	€ 3,2 miljoen
Grondexploitaties	€ 52,0 miljoen

De Rekenkamer Lansingerland gaat als ‘benchmark’ voor de risico’s op grondexploitaties uit van een benodigde weerstandscapaciteit van 10% van de boekwaarde van de grondexploitaties in exploitatie en 10% van de nog te realiseren opbrengsten. Op basis van de jaarrekening 2016 en de onderliggende grondexploitaties is dan € 54 miljoen nodig voor de gemeentelijke grondexploitaties. Voor Hoefweg is dit € 3,5 miljoen en voor Bleizo € 9,5 miljoen. Totaal dus € 67 miljoen. Deze berekeningswijze van de Rekenkamer is sterk genormeerd en houdt geen rekening met de specifieke omstandigheden. Enige afwijking tussen deze berekening en de eigen berekening is dus logisch. De eigen berekening van € 52 miljoen is circa € 15 miljoen lager dan de € 67 miljoen op basis van de methode Rekenkamer. De afwijking zit voor € 3,5 miljoen in het feit dat we op basis van ons eigen risicobeleid geen weerstandsvermogen hoeven aan te houden voor Hoefweg (de risico’s van Hoefweg zijn nog op te vangen binnen het verwachte positieve resultaat van Hoefweg) en voor circa € 7 miljoen in Bleizo. Op basis van de risico-analyse van Bleizo (aangepast naar grondslagen Lansingerland) is € 2,7 miljoen nodig. Op basis van de Rekenkamer is dit € 9,5 miljoen. Verschil tussen deze beide inschattingen zit vooral in het feit dat in de risico-analyse van Bleizo de omvang van het risico op dalende grondprijzen lager is dan de methode waar de Rekenkamer mee rekent. Reden is dat vanaf de actualisatie 2014 van Bleizo al met een neerwaartse bijstelling van de grondprijzen rekening is gehouden. Het risico bedrag voor daling van de grondprijzen is daarmee ook lager. Daarnaast staat de gemeente Zoetermeer voor € 9,5 miljoen garant voor een tekort op de exploitatie Bleizo. De systematiek van de Rekenkamer houdt daar geen rekening mee. Voor de gemeentelijke grondexploitaties (inclusief Wilderszijde nog in exploitatie te nemen deel) is op basis van de methode Rekenkamer € 54 miljoen nodig. In de benodigde weerstandscapaciteit is dit € 49,5 miljoen. Het verschil zit vooral in het project Oudeland. In dit project is in de grondexploitatie zelf al rekening gehouden met een risicoreserve voor grondprijzen/vertraging. Afdekking via het weerstandsvermogen is dan niet nodig. Op basis hiervan is er geen reden het risicoprofiel van de gemeente bij te stellen voor de bepaling van het weerstandsvermogen.

Beoordeling weerstandsvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Lansingerland bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico’s in financiële zin af te dekken.

	bedragen x € 1.000				
Stand per 31 december	2017	2018	2019	2020	2021
Algemene reserve	83.248	83.655	84.011	84.668	85.588
Totale weerstandscapaciteit	83.248	83.655	84.011	84.668	85.588
Benodigde weerstandscapaciteit	55.200	53.900	52.600	51.300	50.000
Ratio weerstandsvermogen	1,5	1,6	1,6	1,7	1,7

In de nota risicomanagement is opgenomen dat de gemeente Lansingerland streeft naar een ratio van 1,2 op de lange termijn. Doordat we de komende jaren overschotten op de begroting verwachten neemt de algemene reserve verder toe. De benodigde weerstandscapaciteit neemt naar verwachting af indien de begroting wordt gerealiseerd en de verwachte grondopbrengsten binnen komen.

Scenario’s risico op structurele tegenvallers - mogelijke impact onzekere gebeurtenissen

Met ingang van de begroting 2017 geeft de paragraaf weerstandsvermogen inzicht in scenario’s (onzekere gebeurtenissen) die zich kunnen voordoen en het mogelijke effect hiervan op de begroting. Er zijn vele honderden scenario’s/gebeurtenissen denkbaar. De kern van deze paragraaf is vooral te laten zien wat de effecten kunnen zijn van een aantal nadelige scenario’s en in welke mate de begroting in staat is deze risico’s op te vangen. Het gaat hier om onzekere ontwikkelingen die zich mogelijk kunnen voordoen. Het zijn dus geen scenario’s die we verwachten. Als dat wel het geval was geweest waren deze effecten in de begroting zelf opgenomen. Hierna zijn de effecten toegelicht van een scenario waarbij de grondopbrengsten de komende 4 jaar voor 50% van de begroting gerealiseerd worden (als gevolg van lagere prijzen of niet realiseren van verkopen). Ook de mogelijke effecten van de vennootschapsbelasting en tegenvallers bij de decentralisaties zijn opgenomen. De scenario’s worden gepresenteerd op basis van de saldi van de vast te stellen begroting 2018-2021.

Effect op exploitatie saldo (x € 1,0 miljoen)	2018	2019	2020	2021
Saldo begroting 2018-2021	0,9	0,4	0,7	0,9
1. Effect grondverkoop 50% van begroting	-0,2	-0,7	-1,2	-1,7
2. Risico VpB	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
3. Effect indien decentralisaties 5% budgetoverschrijding	-0,75	-0,75	-0,75	-0,75
Saldo begroting 2018-2021	-0,55	-1,55	-1,75	-2,05
Effect op weerstandsvermogen ultimo jaar (x € 1,0 mio)	2018	2019	2020	2021
Ontwikkeling weerstandsvermogen	82,6	80,6	78,9	76,8
Benodigd weerstandsvermogen	53,9	52,6	51,3	50
Ratio ultimo jaar	1,5	1,5	1,5	1,5

De scenario's laten duidelijk zien dat het vooral cruciaal is dat de gemeente de begrote opbrengsten voor grond realiseert de komende jaren. Gebeurt dit niet dan kunnen de huidige overschotten teruglopen naar structurele tekorten. Het speerpunt 'grond verkopen' uit het collegeprogramma blijft dus de komende jaren de volle aandacht nodig hebben.

Financiële kengetallen

Naar aanleiding van het rapport van de commissie Depla over vernieuwing van de begroting en verantwoording van gemeenten is het BBV gewijzigd. In 2015 zijn gemeenten verplicht om een set van kengetallen op te nemen in het jaarverslag en in 2016 voor de begroting.

Het betreft de volgende kengetallen:

- Netto schuldquote;
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
- Solvabiliteitsratio;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit;
- Grondexploitatie.

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

							x € 1.000
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	273.051	243.037	237.201	211.911	184.435	178.823
B	Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	21.767	16.654	11.654	11.654	11.654	11.654
C	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	20.834	28.515	17.965	17.553	26.940	11.074
D	Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e, f en g)	376	376	376	376	376	376
E	Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	14.716	0	0	0	0	0
F	Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	2.356	14	14	14	14	14
G	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	11.464	16.062	9.000	9.000	9.000	9.000

H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	167.807	139.094	140.111	132.752	123.402	114.075
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%		171%	195%	184%	175%	173%	168%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is én wat dat betekent voor de schuldenlast. Bij beide berekeningen worden bij de financiële activa de verstrekte leningen opgenomen.

							x € 1.000
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	273.051	243.037	237.201	211.911	184.435	178.823
B	Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	21.767	16.654	11.654	11.654	11.654	11.654
C	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	20.834	28.515	17.965	17.553	26.940	11.074
D	Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f)	4.992	4.494	4.303	4.107	9.351	1.874
E	Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	14.716	0	0	0	0	0
F	Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	2.356	14	14	14	14	14
G	Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	11.464	16.062	9.000	9.000	9.000	9.000
H	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	167.807	139.094	140.111	132.752	123.402	114.075
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%		168%	192%	181%	172%	166%	167%

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

							x € 1.000
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	92.312	94.033	91.226	91.540	92.308	93.632
B	Balanstotaal	427.778	402.721	379.736	355.680	339.832	321.219
Solvabiliteit (A/B) x 100%		22%	23%	24%	26%	27%	29%

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft het structurele en reële evenwicht van de begroting weer. Thans wordt er onderscheid gemaakt tussen de structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

							x € 1.000
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Totaal structurele lasten	96.220	103.888	109.122	109.445	110.149	110.910
B	Totaal structurele baten	105.662	105.667	107.656	109.755	110.804	111.744
C	Totaal structurele toevoegingen aan reserves	877	2.666	1.266	1.326	1.326	1.326
D	Totaal structurele onttrekkingen aan de reserves	323	2.296	4.360	1.227	1.201	1.009
E	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	167.807	139.094	140.111	132.752	123.402	114.075
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/€ x 100%	5%	1%	1%	0%	0%	0%

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De belastingcapaciteit van de gemeente geeft de belastingdruk voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde ten opzichte van het landelijk gemiddelde (t-1) weer. Een percentage > 100% geeft weer dat de belastingdruk van de gemeente hoger is dan het landelijk gemiddelde.

		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	388,63	384,11	372,59	372,59	372,59	372,59
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	230,52	237,00	241,08	241,08	241,08	241,08
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	287,28	257,16	171,93	240,46	240,46	240,46
D	Eventuele heffingskorting						
E	Totale woonlasten gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	906,43	878,27	785,60	854,13	854,13	854,13
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	716,00	723,00	723,00	723,00	723,00	723,00
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	127%	121%	109%	118%	118%	118%

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft een indicatie van risico's van de boekwaarde van de bouwgronden op de totale baten van de gemeente. De boekwaarde van de bouwgronden moeten terugverdiend worden via de totale baten. Het betreft de verhouding tussen de boekwaarde van de bouwgronden en de totale baten. > 100% betekent dat de boekwaarde hoger is dan de totale baten in enig jaar. Dit betekent een verhoogd risico voor de gemeente.

							x € 1.000
		Jaarrekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
A	Niet in exploitatie genomen gronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)						

B	Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	178.173	169.763	144.854	120.673	104.581	86.919
C	Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	167.807	139.094	140.111	132.752	123.402	114.075
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%		106%	122%	103%	91%	85%	76%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie
 Door de Provincie zijn een aantal signaleringswaarden geformuleerd voor de kengetallen. Samengevat ziet het beeld voor Lansingerland er op basis van de begroting 2018 als volgt uit:

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
	Minst risicovol	Neutraal	Meest risicovol
1. Netto schuldquote			
<i>a. zonder correctie doorgeleende gelden</i>	< 90%	90-130%	> 130%
<i>b. met correctie doorgeleende gelden</i>	< 90%	90-130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	Begr > 0%	Begr = 0%	Begr < 100%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Kengetal	JR 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
1. Netto schuldquote:						
<i>a. zonder correctie doorgeleende gelden</i>	171%	195%	184%	175%	173%	168%
<i>b. met correctie doorgeleende gelden</i>	168%	192%	181%	172%	166%	167%
2. Solvabiliteitsratio	22%	23%	24%	26%	27%	29%
3. Grondexploitatie	106%	122%	103%	91%	85%	76%
4. Structurele exploitatieruimte	5%	1%	1%	0%	0%	0%
5. Belastingcapaciteit	127%	121%	109%	118%	118%	118%

De signaleringswaarden en onderlinge verhouding van de kengetallen geeft duidelijk aan voor welke opgave de gemeente Lansingerland nog staat. De schuldenpositie is, ook rekening houdend met de positieve financiële effecten van de aantrekkende woningmarkt, nog steeds zeer hoog en de solvabiliteit (daarmee) laag. De voornaamste oorzaak is het geld dat geïnvesteerd is in de grondexploitaties. Het realiseren van de verwachte grondverkoop en het daarmee kunnen aflossen van de leningen is cruciaal voor het weer in verhouding komen van de balans. Naast het geld geïnvesteerd in gronden heeft de gemeente ook veel (geleend) geld moeten investeren in voorzieningen als scholen en sportvelden. Door de structurele begrotingsoverschotten (exploitatieruimte) zijn we ook in staat om dit deel van de schulden af te lossen en daarmee creëren we ruimte om het huidige voorzieningenniveau van de gemeente ook in de toekomst betaalbaar te houden.

Meerjarige ontwikkeling balans 2018-2021

De ontwikkeling van de balans is opgenomen in hoofdstuk 4 van de begroting.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Kapitaalgoederen zijn eigendommen van de gemeente zoals wegen, riolering, bruggen, bomen en gebouwen die we duurzaam in stand houden. In onderstaande tabel geven we de kerncijfers weer van de belangrijkste kapitaalgoederen conform het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Belangrijkste kapitaalgoederen BBV	Areaal	m ² /st	Vervangingswaarde
Groen - bomen	20.000	stuks	€ 18.000.000
Groen overig	2.558.168	m ²	
Civiele kunstwerken (Water)	2100	stuks	€ 115.400.000
Wegen	2.800.000	m ²	€ 154.000.000
Riolering	557	km	€ 252.000.000
Gebouwen	72	stuks	€ 145.000.000
Totale vervangingswaarde			ca. € 684.400.000

Het beheer en onderhoud is gebaseerd op door de raad vastgestelde beheerplannen. In onderstaande tabel is daarvan een overzicht opgenomen. In de beheerplannen is opgenomen op welke wijze het reguliere en periodieke onderhoud plaatsvindt. Voor alle beheerplannen geldt dat het vastgestelde onderhoudskwaliteitsniveau minimaal C is of een equivalent hiervan. Kwaliteit C is een sobere kwaliteit, waarbij de openbare ruimte er minder aantrekkelijk uitziet. Randvoorwaarden daarbij zijn: het waarborgen van veiligheid en het voorkomen van kapitaalvernietiging. Met de vaststelling van de kadernota 2018 is onlangs besloten om voor de onderdelen onkruidbestrijding, zwerfvuil, vegen en maaien voor de woonkernen beeldkwaliteitsniveau B te hanteren. Bij de actualisering van het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2017-2024 (IBP) verwerken we deze aanpassing. Het IBP vormt het kader voor nagenoeg alle beheerproducten omdat we het beheer en onderhoud zo integraal mogelijk aanpakken. Daarmee zorgen we voor een zo hoog mogelijke kwaliteit en werken we efficiënt.

Omschrijving Beheerplan	Vastgesteld door de raad	Frequentie Actualisatie	Volgende Actualisatie	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud	Reserves en Voorzieningen*
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2017-2024	27-okt-16	2 jaar	2018	Ja	Nee	Reserve Waterbaggeren
Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020	26-nov-15	5 jaar	2020	Ja	Nee	Voorziening Riool
Beheerplan Gebouwen 2017-2024	27-okt-16	20	2018	Ja	Nee	Bestemmings-reserve gebouwen
* Zie bijlage Reserves en Voorzieningen						

Net als voorgaande jaren kent de openbare ruimte geen onderhoudsachterstanden. We sturen op basis van inspecties en monitoring van de kwaliteit van het areaal, in plaats van de theoretische levensduur. Door het treffen van levensduur verlengende maatregelen proberen we duurdere vervangingsmaatregelen zoveel mogelijk uit te stellen.

Een belangrijk onderdeel van deze werkwijze is het sturen op risico's: het in kaart brengen, meetbaar maken en beheersen van risico's. Daarbij maken we gebruik van de Checklist Risico's (grote) projecten die in april 2017 door B&W is vastgesteld.

Groen

Het beheer en onderhoud van Groen voeren we uit volgens het deelbeheerplan Groen dat onderdeel is van het Integraal Beheerplan 2017-2024. Uitgangspunt voor Groen is minimaal beeldkwaliteitsniveau C, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. Voor de onderdelen onkruidbestrijding en maaien is beeldkwaliteitsniveau B van toepassing in de woonkernen.

De onderhoudswerkzaamheden vallen uiteen in klein onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Voor het klein en groot onderhoud is voor elke kern een raamcontract afgesloten met een aannemer. Het groot onderhoud baseren we op de resultaten van jaarlijkse schouwen die de technische kwaliteit van het groen in beeld brengen. Het boomonderhoud volgt uit de boomveiligheidscontrole. Bij vervanging van groen zetten we in op het verduurzamen van de groene buitenruimte (o.a. door toepassing van meer lokale en duurzaam gekweekte soorten). Meerdere malen per jaar vindt monitoring van de beeldkwaliteit plaats door middel van schouwen. Hierdoor kunnen we bijsturen wanneer het onderhoud van het afgesproken ambitieniveau afwijkt.

Binnen de gemeente zijn er de afgelopen jaren meerdere zelfbeheer-initiatieven ontstaan waarbij bewoners een stuk gemeentelijk groen geadopteerd hebben. Zelfbeheer geeft bewoners de gelegenheid om de onderhoudskwaliteit van het groen te verhogen, bovenop de kwaliteit die de gemeente kan leveren binnen het budget voor onderhoud. Het versterkt ook de betrokkenheid van bewoners in de buurt. Daarom zetten we ook in 2018 in op het stimuleren van betrokkenheid van bewoners bij het onderhoud en de inrichting van het openbaar groen.

Civiele Kunstwerken

Het beheer en onderhoud van Civiele Kunstwerken voeren we uit volgens het deelbeheerplan Civiele Kunstwerken dat onderdeel uitmaakt van het Integraal Beheerplan 2017-2024. Uitgangspunt voor Civiele Kunstwerken is minimaal beeldkwaliteitsniveau C, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet in geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. De belangrijkste elementen in de beheerstrategie zijn:

- Onderhoud op basis van inspecties; Aan de hand van inspecties en kwaliteitsonderzoeken stelt de gemeente de feitelijk uit te voeren onderhoudsmaatregelen en het onderhoudsprogramma op. De uit te voeren maatregelen bestaan uit het uitvoeren van klein en groot onderhoud en het vervangen van kunstwerken.
- Een integrale aanpak; In het cyclisch onderhoud vindt afstemming plaats tussen verschillende beheerdisciplines om zoveel mogelijk in één werkgang de benodigde werkzaamheden uit te kunnen voeren in de openbare ruimte. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor minder kosten in de uitvoering en minder overlast voor de omgeving tijdens de uitvoering van werkzaamheden.

Op basis van inspecties, meldingen en technische rapporten stellen we een uitvoeringsprogramma op voor dagelijks en groot onderhoud. Civiele kunstwerken inspecteren we op planmatige wijze, dit vindt minimaal eens in de twee jaar plaats. Maatwerk is daarbij het uitgangspunt; voor elk object organiseren we een aparte schouw. Op basis van de kwaliteitsgegevens brengen we onderhoudsopgave in kaart, waarbij we prioriteren op basis van veiligheid, functionaliteit, duurzaamheid en toonbaarheid. Onderhoudswerkzaamheden voeren we zoveel mogelijk duurzaam uit. Bij het vervangen van kunstwerken passen we onderhoudsarme en duurzame materialen toe en waar mogelijk vormen we beschoeiingen om naar natuurvriendelijke oevers om de waterkwaliteit te verbeteren.

Wegen

Het beheer en onderhoud van wegen voeren we uit volgens het deelbeheerplan Wegen dat onderdeel uitmaakt van het Integraal Beheerplan 2017-2024. Uitgangspunt voor Wegen is minimaal beeldkwaliteitsniveau C, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet in geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. De belangrijkste elementen in de beheerstrategie zijn:

- Het effect op de levensduur van de verharding centraal zetten in onderhoudskeuzes; Hierdoor zorgen we voor het economisch meest voordelige onderhoud. Bij wegen die aan vervanging toe zijn, vervangen we tegelijk ook de funderingen die in een slechte staat zijn.
- Het toepassen van levensduur verlengende maatregelen; Denk bijvoorbeeld aan het toepassen van slijtlagen. Hiermee beperken we schades tot een minimum.

- Een integrale aanpak; We stemmen wegen, riolering, groen en omgeving waar het mogelijk is op elkaar af. Door werk met werk te combineren behalen we maximale kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten.

Met een technische inspectie die minimaal eens in de twee jaar plaatsvindt monitoren we de staat van onderhoud en de kwaliteit van wegen op planmatige wijze. Bij onderhoudswerkzaamheden is nadrukkelijk oog voor duurzaamheid. Dit doen we bijvoorbeeld door bij het ontwerp en de optimalisatie van wegen in te zetten op een duurzame afwatering van hemelwater via de berm. Er zijn dan minder kolken nodig.

Voor Wegen hanteert de inspectie 9% als maximale bovengrens voor de categorie 'slecht'. De inspectiegegevens laten een overschrijding van 3% op deze bovengrens zien. Overschrijding is tijdelijk toegestaan, mits dit niet langer is dan een periode dan twee jaar. Om het percentage 'slecht' binnen de hersteltermijn terug te kunnen brengen zullen we vaker klein onderhoud toepassen in opmaat naar het grote onderhoud.

Riolering

Het Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020 is het kader voor beheer- en onderhoudsactiviteiten voor het kapitaalgoed Riolering. Dit plan geeft duidelijkheid over wat we doen om de waarde in stand te houden van leidingen, kolken en gemalen in de openbare ruimte.

De ambities voor de rioleringszorg concentreren zich met name op het in stand houden van het systeem en meer inzicht krijgen in het werkelijk functioneren van het systeem door middel van 'meten en monitoren'. Hierdoor kunnen we maatregelen nemen die zo effectief mogelijk zijn. Om deze ambities te behalen zijn in het GRP 2015-2020 de volgende maatregelen opgenomen:

- Scheiden van afvalwater- en hemelwaterstromen;
- Klimaatadaptatie volgens de methode van vasthouden, bergen en afvoeren;
- Meten en monitoren om maatregelen te kunnen bepalen;
- Optimalisatie drukriolering om het aantal storingen van drukrioleringsgemalen terug te dringen;
- Analyseren van data die beschikbaar is uit het gemeentelijke grondwatermeetnet zodat de gemeente op wijkniveau in beeld heeft waar de grondwaterstand tot risico's kan leiden;
- Het op orde brengen van het gegevensbeheer.

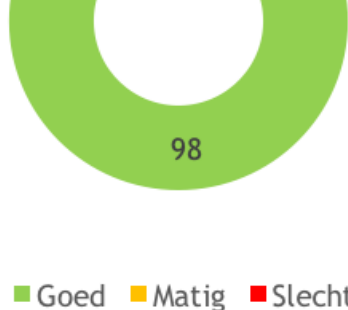
Onderhoudsinspanningen stemmen we af op het in stand houden en goed laten functioneren van het systeem. De activiteiten bestaan uit visuele inspecties, regulier onderhoud en (reactieve) reparaties. De onderhoudswerkzaamheden zijn voor het grootste gedeelte door middel van onderhoudscontracten uitbesteed aan marktpartijen. Er is veel aandacht voor duurzaamheid. We zetten bijvoorbeeld in op een duurzame opvang van het hemelwater (door het hanteren van de voorkeursvolgorde 'bergen, vasthouden en afvoeren') en we stimuleren waterbewust gedrag van inwoners en bedrijven.

Gebouwen

De gemeente streeft naar een hoge mate van efficiency in het vastgoedbeleid. Uitgangspunt is dat er alleen sprake is van eigendom en/of exploitatie daar waar dat noodzakelijk is voor de uitoefening van een publieke taak. De gemeente doet niet essentieel vastgoed actief in de verkoop.

De gemeente is juridisch eigenaar van 72 gebouwen. De gebouwenportefeuille bestaat ondermeer uit het gemeentehuis, gemeentewerf, sporthallen, maatschappelijke accommodaties, kinderdagopvang, strategische objecten en onderwijsgebouwen. Van deze laatste groep (onderwijsgebouwen) zijn 19 stuks overgedragen aan schoolbesturen. De schoolbesturen zijn daarmee economisch eigenaar. Van 4 onderwijsgebouwen is de gemeente wel economisch eigenaar, maar zijn de schoolbesturen zelf verantwoordelijk voor het onderhoud van de gebouwen. De gemeente verhuurt vastgoed marktconform. Voor het maatschappelijk vastgoed brengt de gemeente maatschappelijke huurtarieven in rekening. Deze tarieven zijn wat lager dan de marktconforme tarieven.

Het jaar 2018 staat in het teken van verdere doorontwikkeling van het vigerende vastgoedbeleid. Er vindt nader onderzoek plaats naar welke panden efficiënter gebruikt kunnen worden en welke panden voor afstoting in aanmerking komen. Het onderzoek naar afstoten spitst zich o.a. toe op het Polderhuis (Bergschenhoek), Pecto's (Bleiswijk) en de multifunctionele ruimte (MFR) Anthuriumsingel (Berkel en Rodenrijs).

De technische kwaliteit van het maatschappelijk vastgoed controleren we regelmatig en is op orde. De 13 strategische panden onderhouden we bewust op het noodzakelijke minimale niveau.

Paragraaf Financiering en treasury

Inleiding

Het doel van deze paragraaf is om de raad te informeren over het treasurybeleid en de beheersing van financiële risico's. Treasury is het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Treasury houdt zich bezig met risico's die samenhangen met alle huidige en toekomstige kasstromen. Deze risico's komen voort uit zowel de financieringsbehoefte, als uit de mutaties van de bestaande portefeuilles zoals (vervroegde) aflossingen, herfinanciering en renteaanpassing.

Bij de grondexploitaties wordt een ander rentepercentage gehanteerd met een andere berekeningssystematiek. Deze is opgenomen in de paragraaf Grondbeleid.

Wet- en regelgeving

In 2016 is het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) vernieuwd. Naar aanleiding hiervan is de financiële verordening Lansingerland 2017 geactualiseerd.

In het BBV is opgenomen dat de paragraaf Financiering en Treasury van de begroting en jaarstukken naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook inzicht moet geven in:

- de rentelasten;
- het renteresultaat;
- de wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten;
- de financieringsbehoefte.

Notitie rente 2017

In juli 2016 heeft de commissie BBV de notitie rente 2017 gepubliceerd. Daarin wordt ingegaan op de verwerking van de rentelasten en -baten in de begroting en jaarstukken. De doelstellingen van deze notitie zijn het bevorderen van een eenduidige handelwijze met betrekking tot rente door gemeenten (harmonisering), stimuleren dat gemeenten de (verwachte) werkelijke rentelasten opnemen in de begroting en de jaarstukken en het eenduidig inzichtelijk maken van de wijze waarop de gemeenten met rente zijn omgegaan (transparantie). De bepalingen en richtlijnen van de notitie rente 2017 treden in werking met ingang van het begrotingsjaar 2018, maar eerdere toepassing bij de begroting 2017 werd aanbevolen. Wij kozen ervoor om reeds in de begroting 2017 deze bepalingen en richtlijnen toe te passen. Deze begroting 2018 sluit zodoende aan op de opzet van de begroting 2017.

Treasurybeleid

Primair richt het treasurybeleid zich op het waarborgen van financiële continuïteit door het resultaat en vermogen te beschermen tegen financiële risico's en de organisatie financierbaar te houden. Deze bescherming vindt plaats door de renterisico's en risico's uit financiële posities te onderkennen, waar mogelijk te vermijden en te spreiden. De basis voor ons treasurybeleid is een betrouwbare liquiditeitsprognose, die periodiek wordt geactualiseerd. De gemeente onderscheidt een drietal doelstellingen van de treasuryfunctie:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente-)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's en valutarisico's;

3. Het streven, binnen de kaders van wet- en regelgeving en binnen de bepalingen van het Treasurystatuut, naar een optimale financieringsstructuur en beheersing van de daarmee gemoeide kosten.

Deze doelstellingen leiden tot het zo nauwkeurig mogelijk op elkaar afstemmen van opgenomen en benodigde gelden. Binnen de wettelijke mogelijkheden worden de financieringslasten zoveel mogelijk beperkt in relatie tot het risico dat wij lopen. Gelden worden overigens alleen aangetrokken in euro's, zodat er geen valutarisico's ontstaan.

Rentevisie

In de nota Rentebeleid 2015 is de "rentevisie" beschreven. Onze visie houdt in dat wij een inschatting maken van het rentepercentage dat komende jaren moet worden betaald voor nieuw aan te trekken leningen op de kapitaalmarkt. Het betreft een duiding op hoofdlijnen van de in de toekomst te verwachten rente op de kapitaalmarkt en is daarmee geen instrument dat wordt gebruikt bij het daadwerkelijk aantrekken van leningen.

Een rentevisie is noodzakelijk om de meerjarenbegroting op te kunnen stellen. Hiertoe gebruiken wij de bestaande leningenportefeuille. Op basis van de looptijden en rentepercentages van de bestaande leningen bepalen wij hoeveel rente er komende jaren betaald moet worden op de bestaande leningenportefeuille. Aanvullend moet worden bepaald hoeveel herfinanciering er komende jaren aan de orde is en tegen welke rentepercentages we dat verwachten te kunnen doen.

In de nota rentebeleid is de raad gevraagd een rentevisie vast te laten stellen die de ontwikkeling van de marktrente zo goed mogelijk duidt, maar waarbij een bepaalde voorzichtigheid in acht wordt genomen.

In de praktijk blijkt echter dat de rente langer laag blijft dan ten tijde van het opstellen van de nota Rentebeleid 2015 was voorzien. In de Voorjaarsnota 2017 en de Kadernota 2018 is besloten om de percentages te wijzigen in 1,5% voor 2017 en 2,5% vanaf 2018. Dit zijn de percentages die gehanteerd zijn in de begroting 2018-2021.

Risicobeheer

Bij het risicobeheer staat het risicoprofiel van de gemeente ten aanzien van treasury centraal. De risico's vallen in de volgende soorten uiteen:

- Renterisico's op vaste en vlottende schuld (opgenomen geld);
- Liquiditeitsrisico's;
- Kredietrisico.

Het renterisico treedt op bij het aantrekken van nieuw geld. Wij beperken deze risico's doordat wij dagelijks de renteontwikkeling monitoren. Met behulp van een regelmatig geactualiseerde liquiditeitsprognose wordt de geldbehoefte gevolgd en tijdig afgedekt. Het risico dat op enig moment geen geld beschikbaar zou zijn, is volgens onze geldverstrekkers voor gemeenten verwaarloosbaar.

Renterisico op kortlopende schulden: de kasgeldlimiet

Om een grens te stellen aan korte financiering (rentetypische looptijd tot één jaar) is in de Wet fido de kasgeldlimiet opgenomen. Het renterisico op kortlopende schulden wordt beoordeeld aan de hand van de kasgeldlimiet als percentage van het begrotingstotaal. Het doel van de kasgeldlimiet is het voorkomen dat fluctuaties in korte rente (schulden < 1 jaar) direct een grote impact hebben op de rentelasten in het exploitatiejaar. Juist voor korte financiering geldt dat het renterisico aanzienlijk kan zijn. De behoefte aan vreemd vermogen mag daarom maar voor een gelimiteerd deel met korte leningen worden ingevuld. De kasgeldlimiet voor gemeenten bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Deze wordt gedefinieerd als alle lasten op de begroting vóór verdeling van de reserves. De berekening van de verwachte kasgeldlimiet treft u in de bijlagen aan en is voor 2018 berekend op bijna € 12,2 miljoen.

Volgens de Wet Fido mogen de korte leningen gemiddeld per kwartaal de kasgeldlimiet niet overschrijden. Bij een gemiddelde overschrijding van drie achtereenvolgende kwartalen, dient een plan van aanpak om binnen de kasgeldlimiet te blijven ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de toezichthouder (de provincie). De gemeente Lansingerland heeft de eerste drie kwartalen van 2017 kasgeldleningen afgesloten en optimaal gebruik gemaakt van de negatieve rente hierop. Naar verwachting zal de gemeente in het najaar van 2017 een nieuwe lange termijn lening aangaan. Hierdoor daalt de behoefte aan een kasgeldlening in 2018. Toch kan het zijn dat de gemeente gebruik wenst te maken van kasgeldleningen in 2018, echter de kasgeldlimiet zal daarbij niet overschreden worden.

Renterisico op vaste schuld: de renterisiconorm

In het kader van de wet Fido wordt jaarlijks de renterisiconorm vastgesteld. Het doel van de renterisiconorm is spreiding in de leningenportefeuille waardoor mogelijke renterisico's worden beperkt. Hierin wordt dan specifiek gekeken naar de momenten waarop renteherziening of herfinanciering plaatsvindt. Door deze spreiding wordt voorkomen dat op een bepaald moment veel leningen op hetzelfde moment moeten worden afgelost. Is dan herfinanciering aan de orde, dan kan de dan geldende markttrente grote gevolgen hebben op de begrotingsaldi.

De renterisiconorm wordt bepaald op 20% van de op 1 januari bestaande omvang van het begrotingstotaal. De berekening van de verwachte renterisiconorm treft u in bijlage 5.3 aan en bedraagt bijna € 28,7 mln. voor 2018. Lansingerland zal in 2019 de renterisiconorm overschrijden. Dit is een gevolg van keuzes uit het verleden. De gemeente Lansingerland is in 2007 ontstaan uit een fusie van drie gemeenten: Berkel & Rodenrijs, Bergschenhoek en Bleiswijk. Deze gemeenten hebben afzonderlijk in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw langlopende zogenaamde fixe-leningen afgesloten die in één keer moeten worden terugbetaald. Deze leningen werden aangetrokken om de grondexploitaties en het ontwikkelen van de VINEX-locaties te financieren. Er werd gekozen voor langlopende fixe-leningen met de gedachte dat het moment van terugbetaling van de lening zou samenvallen met het ontvangen van de inkomsten van de ontwikkelde grondexploitaties bij verkoop. Door de crisis van de afgelopen jaren zijn de bouwplannen voor een aantal locaties uitgesteld waardoor de verwachte baten later zullen vallen dan het aflossingsmoment gekoppeld aan de oorspronkelijke financiering. De terugbetaling van deze leningen van de afzonderlijke gemeenten vallen samen in de periode 2017 tot en met 2020 en leiden in 2019 tot een overschrijding van de renterisiconorm. Dit betekent dat er in 2019 meer leningen moeten worden afgelost dan op basis van de norm is toegestaan. Gezien de huidige leningenportefeuille is dit echter onvermijdelijk. De huidige portefeuille kan ook niet eenvoudig en zonder hoge kosten worden aangepast. Er staan overigens geen formele sancties op het overschrijden van de renterisiconorm. Wel moet dit jaarlijks aan de provincie worden gecommuniceerd. Dit is in voorgaande jaren reeds gebeurd en daar hebben wij goedkeuring op ontvangen. Omdat Lansingerland weliswaar veel leningen moet aflossen komende jaren maar slechts een beperkt gedeelte daarvan moet herfinancieren, loopt de gemeente maar een beperkt financieel risico. Wanneer herfinanciering aan de orde is zal bij het afsluiten van nieuwe leningen de renterisiconorm in acht worden genomen. Dit doen we door in beginsel voor nieuwe leningen te kiezen voor lineaire leningen.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat wij als gemeente over onvoldoende middelen beschikken om aan onze directe verplichtingen te voldoen. In onze liquiditeitsprognose wordt onze geldbehoefte gevolgd en tijdig afgedekt. Deze liquiditeitsprognose wordt regelmatig geactualiseerd. Het risico dat op enig moment geen geld beschikbaar zou zijn, is volgens onze geldverstrekkers voor gemeenten verwaarloosbaar.

Kredietrisico

De gemeente Lansingerland loopt zelf ook risico bij het verstrekken van gelden. Afhankelijk van het type instelling kan een zeker risico worden bepaald. De verstrekte leningen kunnen verdeeld worden in verstrekte leningen en garantstellingen.

Garantieleningen

Wij hebben momenteel nog enkele garantieleningen lopen die in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw zijn verstrekt aan 3B-wonen. Het betreffen leningen waarbij de kosten één op één worden doorgezet en wij slechts als garantsteller fungeren. Momenteel bedragen deze leningen nog circa € 4,2 miljoen in totaal. Het zijn annuïtaire leningen en ze nemen de komende jaren af.

Garantstellingen

Aan verenigingen, onderwijsinstellingen en zorginstellingen zijn garantstellingen en waarborgen afgegeven. Deze financieringen zijn door onze gemeente gewaarborgd in het kader van het maatschappelijk belang van door hen gedane investeringen. Daarnaast zijn achtervangover-een-komsten afgesloten met de stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Ten slotte zijn er gemeentegaranties onder de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Het totaalbedrag van deze garantstellingen schommelt enigszins met de jaren. Met 3B-Wonen (via het garantiefonds WSW) hebben wij een achtervangovereenkomst welke is gemaximeerd tot € 100 miljoen. Het totaalbedrag aan leningen aan sportverenigingen (via het garantiefonds SWS) en zorginstellingen neemt de komende jaren af. Hetzelfde geldt voor gemeentegaranties onder de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Deze stichting is in 1995 verzelfstandigd onder de naam Nationale Hypotheek Garantie (NHG). De stichting staat borg voor de verstrekking van bepaalde hypotheekleningen aan particulieren. Sinds 1 januari 2011 is de achtervang van nieuwe hypotheekleningen geheel naar het rijk geschoven, waardoor jaarlijks het totale bedrag aan gewaarborgde geldleningen afneemt met de door particulieren gedane aflossingen. De garantie inzake de hypotheekleningen van personeel betreffen een drietal hypotheekleningen afgesloten bij het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (HvO), dochteronderneming van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Enkele jaren geleden is hiermee gestopt. Dit betreft derhalve een aflopende post. De garantstellingen aan onderwijsinstellingen zijn de afgelopen jaren toegenomen met de bouw van nieuwe scholen in onze gemeente. De verwachting is dat deze bedragen de komende jaren afnemen.

Renteschema

In de notitie rente 2017 is een renteschema opgenomen. Met dit schema wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening. Het schema voor Lansingerland is als volgt:

Schema rentetoerekening 2018	2018	2018
	x € 1000	x € 1000
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	€ 6.207	
De externe rentebaten		
Saldo externe rentelasten en rentebaten		€ 6.207
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	€ -4.272	
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	€ -	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		€ -4.272
Saldo door te rekenen externe rente		€ 1.934
Rente over eigen vermogen	€ -	
Rente over voorzieningen (die gewaardeerd zijn op contante waarde)	€ -	
Totaal rentetoerekening intern		€ -
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente (renteomslag)		€ 1.934
Boekwaarde vaste activa die integraal zijn gefinancierd per 1 januari		€ 216.741

Berekende omslagrentepercentage		0,89%
Gekozen renteomslagpercentage (mag 0,5% afwijken van berekend)		0,90%
De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)		€ 1.951
Renteresultaat op het taakveld treasury		€ 16

Rentelasten

De rentelasten voor 2018 bedragen naar verwachting € 6,2 miljoen voor langlopende leningen. In 2018 staan geen kosten voor kortlopende (< 1 jaar) financiering geraamd.

Wijze waarop rente wordt toegerekend aan investeringen, grondexploitaties en projecten

In 2018 wordt naar verwachting € 4.272.000 toegerekend aan onze grondexploitaties. De rente die aan investeringen wordt doorberekend was voorheen gebaseerd op onze interne rekenrente. Deze interne rekenrente is met de vernieuwing in het BBV komen te vervallen en vervangen door een renteomslagpercentage.

Renteomslagpercentage

De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in Euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.

Het berekende omslagrentepercentage bedraagt voor Lansingerland voor 2018 0,89%. Wij kiezen ervoor om dit percentage af te ronden, maar wel zo dicht mogelijk bij het berekende omslagrentepercentage te blijven. Zodoende rekenen wij met een gekozen renteomslagpercentage van 0,90%. Dit omslagrentepercentage is deels gebaseerd op de liquiditeitsprognose. In deze prognose wordt uit het oogpunt van voorzichtigheid bij herfinanciering rekening gehouden met een marktrente van 2,5% (conform Kadernota 2018). Hiermee kunnen we eventuele rentetegenvallers bij een herfinanciering opvangen, waardoor het mogelijk wordt om het gekozen renteomslagpercentage dichtbij het berekende renteomslagpercentage te houden. Indien de werkelijke rentelasten in Euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast afwijken van de rentelasten in Euro's die op basis van de voorgerecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, dan kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld indien deze afwijking groter is dan 25%.

Dit gekozen renteomslagpercentage van 0,90% vervangt het renteomslagpercentage van de begroting 2017-2020 en wordt gebruikt voor het doorrekenen van rente aan onze investeringen. Het renteomslagpercentage voor de begroting 2018-2021 is lager dan voor de begroting 2017-2020, omdat de liquiditeitsprognose is geactualiseerd. Naar aanleiding van deze actualisatie verwachten wij meer inkomsten uit de grondexploitaties (ca. € 15 mln), waardoor wij minder hoeven te herfinancieren. Wij verwachten ook meer uitgaven voor de grondexploitaties (ca. € 6 mln), maar deze groei is minder hoog dan de inkomsten. Tevens wordt het renteomslagpercentage berekend aan de hand van de boekwaarde van de vaste activa (de toe te rekenen rente gedeeld door de boekwaarde). Deze boekwaarde is in de jaarrekening 2016 hoger dan het jaar daarvoor (ca. € 20 mln), waardoor het renteomslagpercentage daalt.

Bij projectfinanciering wordt een lening specifiek aangetrokken voor een project. Lansingerland heeft geen projectfinanciering, wij hanteren een integrale financiering waarbij de gehele gemeentelijke financieringsbehoefte is betrokken.

Alhoewel in het BBV de mogelijkheid vooralsnog blijft bestaan om een rentevergoeding (of een vergoeding voor de inflatie) over het eigen vermogen en de voorzieningen te berekenen en deze door te belasten aan de taakvelden, adviseert de Commissie BBV vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie deze systematiek niet (meer) toe te passen. In Lansingerland passen wij deze zogeheten bespaarde rente sinds 2016 niet meer toe.

De gehanteerde boekwaarde is de laatst vastgestelde boekwaarde. Deze bedraagt € 216,7 miljoen per 31 december 2016.

Renteresultaat

Het verwachte renteresultaat op het taakveld Treasury bedraagt € 16.000. Dit is het verschil tussen de rente die wij werkelijk aan taakvelden toerekenen (€ 1.934.000) en het saldo van de externe rentebaten en rentelasten (€ 1.951.000). Dit verwachte verschil komt doordat wij een percentage van 0,90% hanteren in plaats van het berekende omslagrentepercentage (0,89%).

Financieringsbehoefte

De gemeente voert activiteiten uit die meerjarig worden gefinancierd. Dit zijn de investeringen van de gemeente, zoals die blijken uit de staat van activa en de investeringen die zijn en worden gedaan in de grondexploitatie. Bij deze laatste worden eerst de kosten (zoals aankoop, bouw- en woonrijp maken) gemaakt, en later worden deze in beginsel terugverdiend door grondverkopen. Afhankelijk van de looptijd van een grondexploitatie liggen de gelden over een lange periode vast en is financiering nodig. Ter financiering worden leningen aangetrokken.

Leningenportefeuille

Per 1 januari 2018 bedraagt de huidige leningenportefeuille voor Lansingerland € 233 miljoen, waarvoor een gemiddeld gewogen aan de banken te betalen rentepercentage geldt van 2,54%. Gebaseerd op de afgesloten leningsovereenkomsten dienen komende jaren de volgende aflossingen (rente en aflossing van bestaande leningen) plaats te vinden (exclusief bedragen voor herfinanciering)[1]:

2018	€ 33,8 miljoen
2019	€ 40,9 miljoen
2020	€ 27,0 miljoen
2021	€ 15,5 miljoen

In totaal betreft de aflossing over de jaren 2018-2021 € 117,3 miljoen (exclusief bedragen voor herfinanciering).

Financieringsbehoefte

Op basis van de laatst berekende liquiditeitsprognose is de verwachte financieringsbehoefte (opgebouwd uit aflossingen, investeringen en grondexploitaties) voor de komende jaren:

			Bedragen x € 1
Jaar	Bedrag herfinanciering	Rentepercentage	Rentekosten nieuwe leningen
2018	€ 23.000.000	2,50%	€ 575.000
2019	€ 11.000.000	2,50%	€ 275.000
2020	€ -	2,50%	€ -
2021	€ -	2,50%	€ -

Voor deze leningen hanteren wij het fictieve rentepercentage van 2,5% uit de Kadernota 2018 om de rentekosten voor herfinanciering te berekenen. Vanaf 2020 verwachten wij weer een klein liquiditeitsoverschot, zodoende zijn er voor dat jaar geen rentekosten voor nieuwe leningen.

Verwachte leningenportefeuille 2018-2021

Gebaseerd op de laatst berekende liquiditeitsprognose is de verwachte leningenportefeuille voor de gemeente Lansingerland:

		Bedragen x € 1
Jaar	Totaal verwachte leningenportefeuille 31/12	
2018	€ 256.000.000	
2019	€ 239.000.000	
2020	€ 202.000.000	

2021	€ 179.000.000
------	---------------

Deze verwachte leningenportefeuille is gebaseerd op onze huidige te verwachten activiteiten, zoals opgenomen in de meerjarenbegroting. Eventuele toekomstige kasstromen waarover de raad nog moet besluiten, bijvoorbeeld de verkoop van extra gronden of aandelen, zijn niet meegenomen.

[1] Deze bedragen zijn hoger dan in de begroting 2017-2020 opgenomen, omdat per abuis in de begroting 2017-2020 alleen de bedragen voor aflossing waren opgenomen (en niet rentelasten).

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

De paragraaf bedrijfsvoering geeft volgens het BBV inzicht in de beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering. Deze paragraaf is omvangrijker dan voorgaande jaren vanwege het programma Organisatieontwikkeling en de hiermee samenhangende intensiveringen en investeringen die in deze begroting zijn opgenomen. Dit betreft het kwalitatief en kwantitatief versterken van de formatie en investeringen op het gebied van ICT.

Programma organisatie ontwikkeling en versterking formatie in 2018

De gemeente Lansingerland heeft de afgelopen jaren onder druk gestaan. Het heeft veel van de organisatie gevraagd om het financiële tij te keren. Dat de opgaande lijn is ingezet voelen we gelukkig allemaal. Het college en de organisatie zijn ambitieus. We merken dat met de huidige organisatie we deze ambities onvoldoende vorm kunnen geven. Deze constatering is voor het college mede aanleiding geweest om een organisatieadviesbureau (Necker van Naem) opdracht te geven tot een organisatieonderzoek. Dit verkennend onderzoek is begin 2017 afgerond. De bevindingen uit hun documentanalyse en vele gesprekken die zij voerden binnen de organisatie geven een "organisatiediagnose" van de sterktes en zwaktes van de organisatie, in relatie tot de externe opgaven. De bovengenoemde waarneming van bestuur en management wordt in de kern onderschreven. De gemeentelijke organisatie is onder andere door de doorgevoerde bezuinigingen onvoldoende op haar toekomst voorbereid. De organisatie heeft veel van alle veranderingen die op haar af zijn gekomen door haar inzet en flexibiliteit kunnen absorberen, maar zit aan het einde van haar mogelijkheden. Dit blijkt onder andere uit een hoog ziekteverzuim, een hoog verloop en een organisatieomvang die relatief beperkt is ten opzichte van andere gemeenten. Om als organisatie door te kunnen ontwikkelen is een "voorinvestering" nodig. Die voorinvestering heeft tot doel om een deel van de ambities nu al te realiseren, bijvoorbeeld op het gebied duurzaamheid. Daarnaast zorgt de investering voor een basis om de verdere organisatieontwikkeling mogelijk te maken. Zo is een observatie van Necker van Naem dat in onze organisatie niet of nauwelijks tijd aanwezig is om te leren, innoveren en reflecteren op onze dienstverlening, ons eigen functioneren en op onze interactie met inwoners en ondernemers. Daarnaast missen we slagkracht op een aantal strategische beleidsthema's en integraal werken. Om de "basis op orde" te brengen is daarom een kwantitatieve en kwalitatieve versterking in en vanaf het begrotingsjaar 2018 noodzakelijk.

Necker Van Naem doelt daarbij op een *kwantitatieve versterking* van de ambtelijke organisatie als het gaat om formatieve invulling op thema's zoals dienstverlening, duurzaamheid, rekenschap, regievoering, privacy, het sociaal domein en de veranderingen rond de Omgevingswet. Meer en meer staan de inwoners, bedrijven en ketenpartners centraal. Communicatie is daarbij van groot belang. Daarnaast een *kwalitatieve versterking* van medewerkers in met name de strategische adviesrol, oriëntatie op de buitenwereld, juiste mindset voor dienstverlening en beleidsmatige doorontwikkeling. En ook als stevige gesprekspartner voor bestuur, inwoners en bedrijven in een complexe omgeving. Het vergt veel van de competenties van ambtenaren om te kunnen werken in de spagaat waar Lansingerland zich in bevindt: het vasthouden van de "dorpse" nabijheid en waarden en normen maar ook mee moeten beslissen over een complexe Randstedelijke woon- en leefomgeving. Dit vraagt verdere flexibilisering van de organisatie en tijd en ruimte om van buiten naar binnen kunnen denken, onze inwoners en bedrijven goed te helpen en naar de geest in plaats van de letter van de wet te handelen.

Een laatste aandachtspunt is de sturing en inrichting van de organisatie: ook dit vergt herijking en vooral koersvastheid. Er is behoefte aan een heldere strategische koers en een flexibele en integraal werkende organisatie die beschikt over up-to-date (ICT)-middelen die passen bij deze tijd. Een organisatie die voortdurend verbinding zoekt met inwoners, bedrijven, omgeving en eigen ambtenaren. College en ambtelijke organisatie gaan samen deze uitdaging aan en zijn een programma Organisatieontwikkeling gestart om de organisatie toekomstbestendig te krijgen. De eerste twee deelprojecten van de organisatieontwikkeling zijn 'structuur in de steigers' en 'kennis in kaart'. Doel van het eerste project is om een toekomstbestendige structuur voor de organisatie te ontwerpen. Doel van het tweede project is om in beeld te brengen welke kennis en kunde de organisatie nodig heeft om toekomstbestendig te zijn en op welke manier deze kennis en kunde geborgd kan worden in de organisatie. De *incidentele kosten* voor dit programma (2017: € 300.000,- en 2018: € 300.000,-) worden grotendeels door herallocatie van bestaande middelen gedekt. Voor 2018 is incidenteel € 130.000 nodig. Dit is onderdeel van deze begroting 2018. We verwachten het eerste kwartaal van 2018 de nu gestarte twee projecten af te ronden.

De bevindingen uit het door Necker van Naem uitgevoerde organisatieonderzoek geven, 10 jaar na de fusie, handvatten om -indachtig de herijkte bestuurlijke ambities door een significante verbetering van de financiële situatie - de professionaliteit van de organisatie en kwaliteit van dienstverlening verder te versterken. De afgelopen jaren is de omvang van de organisatie fors afgenomen. Enerzijds als gevolg van uitbesteding van taken (denk aan de Belastingen) en anderzijds door de bezuinigingen die nodig waren om weer financieel gezond te worden. Zo is de omvang van de formatie gedaald van circa 352 FTE per 1/1/2011 naar circa 335 FTE per 1/1/2017. Daarbij merken we op dat het takenpakket van de gemeente is toegenomen. Zo zijn per 2015 de decentralisaties ingevoerd en wordt op basis van het collegeprogramma ingezet op het thema duurzaamheid.

	01-01-12	01-01-13	01-01-14	01-01-15	01-01-16	01-01-17	01-01-18
Toegestane formatie in fte	356	338	322	321	324	335	339
Aantal inwoners per 1/1	55.270	56.512	57.137	58.133	59.039	60.042	61.300
Aantal fte per 1.000 inwoners	6,44	6	5,64	5,52	5,48	5,58	5,53

Zowel inwoneraantal als formatie stijgt in 2017 ten opzichte van 2016. Het aantal fte per 1.000 inwoners blijft hiermee al sinds 2014 rond de 5,5. Het aantal taken voor de gemeente neemt nog steeds toe, mede door de aantrekkende economie. Zoals vorig jaar aangegeven was het dieptepunt voor formatieve krimp bereikt en is de grens bereikt van het 'meer met minder'.

De groei in formatie (voornamelijk t.b.v. primaire dienstverlening) hangt samen met groei van het aantal inwoners en groei van cliëntenbestand binnen het sociale domein. Deze formatiegroei vangen we op binnen reeds in de begroting opgenomen budgetten en is daarmee financieel gedekt.

Nu de financiële mogelijkheden meer bestuurlijke ambities mogelijk maken, is ook de behoefte aan formatie om die ambities te helpen waarmaken groter. Om de basis op orde te krijgen en te kunnen voldoen aan de huidige bestuurlijke ambities is versterking op korte termijn noodzakelijk en is meer nodig dan stabiliseren op 5,5 fte per 1000 inwoners. Door college en de organisatie zelf is in beeld gebracht op welke onderwerpen op korte termijn versterking noodzakelijk is. Dit resulteert in een verwachte extra toename van de formatie met circa 13 FTE.

Met het volgende effect op de formatie:

	Formatie 1-1-2018 incl. effect huidig voorstel
formatie in fte	352
Aantal inwoners per 1/1	61.300
Aantal fte per 1.000 inwoners	5,74

Voor 2018 en verder zijn hiervoor de volgende budgetten aanvullend structureel nodig:

	2018	2019	2020	2021
Formatieve versterkingen (basis op orde)	700	800	800	800
Duurzaamheid	350	350	350	150
Transitie ICT/digitaliseren	150	150	150	0

Benodigde budgetten	1.200	1.300	1.300	950
---------------------	-------	-------	-------	-----

Concreet betekent dit dat we de organisatie op de volgende onderdelen versterken:

1. **Duurzaamheid:** We versterken de kwaliteit van de beleidsadvisering en het organiserend vermogen. Tijdelijk investeren we in het verhogen van de kennis in de organisatie, met als doel dat duurzaamheid in de 'genen' van de organisatie komt. 2 fte structureel en 3 fte incidenteel voor drie jaar. Onderdeel hiervan is een programmamanager duurzaamheid.
 2. **Beheersing en control:** Als gemeente besteden we steeds meer uit aan de markt en sluiten daarvoor contracten. Wat we uitbesteden wordt steeds integraler en complexer. Daarbij nemen wettelijk eisen toe op het gebied van privacy en informatiebeveiliging. Ook waar het gaat om contracten in het sociaal domein. Om scherp in te kopen, goede contracten te sluiten en deze contracten te bewaken en afspraken te implementeren is verzwaaring van functies in de organisatie noodzakelijk (bijvoorbeeld contractmanagement bij Beheer en Onderhoud) en wordt de functie implementatiemanager sociaal domein structureel.
 3. **Dienstverlening en integraal werken:** Verwachtingen over dienstverlening en integraal werken nemen toe. Om met deze ontwikkelingen bij te blijven en aanpassingen in de organisatie door te kunnen voeren is het nodig de formatie uit te breiden. Dit betreft voor centrummanagement en vastgoedbeheer 2 fte en voor het aanjagen van het proces van ontwikkelen, evalueren en verbeteren 1 fte.
 4. **Integrale Strategische beleidsontwikkeling:** Van het primaat bij de overheid verwacht de omgeving steeds meer een overheid als netwerkpartner. Dat vraagt een andere aanpak. Een aanpak die uitgaat van een integralere benadering binnen de organisatie, maar ook een gelijkwaardigere samenwerking met externe partners en inwoners. Om deze veranderingen op diverse beleidsvelden in gang te kunnen zetten is 3 fte nodig.
 5. **Informatiemanagement:** Kwaliteit van data en analyse voor zowel beleids- als bedrijfsvoeringprocessen was altijd al belangrijk, maar wordt steeds belangrijker. Denk aan de ontwikkelingen ten aanzien van privacy en informatiebeveiliging, maar bijvoorbeeld ook de Omgevingswet die een gelijke informatiepositie tussen overheid en inwoners voorstaat. Om de ontwikkelingen bij te houden en de kwaliteit te kunnen blijven borgen is 2 fte nodig.
- Per 1/1/2018 is de formatie na de versterking qua absolute omvang terug op het niveau van 2011 (na uitbesteden belastingen). Met daarbij de kanttkening dat deze formatie een groter aantal inwoners bedient (10% stijging), alle taken voortvloeiend uit de drie decentralisaties uitvoert en het speerpunt 'duurzaamheid' vorm en inhoud geeft. Bovenstaande versterkingen ziet het college als noodzakelijke voorinvestering in de organisatieontwikkeling vooruitlopend op een definitief plan. Waarbij het college er voor zal zorgen dat deze voorinvestering uiteindelijk ook gaat passen in de toekomstige organisatie en de keuzes die daarvoor nog in de komende periode gemaakt gaan worden.
- Naast formatieve versterking om de basis op orde te brengen is voor het toekomstbestendig zijn van de organisatie ook nodig dat er geïnvesteerd wordt in het zogenoemde Tijd- en plaatsafhankelijk werken (TOP-werken). In de Kadernota 2018 is gemeld dat de begroting een concretisering hiervan bevat. In de volgende paragraaf lichten wij dit toe. De daar voorgestelde investeringen leiden tot een toename van € 255.000 van de structurele lasten voor ICT.

Informatievoorziening en ICT

Informatievoorziening en ICT ondersteunen de gemeentelijke organisatie en het gemeentebestuur in de uitvoering van haar (wettelijke) taken. Informatievoorziening en ICT zijn hierin geen doel op zich, maar wel een absolute randvoorwaarde. De kwaliteit, veiligheid, continuïteit en beschikbaarheid van de IT-infrastructuur en informatievoorziening zijn van groot belang voor onze (digitale) dienstverlening aan inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Het is om die reden dat wij continue investeren in de doorontwikkeling van informatievoorziening en ICT en het up-to-date houden en (op tijd) vernieuwen van onze systemen.

Terugblik

Qua *informatievoorziening* heeft de ontwikkeling van ICT in de achterliggende periode in het teken gestaan van de digitale overheid en het faciliteren van dit kanaal voor onze inwoners en bedrijven ten gunste van een goede dienstverlening. De implementatie van het zaaksysteem maakt dat we hier grote stappen vooruit in zetten. Daarnaast heeft de verplichte ontwikkeling van de diverse basisregistraties en het optimaliseren van informatiebeveiliging veel investeringen gevraagd.

Qua *techniek* hebben we vorig jaar nog éénmaal fors geïnvesteerd in de vervanging van onze servers en opslagfaciliteiten (storage). De verschuiving van ICT 'on premise' naar 'in de Cloud' is een rode draad binnen de ICT ontwikkeling. Deze ontwikkeling verloopt stap voor stap omdat een deel van de softwareleveranciers nog niet zo ver is om hun applicaties in de Cloud aan te bieden en anderen alleen nog in de Cloud aanbieden. Wij verwachten naar de toekomst toe minder zelf in dergelijke hardware te zullen investeren vanwege de overgang van steeds meer applicaties naar de Cloud.

Vooruitblik

Voor het onderhouden van het ICT-niveau zoals we dat nu hebben is een blijvende ICT-investering noodzakelijk. ICT-mogelijkheden, de ICT-markt, maar ook het aantal bedreigingen (hacks/virussen/datalekken) ontwikkelen zich nog steeds in rap tempo. In de meerjarenbegroting houden we rekening met deze ontwikkelingen door het tijdig vervangen van verouderde apparatuur en systemen.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de investeringen in 2018. Onderdelen die we in 2017 vervangen, maar waarvan het vervangingstraject doorloopt in 2018, staan niet in onderstaande tabel. Ze zijn wel belangrijk om hier te noemen. Het gaat bijvoorbeeld om de vervanging van de firewall en de WiFi omgeving. Beide onderwerpen staan in directe relatie tot informatieveiligheid.

2018	Begroot	
Meerjarenbegroting	€ 500.000	
Vervangen telefooncentrale en toestellen		€ 120.000
Implementatie en koppelingen Basisregistratie Personen		€ 40.000
Vervanging iPads in verband met afschrijving apparatuur		€ 25.000
Vervanging website		€ 80.000
Vervanging Audio/Visuele middelen raadszaal		€ 80.000
Ontwikkeling zaaksysteem		€ 35.000
Verschuiving middelen t.b.v. TOP (Tijd- en Plaatsafhankelijk werken, zie toelichting)		€ 120.000
Totaal		€ 500.000

Ontwikkelingen Informatievoorziening en ICT - 2018

Zoals hiervoor aangegeven investeren wij in nieuwe of doorlopende ontwikkelingen. Wij lichten een aantal ontwikkelingen verder toe.

Zaakgericht werken

In 2017 zijn we verder gegaan met het digitaliseren van onze dienstverlening door middel van het zaaksysteem. De stapsgewijze invoering van het zaaksysteem zorgt ervoor dat onze inwoners en bedrijven steeds meer producten en diensten gebruiksvriendelijk online (via het zaaksysteem) kunnen aanvragen en het verloop daarvan, via status informatie, volgen. Dat verlaagt de drempel en zorgt voor een sneller en beter inzicht in de voortgang. Door meer zaakgericht te werken is ook een betere beantwoording van vragen van inwoners en bedrijven en eventuele doorverwijzing door het callcenter mogelijk omdat de medewerkers van het callcenter (gedeeltelijk) toegang hebben tot het zaaksysteem. Het is onze ambitie om zoveel mogelijk processen onder te brengen in het zaaksysteem. Daardoor kunnen wij efficiënter werken en de kosten reduceren doordat wij het aantal gebruikte informatiesystemen kunnen verminderen. Tot slot maakt het zaaksysteem de koppeling met mijnlansingerland.nl en mijnoverheid.nl mogelijk. Op die manier sluiten wij ook aan bij de digitale ambities van de landelijke overheid.

Ongeveer 30 processen (verdeeld over de verschillende vakafdelingen) zijn inmiddels geïmplementeerd in het nieuwe zaaksysteem. Het gaat om producten/diensten waar veel vraag naar is, zoals uittreksels uit de GBA, huwelijken en tegemoetkoming leerlingenvervoer. In 2018 breiden wij het arsenaal aan processen (producten/diensten) in het zaaksysteem verder uit.

Informatiemanagement en gegevensbeheer

Verdere ontwikkelingen op het gebied van digitale dienstverlening, zaakgericht werken, implementatie van basisregistraties (Basisregistratie Grootchalige Topografie, Basisregistratie Ondergrond, etc.) en Open Data zorgen voor een toenemende behoefte aan inzicht en overzicht over de door ons gebruikte data. Wij maken van veel gegevens gebruik in tal van processen. Dat kan slimmer en efficiënter en daarom willen wij inzetten op de ontwikkeling van informatiemanagement en gegevensbeheer.

In 2018 starten wij met de verdere invulling daarvan.

Tijd- en plaatsonafhankelijk werken (TOP werken)

In de komende jaren moeten we investeren in nieuwe devices (Pc's, monitoren en telefoons), omdat de huidige middelen zowel economisch als technisch zijn verouderd (minimaal ouder dan 5 jaar). Daarom is dit een uitstekend moment om eerdere keuzes te evalueren. We zien als gevolg van de toenemende digitale overheid dat het noodzakelijk is dat medewerkers ook buiten het gemeentehuis over alle digitale hulpmiddelen beschikken die zij nodig hebben. Bijvoorbeeld voor het direct opvragen en bewerken van de juiste digitale informatie om cliënten in het sociaal domein in hun eigen omgeving te kunnen helpen. Maar ook om meldingen in de buitenruimte via een app direct in behandeling te kunnen nemen.

Een ander belangrijk voordeel is dat medewerkers, net als hun collegae in de regio, geen stapels papier meer hoeven mee te nemen naar vergaderingen in die regio. Ook het organisatieonderzoek uitgevoerd door Necker van Naem ziet de digitale ontwikkeling als een belangrijk focuspunt voor de toekomst. Met een mobiel device zijn medewerkers dus beter in staat onze dienstverlening voor onze inwoners te optimaliseren. Inwoners hoeven niet meerdere keren dezelfde gegevens te verstrekken, omdat medewerkers online basisregistraties kunnen raadplegen. Dat ook de andere collega's die wel op het gemeentehuis werken per direct beschikken over actuele informatie maakt dat we efficiënter en effectiever kunnen werken. Op die manier maken wij slim gebruik van de mogelijkheden die informatiesystemen en techniek bieden.

Omdat de bestaande ICT investeringen nodig zijn om up to date te houden wat we nu hebben, zijn aanvullende investeringen nodig als we als gemeente de stap willen zetten om tijd- en plaatsonafhankelijk werken mogelijk te maken. Zie het overzicht verderop.

Onderzoek TOP werken

Uit onderzoek binnen de organisatie is gebleken dat tenminste 60% van onze medewerkers hun diensten efficiënter en effectiever kunnen verlenen met een mobiel device. Voor deze medewerkers wil de organisatie de desktop vervangen door een laptop, uitgerust met de technologie die nodig is om 'realtime' over alle systemen te kunnen beschikken. De overige medewerkers zullen werken met een zogenaamde thin client (de moderne vervanger van de PC) met dubbel beeldscherm.

Op basis van deze uitgangspunten (60% mobiel device), worden de volgende investeringen en daaruit voortvloeiende lasten voor TOP werken gecalculeerd.

Omschrijving	Aantal	Investing MIP
Mobiele werkplek	270	€ 680.000
Vaste werkplek	180	€ 200.000
Aanpassen technologie		€ 300.000
Totaal investering		€ 1.180.000
Kapitaallasten investering TOP-werken		€ 320.000
Vrijval kapitaallasten		-€ 80.000
Kapitaallasten toename t.o.v. KN2018		€ 240.000
Jaarlijkse lasten technologie/licenties		€ 170.000
Vervallen lasten contract Gemlease		-€ 100.000
Bezuiniging op printen en schoonmaak		-€ 55.000
Totaal toename materiele lasten		€ 15.000
Incidentele inrichtingskosten (technisch)		€ 80.000
Totaal toename structurele lasten agv TOP-werken		€ 255.000

De ontwikkeling naar tijd- en plaatsonafhankelijk werken vergt naar verwachting een investering van €1.180.000 met jaarlijks € 320.000 aan kapitaallasten. Een deel van deze kapitaallasten dekken we doordat reeds voorziene investeringen uit 2018 (€120.000, zie vorige tabel) en een aantal resterende investeringen uit 2015/2016 (€ 200.000) worden ingezet voor de investering TOP-werken. De vrijval van de bijbehorende kapitaallasten is € 80.000, waardoor de investering per saldo leidt tot toename van kapitaallasten van € 240.000.

Bij de investeringen in flexibel werken nemen ook de materiële lasten voor licenties en onderhoud van software toe met €170.000. Daartegenover staat dat door de investeringen in devices de jaarlijkse kosten voor de lease van de huidige Pc's via GemLease voor €100.000 vervallen. Ook is een besparing op schoonmaak en printen mogelijk van structureel €55.000. De materiële lasten stijgen na doorrekenen van de besparingen dus met €15.000. Per saldo nemen de structurele lasten als gevolg van TOP-werken dus toe met €255.000 ten opzichte van de Kadernota 2018. Voor dit project zijn ook eenmalige projectkosten benodigd, deze betreffen met name advies- en implementatiekosten, ter hoogte van € 80.000.

Werkplekken reduceren

Mobiele devices maken het mogelijk om flexibiliteit te brengen in de fysieke werkplekken op het gemeentehuis. Door de bezettingsgraad bij te stellen naar 0,9 werkplek per medewerker is het mogelijk om 3 blokken in het kantoorgebouw (1.800 m²) vrij te maken voor eventuele verhuur aan derden. Een schatting van de potentiële opbrengst is € 180.000 op jaarbasis. Omdat het verhuren van vrijstaande ruimte in ons kantoorgebouw moeizaam blijkt, acht het college het niet opportuun op dit onderdeel nu al extra inkomsten in de begroting op te nemen.

Dit doen we in 2018 en verder (resumé):

- We gaan verder met de implementatie van zaakgericht werken door het toevoegen van nieuwe processen;
- We vernieuwen onze ICT-infrastructuur door het vervangen en moderniseren van hard- en software. Daardoor zijn we qua techniek en informatiebeveiliging up to date;
- We maken een start met tijd- en plaatsafhankelijk werken. Daartoe zullen we investeren in nieuwe vaste- en mobiele werkplekken. Als gevolg daarvan besteden wij de aanschaf van nieuwe apparatuur (vast/mobiel) in 2018 aan;
- Wij voldoen in 2018 aan de vereisten van de BIG, afwijkingen worden gemotiveerd;
- Wij starten met de ontwikkeling van informatiemanagement en gegevensbeheer met als doel om slimmer, efficiënter, maar ook veiliger om te gaan met de grote veelheid aan gegevens die nu al gebruikt worden in de werkprocessen.

Planning & control

Om een organisatie goed op koers te houden is een goed werkend systeem van planning & control een randvoorwaarde. Hieruit vloeit immers informatie voort die nodig is om te kunnen sturen.

Dit doen we in 2018 en verder:

1. Naar verwachting stelt de Raad in het najaar van 2017 de nota 'Planning & control' vast. Doel is om de P&C cyclus efficiënter te maken en kwalitatief te verbeteren. Indien deze nota wordt vastgesteld gaan we vanaf kalenderjaar 2018 volgens de uitgangspunten van de nota werken.
2. Conform de financiële verordening stelt de nieuwe gemeenteraad na de verkiezingen (indien zij dit nodig acht) een nieuwe programma indeling inclusief de beleidsvelden vast voor de komende raadsperiode. De ambtelijke organisatie bereidt deze wijziging met het nieuwe college voor.
3. We blijven ambtelijk strak sturen op de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de (financiële) resultaten. Naast de reguliere P&C-documenten continueren we in 2018 de periodieke budgetreviews en 'in control'-gesprekken met de afdelingshoofden. Ook toetsen we de financiële consequenties van ieder raadsvoorstel.
4. We gebruiken actief landelijk beschikbare informatie om effecten van beleid te evalueren en beleid bij te stellen. Zo namen we in 2016 deel aan de burgerpeiling ten behoeve van www.waarstaatjegemeente.nl, voerden we een Leefbaarheidsmonitor uit en namen we deel aan de Monitor Sociaal Domein. Dit continueren we in 2018.
5. We voeren actief liquiditeitsbeheer, waarbij onze huidige schuldsituatie continue aandacht krijgt.

Audit en AO/IC

Een deugdelijke 'administratieve organisatie en interne controle' is een belangrijke randvoorwaarde om betrouwbare cijfers te rapporteren en rechtmatig te handelen. Door middel van audits stellen we periodiek vast of interne procedures en afspraken zijn nageleefd en te rapporteren cijfers betrouwbaar zijn. Het gaat daarbij niet alleen om financiële cijfers, maar ook niet-financiële cijfers, zoals indicatoren en kengetallen. Door middel van onderzoeken en benchmarking vergelijken we onze gemeente met andere gemeenten en formuleren we waar nodig acties en voeren deze uit.

Dit doen we in 2018 en verder:

1. We stellen, evenals voorgaande jaren, een breed intern audit plan op en voeren deze audits uit. In dit plan zijn alle (interne) audits opgenomen en richten zich naast financiële onderwerpen en rechtmatigheid ook op ICT-beveiliging en het voldoen aan privacy voorschriften.
2. We houden procesbeschrijvingen actueel. Bij de implementatie van nieuwe wetgeving (bijvoorbeeld de Omgevingswet) worden ook direct nieuwe procesbeschrijvingen gemaakt en vastgesteld door het management.

3. We voeren een doelmatigheidsonderzoek ex artikel 213a van de Gemeentewet uit en verstrekken een afschrift van de onderzoeksresultaten en de actiepunten naar aanleiding van het onderzoek aan de gemeenteraad.

Organisatie en personeel

Gemeenteambtenaren krijgen een structurele loonsverhoging van 3,25 procent als gevolg van nieuwe cao-afspraken. Deel van de verhoging vindt plaats in 2017. Per 1 januari 2018 stijgen de salarissen met 1,5%. Het Individueel Keuzebudget stijgt per 1 juli 2018 met 0,25%.

Het budget voor werving en selectie blijkt al meerdere jaren onvoldoende te zijn. Zeker nu de mobiliteit op de arbeidsmarkt toeneemt en we een kwaliteitsinvestering in formatie voorstaan is verhogen van dit budget met € 35.000 noodzakelijk.

Zoals besloten in de Voorjaarsnota 2017 investeren we 2% van de loonsom in professionalisering en opleidingen en proberen we de talenten van onze medewerkers optimaal te benutten en ontwikkelen. Het opleidingsbudget is daarmee weer terug op het landelijke niveau. We stimuleren interne mobiliteit en kennisuitwisseling en verkennen andere mogelijkheden om een aantrekkelijk werkgever te blijven. Vanuit de maatschappelijke (en wettelijke) verantwoordelijkheid van de gemeente als werkgever heeft het Werkgeversservicepunt op ons verzoek de mogelijkheden onderzocht om werk te bieden aan mensen met een beperking. Hieruit bleek dat reguliere functies over het algemeen te complex zijn voor arbeidsbeperkten en dat we taken die meer geschikt zouden zijn eerder ondergebracht hebben via de social return in de inkoopafspraken met de partijen aan wie deze taken zijn uitbesteed. Hierdoor werken 6 mensen via SW-bedrijven binnen de gemeentelijke organisatie. Bij de Kadernota hebben we budget gekregen om binnen de gemeentelijke organisatie functies te creëren die bestaan uit aanvullende taken die niet tot de gebruikelijke taken behoren. We maken nu een plan van aanpak om deze werkplekken in 2018 fasegewijs daadwerkelijk te realiseren. Dit sluit aan op motie M2016-044 Banen voor mensen met een beperking bij de gemeente Lansingerland.

In 2018 investeren we in het uitbreiden van ons HR systeem om verdere stappen te maken in het digitaliseren van de personeels- en salarisadministratie. We beginnen met de declaraties en gaan dan verder met de andere formulieren en processen. Einddoel is dat we in 2019 alle personeelsdossiers en administratieve processen digitaal binnen hetzelfde HR-systeem hebben, zo veel mogelijk onder zelfmanagement van de medewerkers.

Dit doen we in 2018 en verder:

1. We verhogen de inzetbaarheid van medewerkers:
 - We hebben een optimaal verzuimbeleid en hebben structureel aandacht voor vroegtijdige signalering en preventie van overbelasting ter voorkoming van uitval.
 - Het streefpercentage verzuim is 5%.
 - We investeren in gezondheid, vitaliteit, flexibele werkomgeving en optimale balans werk/privé.
 - We investeren in een veilige werkomgeving waarin medewerkers kunnen omgaan met crisissituaties en ongewenst gedrag.
2. Wij blijven een aantrekkelijk werkgever:
 - Wij investeren in talentontwikkeling en potentieel van medewerkers door trainingen en opleidingen aan te bieden en we stimuleren horizontale en verticale doorstroom.
 - We hebben aandacht voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt zoals bijstandsgerechtigden en mensen met een verstandelijk of lichamelijk handicap en proberen die ook een plaats te geven.
 - We zorgen voor een optimaal werkklimaat en passende arbeidsvoorwaarden.
 - We flexibiliseren arbeidsvoorwaarden waar mogelijk zoals via het Individueel Keuze Budget en flexibele verlof- en werktijden.

Communicatie

In 2014 beloofde het college in haar programma Delen, Durven, Doen! u geen gortdroog beleid voor te schotelen. Wij communiceren met onze stakeholders door middel van een responsieve, interactieve social mediastrategie. Hierbij staat niet de zender, maar de ontvanger centraal. Omdenken, participeren, faciliteren en engageren zijn onze kernbegrippen, de tijd van “zenden” ligt achter ons. In 2018 geven we verder invulling aan onze interactieve social mediastrategie en dialoog met onze stakeholders.

Collegebeleid

Door de kernboodschap strakker en beter te segmenteren op de verschillende doelgroepen en door het inzetten van onconventionele, moderne, toegankelijke communicatiemiddelen geven we vorm aan deze uitdaging. Deze doelgroepenbenadering en het nauwkeurig kiezen van onze communicatiemiddelen leidt ertoe dat we onze doelgroepen snel en efficiënt bereiken en zorgt ervoor dat inwoners die geen interesse hebben voor bepaalde onderwerpen daarmee niet lastig vallen.

Een open en snelle verbinding met onze inwoners is essentieel onderdeel van onze dienstverlening. Inwoners en bedrijven verwachten steeds meer ook via social media snel een reactie te krijgen. Met Webcare (die 24/7 wordt ingezet) proberen wij hieraan te voldoen. Het is een werkwijze om actief, snel en actueel te reageren op vragen, calamiteiten of ontwikkelingen op gebied van social media. De dagelijkse analyses die gemaakt worden door de Contentredactie zijn de peilstok van onze (lokale) samenleving en leiden tot een actief inspelen op communicatiebehoefte. Van buiten naar binnen dus!

Inzet nieuwe vormen en middelen

We gebruiken nieuwe, eigentijdse communicatievormen. Denk daarbij aan de infographics rondom de begroting en de integratie daarvan in de gemeentelijke app en het videoverslag van de midterm review (www.lansingerland.nl/midtermreview). Hiermee maken we de informatie toegankelijk en laagdrempelig beschikbaar voor onze inwoners, waarbij niet het college zelf, maar haar stakeholders (bewoners, bedrijven, maatschappelijk middenveld) aan het woord komen en vertellen wat het gemeentelijk interactieve beleid voor hen betekent, hoe het uitpakt en vooral, wat ze zelf hebben bereikt, al dan niet, in samenwerking met de gemeente. Van zenden naar luisteren, van dicteren naar participeren!

Informatiebubbel

Onze samenleving is digitaal verzuild, mensen raken steeds meer opgesloten in hun eigen informatiebubbel van gelijkgestemden. Om onze inwoners te bereiken moeten we onze boodschap dus aanpassen aan de verschillende bubbels. Dit vergt een proactieve houding van communicatie. Het simpel formuleren van één kernboodschap is niet meer voldoende om door het informatiefilter te breken. Ook is de brede inzet van verschillende mediatypen noodzakelijk om de inwoners als collectief te bereiken.

Website & WhatsApp

In 2018 gaan we de website vernieuwen toegespitst op de behoeften van onze inwoners. We gaan door met de digitale nieuwsbrief, hebben het WhatsApp kanaal geopend. Een open en snelle verbinding c.q. dialoog met onze inwoners is een essentieel onderdeel van onze dienstverlening. Inwoners verwachten steeds meer ook via social media snel een reactie te krijgen. Met Webcare (die 24/7 wordt ingezet) proberen wij hieraan te voldoen.

Newsroom

In 2018 starten we met een newsroom bestaande uit een multidisciplinair team van communicatiespecialisten.

Het wordt in de gesegmenteerde en gedigitaliseerde informatiemaatschappij namelijk steeds belangrijker om te weten wat er buiten de organisatie gebeurt, hoe er over je gedacht en gesproken wordt. Binnen de newsroom stemmen we de woordvoering, interne communicatie, PR en public affairs op elkaar af en brengen we een interne LanZegt nieuwsbrief uit.

Ook het issues- en reputatiemanagement wordt ondergebracht in de newsroom. De newsroom produceert zelf kant-en-klaar nieuws dat overgenomen kan worden door de main stream media.

Social business & social media campagnes

Dit is een werkwijze uit de marketing die is gericht op het bereiken van de juiste doelgroepen via de juiste kanalen op het juiste moment, tegen de laagste kosten. In 2018 gaan we de campagnes versterken gericht op:

- Potentiële Ondernemers (voor de verkoop van bedrijventerreinen)
- Inwoners (binding met de samenleving en informatievoorziening)
- Potentiële Inwoners (wonen in Lansingerland)

Imago en (internationale)profilering

Naast profilering op lokaal, regionaal, landelijk en internationaal niveau raakt dit ook aan speerpunt 2: Kansen creëren en benutten bij de verkoop van gronden voor bedrijven en woningen, de gebiedspromotie, internationale betrekkingen, representatie en Public Affairs.

Maatschappelijke veranderingen vragen dat Lansingerland zich voortdurend ontwikkelt. Optimalisering van dienstverlening, zowel intern als extern, en de profilering van Lansingerland, ook politiek-bestuurlijk, zijn daar onlosmakelijk mee verbonden. De uitbreidende netwerksamenleving met steeds meer communicatievormen en -kanalen versterkt de behoefte aan dialoog en interactie en biedt kansen voor meer regie op het nieuws. Deze ontwikkelingen vragen extra inspanningen en verruiming van het communicatiebeleid. Sociale media spelen, samen met een vernieuwde website, meer en meer een cruciale rol als het gaat om imago en identiteit van Lansingerland. Deze ontwikkeling verklaart de toenemende roep om communicatie, zowel vanuit bestuur, organisatie als samenleving. Daarnaast past bij de groei van Lansingerland de wens om de gemeente beter op de kaart te zetten, onder meer door evenementenbeleid en cultuurnota. De groeiende informatie- en communicatiebehoefte sluit aan bij onze ambitie Lansingerland meer en beter te profileren. In de Kadernota 2018 is reeds door de raad besloten hiervoor €90.000 aanvullend budget beschikbaar te stellen.

Inkoop en aanbestedingen

Op het gebied van inkoop hebben we als hoofddoelstellingen: blijven voldoen aan de rechtmatigheidseisen, inkopen tegen de meest optimale (integrale) prijs-kwaliteit verhouding en het optimaal functioneren van de inkoopfunctie in de organisatie. Daarbij dragen we met inkoop bij aan de ambities op het gebied van duurzaamheid en social return.

Dit gaan we doen in 2018 en verder

Naast het begeleiden van en adviseren bij de hoeveelheid aan aanbestedingen en inkoop-/rechtmatigheidsvraagstukken, richten we ons op het volgende:

- Verder professionaliseren en borgen van de inkoopfunctie in de organisatie (onder meer met behulp van inkoop-factsheets, sjabloondocumenten en workshops).
- Verder professionaliseren van contractbeheer en -management.
- Deelname aan het Platform Duurzaam Inkopen van de MRDH en het verder implementeren van Duurzaam Inkopen in diverse aanbestedingstrajecten.
- Consolideren goede relatie met lokale ondernemers
- Waar mogelijk en wenselijk (doelmatig en efficiënt) samenwerken met andere organisaties/gemeenten; van kennisdeling tot gezamenlijk aanbesteden.

Huisvesting, facilitaire zaken en DIV

Doel van de facilitaire ondersteuning is dat de organisatie en het bestuur maximaal tijd kunnen besteden aan hun eigenlijke activiteiten. Dit doen we door het beschikbaar stellen, hebben en houden van faciliteiten op het gebied van huisvesting en informatievoorziening en daaraan gerelateerde producten en diensten. Naast het gebruik van het gemeentehuis door de eigen organisatie geven we uitvoering aan het Vastgoedbeleid door het fungeren als eerste contactpersoon van de huurders van het kantoorgebouw en het verhuren van de openbare ruimten voor incidentele evenementen/activiteiten. Met professioneel digitaal archief- en informatiebeheer ondersteunen we de organisatie bij het transparant handelen en het kunnen afleggen van verantwoording over dit handelen. Daarnaast stellen we een blijvende bewaring veilig van informatie met (cultuur-)historische waarde. De implementatie van een zaakstelsel brengt tevens een nieuw documentmanagementsysteem. Deze laatste richten we in en we ondersteunen bij het opstellen van de processen om de digitale dienstverlening te verbeteren.

Dit gaan we doen in 2018 en verder

Naast het dagelijks facilitair beheer, het ondersteunen bij (avond)bijeenkomsten en huwelijken en het verzorgen van de post- en archiefwerkzaamheden, richten we ons op het volgende:

- Project TOP-werken in samenwerking met ICT en Personeelszaken (met de faciliteiten aansluiten op de toenemende mate van tijd- en plaatsafhankelijk werken).
- Mogelijkheden voor verhuur van het gemeentehuis optimaal benutten.
- Implementatie van het zaakstelsel/documentmanagementsysteem.
- Overdracht van archief dat daarvoor in aanmerking komt aan het Stadsarchief Rotterdam.
- Vernietiging van het archief dat daarvoor in aanmerking komt op basis van de vernietigingslijst 2018.

Burgerparticipatie

Burgerparticipatie is niet meer weg te denken. We betrekken inwoners proactief, in een zo vroeg mogelijk stadium, bij beleid en uitvoering. Het gaat om meepraten, meedenken, meedoen en/of meebeslissen. We moedigen inwoners aan om zelf met initiatieven te komen en eigen verantwoordelijkheid te nemen. In 2017 is de Dag van het Lansingerlands Initiatief als pilot gestart en in 2018 zetten we dit voort. Maar ook op andere terreinen spelen we actief in op ideeën en denkkraft in onze gemeente. Per geval bekijken we hoe burgerparticipatie wordt toegepast.

Dit doen we in 2018 en verder:

1. We organiseren samen met de raad de Dag van het Lansingerlands Initiatief
2. We zijn het interne en centrale meldpunt voor burgerparticipatie en -initiatieven.
3. We ondersteunen en adviseren afdelingen bij burgerparticipatie en -initiatieven.
4. We coördineren en ondersteunen bij het Burgerpanel. Wij dragen zorg voor ten minste vijf burgerpanelonderzoeken op jaarbasis.
5. We geven de basistraining burgerparticipatie aan alle nieuwe medewerkers.
6. We dragen actief uit dat de gemeente Lansingerland burgerparticipatie hoog in het vaandel heeft.

Zie ook programma 1 voor een verdere toelichting.

Informatiebeveiliging en privacy

Gemeenten werken met veel (privacy) gevoelige informatie. Via een resolutie van de VNG hebben gemeenten zich uitgesproken informatieveiligheid en privacy serieus op te pakken. Een belangrijke stap hierin is dat gemeenten gaan voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) en de privacyregelgeving (met name de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) en aanpalende wetgeving op het gebied van het Sociaal Domein). Het voldoen aan de BIG is ook een belangrijke voorwaarde om de privacy van inwoners te kunnen garanderen bij het verwerken van vertrouwelijke persoonsgegevens. In 2015 hebben we een analyse laten maken op welke onderdelen van de BIG we nog stappen moeten maken en is een data classificatie gemaakt. Op basis van deze analyse en classificatie is een implementatieplan voor de BIG gemaakt en is de organisatie van de informatiebeveiliging aangepast aan de BIG. In 2016 is gestart met de implementatie van de maatregelen. Verwacht werd de implementatie in 2017 af te ronden. De implementatie loopt echter nog door naar 2018. De BIG borgen we stapsgewijs en op basis van risicoanalyses in de organisatie. Daarbij besteden we veel aandacht aan de bewustwording van onze medewerkers omtrent informatieveiligheid. In 2017 hebben we een inhaalslag gemaakt. Doelstelling is om in 2018 te voldoen aan de vereisten van de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten). Waar dat niet mogelijk is zullen wij dit motiveren. Onderdeel van de BIG is dat we ook periodiek vaststellen dat we de BIG naleven. Landelijke ontwikkeling hierin is de implementatie van ENSIA. Vanaf 2018 moet het college via het jaarverslag verantwoording afleggen over de invulling van informatiebeveiliging. Begin juli 2017 is de landelijke applicatie die voor deze verantwoording nodig is beschikbaar gesteld. Door een externe auditor zal een verklaring bij de verantwoording van het college worden afgegeven.

In 2016 is de Europese Algemene Verordening Gegevensverwerking in werking getreden. Gemeenten hebben tot 25 mei 2018 om aan de regels in deze verordening te voldoen. In 2016 voerden we een privacy assessment uit. Naar aanleiding van de uitkomsten zijn diverse actiepunten benoemd om zowel aan de huidige privacyregelgeving als ook, uiterlijk in mei 2018, aan de nieuwe Europese Verordening te voldoen. We implementeren deze maatregelen in 2017 en 2018.

Daarnaast is sinds januari 2016 de Meldplicht Datalekken van kracht. Dit houdt de verplichting in om beveiligingsincidenten die gevolgen hebben voor de privacy te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens (en betrokkenen). Het op de juiste wijze omgaan met privacygevoelige informatie moet hoge prioriteit blijven houden. Verkeerd of onrechtmatig gebruik brengt risico's op forse boetes (Autoriteit persoonsgegevens), claims en publiciteitsrisico's met zich mee. De bewustwording hiervan binnen de organisatie, college en Raad vraagt permanente aandacht.

In organisatorische zin betekent de toename aan beveiligingseisen en privacy maatregelen dat mogelijk ook de personele inzet structureel moet worden verhoogd. De gemeente moet vooral meer documenteren, contractueel zaken vast leggen en controleren om zichtbaar aan te tonen dat de gemeente voldoende doet aan wet- en regelgeving op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. Ook leidt de toenemende bewustwording binnen onze organisatie tot een toename van de vraag om intern advies en ondersteuning bij privacy vraagstukken en melden van data lekken. In 2017 werken we de organisatorische inbedding verder uit. De effecten, een verwachte toename van de structurele lasten met € 100.000, is opgenomen in de Kadernota 2018 en daarmee in deze begroting.

Juridische zaken

Juridische zaken draagt zorgt het afhandelen van de klachten, bezwaren en (Wob)verzoeken en ondersteunt de organisatie en het bestuur met juridisch advies.

De pilot ambtelijk horen in de bezwarenprocedure geeft een positief beeld, met name qua kwaliteit en klanttevredenheid. Het aantal Wob-verzoeken daalt als resultaat van het verdwijnen van de Wet Dwangsom. Het aantal klachten, claims en bezwaren is stabiel. Wel constateren we dat inwoners steeds mondiger worden en de complexiteit toeneemt. Naast de gebruikelijke juridische advisering is er een toename op de behoefte aan advies op het gebied van privacy, onder andere als gevolg van de Europese Algemene verordening Gegevensverwerking (inwerkingtreding mei 2018). Het recht op inzage van persoonsgegevens van inwoners is één van de ontwikkelingen op dit onderwerp.

Dit gaan we doen in 2018 en verder

Naast het afhandelen van bezwaren, klachten en (Wob)verzoeken en het geven van juridisch advies aan de organisatie en bestuur, richten we ons op het volgende:

- We ronden de pilot ambtelijk horen af met een evaluatie en beslissen over het al dan niet formaliseren van ambtelijk horen. We optimaliseren het proces waar nodig.
- Met het implementeren van de bezwarenprocedure in het zaakstelsel, kijken we gelijktijdig naar het optimaliseren van het proces. Extra aandacht hebben we voor de doorlooptijden van de stappen in het proces.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien de gemeente risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als de gemeente aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, vanwege vertegenwoordiging in het bestuur of vanwege het hebben van stemrecht.

Ontwikkelingen 2017 en 2018

Deelname van Lansingerland aan verbonden partijen is dynamisch. In januari 2017 heeft de verplichte splitsing plaatsgevonden tussen Eneco en Stedin. Dit zijn nu twee aparte verbonden partijen. Door uittreding van de provincie uit de GR Recreatieschap Rottemeren per 1 januari 2018 dienen alle bepalingen waarin de provincie de positie van deelnemer heeft en bepalingen inzake zetelverdeling, stemverhoudingen en kostenverdelingen diensgevolge te worden aangepast. De huidige gemengde regeling wordt gewijzigd in een collegeregelung.

De 'Nota verbonden partijen 2016 - 2020' (corsanummer T16.02321) is aangevuld met een addendum (T17.01105) op het uitvoeringsdocument met de omschrijving van de rollen van de burgemeester, wethouders, en de afgevaardigde raadsleden. De nota geeft inzicht in het (wettelijk) kader en geeft het afwegingskader een handvat voor het toe- en uittreden bij verbonden partijen. De nota gaat ook in op de vertegenwoordiging in verbonden partijen. Daarnaast besteedt de nota aandacht aan de spelregels voor governance en het uitvoeren van risicomanagement met de bestaande (wettelijke) instrumenten van informatievoorziening en aanvullende mogelijkheden om bij te dragen aan de kaderstellende, toezichthoudende en controlerende rol van de raad.

Overzicht

In onderstaand overzicht staat de meest essentiële financiële informatie van de verbonden partijen. In de latere tabellen staat per verbonden partij de informatie die op grond van artikel 15 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht is inclusief bij welk programma uit de begroting het hoort en op welke wijze de verbonden partij bijdraagt aan de realisatie van de doelstelling van het programma. Daarnaast schrijft artikel 15 BBV voor dat de lijst van verbonden partijen, wordt onderverdeeld in:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen
4. overige verbonden partijen.

Met ingang van de jaarstukken 2016 hanteren we deze onderverdeling naar rechtspersoonlijkheid. De uitgebreidere informatie per verbonden partij is in de zogenaamde factsheets opgenomen. Deze zijn 15 juni 2017 door de raad vastgesteld (T17.06600). Op de website van Lansingerland staat, conform artikel 27 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr), het register Verbonden Partijen.

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Bijdrage 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Bedrijvenschap Hoefweg	5. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
Bleizo	5. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
DCMR Milieudienst Rijnmond	5. Lansingerland Ontwikkelt	€ 1.183.512	€ 1.209.552	€ 1.200.531[1]
Jeugdhulp Rijnmond	3. Maatschappelijke ondersteuning	€ 6.484.756	€ 5.408.309 (incl.organisatiekosten)	€ 5.071.778
MRDH (Metropoolregio Rotterdam-Den Haag)	7. Algemene dekkingsmiddelen	€ 139.922	€ 147.000	€ 150.846
Openbare Gezondheidszorg Rotterdam-Rijnmond	3. Maatschappelijke ondersteuning	€ 294.422 gezondheidszorg en € 80.079 inspectie kinderopvang	€ 386.405: inkoop € 300.895 / inspecties kinderopvang € 85.510	€ 397.849
Recreatieschap Rottemeren	5. Lansingerland Ontwikkelt	€ 186.562	€ 188.000	€ 187.807
Schadevergoedings-schap HSL-Zuid	5. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)	7. Algemene dekkingsmiddelen	Netto-bijdrage 2016: € 480.356 aftrek € 31.911	€ 532.000	€ 510.000
Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond	1. Bestuur en dienstverlening	€ 2.691.512,- basiszorg en € 28.000,- indiv. taken en bijdragen Totaal € 2.719.512,-	€ 2.895.595,- basiszorg en € 28.000,- indiv. taken en bijdragen Totaal € 2.923.595,-	€ 3.153.728,- basiszorg en € 28.000,- indiv. taken en bijdragen Totaal € 3.181.728,-

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Bijdrage 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Dunea (vh Duinwater-bedrijf Zuid-Holland)	7. Algemene Dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
Eneco holding NV	7. Algemene Dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.
Stedin NV	7. Algemene Dekkingsmiddelen	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.	Niet van toepassing.

Stichtingen en verenigingen	Programma	Bijdrage 2016	Begroot 2017	Begroot 2018
Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)	5. Lansingerland Ontwikkelt	€ 56.737	€ 57.000	€ 56.737

[1] Gebaseerd op de begroting 2018 DCMR die het AB in juli 2017 vaststelde.

* = minimaal voorgeschreven volgens artikel 15 BBV

Gemeenschappelijke regelingen

Naam verbonden partij *	Bedrijvenschap Hoefweg
Vestigingsplaats *	Bleiswijk, gemeente Lansingerland.
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Ontwikkeling van het bedrijventerrein Hoefweg (Hoefweg Noord) voor vestigingsmogelijkheden voor bedrijven. Met de ontwikkeling van dit gebied wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en daarmee indirect een interessant werk - en woongebied creëren voor de inwoners.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Geen structurele bijdrage aan of van het Bedrijvenschap. Art. 24 en 25 van de GR: de gemeente levert een financiële bijdrage aan het startkapitaal, de gemeenten zorgen voor voldoende middelen zodat de GR aan verplichtingen aan derden kan voldoen. De inbreng en risicoverdeling is op 50%- 50% voor elke gemeente vastgesteld. De GR neemt voor 30% deel aan de CV Prisma en voor 31% in de BV Prisma.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Begin 2016: € 0 Eind 2016: € 0
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Begin 2016: € 11,1 mln. Eind 2016: € 11,0 mln.
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Financieel resultaat 2016: € 0

<p>Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*</p>	<p>Een proces om te komen tot grond-uitname is in 2016 opgestart. Bedrijvenschap Hoefweg verwacht in 2017 ca. 20 ha grond uit te nemen bij CV Prisma Bleiswijk, gericht op de afbouw van haar belang in CV Prisma Bleiswijk en een voordelige herfinanciering. De grondexploitatie zal hierdoor verbeteren.</p>
<p>Welke financiële risico's zijn er nu bekend?</p>	<p>De gemeenten Lansingerland en Zoetermeer nemen beiden voor 50% deel in deze gemeenschappelijke regeling. De grondexploitatie van Bedrijvenschap Hoefweg per 1-1-2017 is positief: € 8,6 mln. Netto Contante Waarde (NCW). Bedrijvenschap Hoefweg heeft een risicoprofiel, waarbij ook rekening wordt gehouden met kansen, van ca. € -2,3 mln. De risico's betreffen het uitgiftetempo en grondprijsontwikkeling. In Lansingerland is in de Jaarrekening 2016 bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen geen rekening gehouden met risico's voor Bedrijvenschap Hoefweg. De grondexploitatie Hoefweg bevat nog voldoende weerstandscapaciteit om de risico's zelf op te vangen.</p>

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?

Zie veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2016 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.

<p>Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting</p>	<p>Financiële analyse: Gemiddeld Bestuurlijke analyse: Laag De grondexploitatie van Bedrijvenschap Hoefweg loopt tot 2027. In de periode tot 2027 is bijsturing nog goed mogelijk. Bestuurlijk hebben we (indirecte) invloed.</p>
--	---

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De ontwikkeling van het bedrijventerrein Hoefweg stimuleert de vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en een gunstig economisch klimaat
---	---

Naam verbonden partij *	BLEIZO
Vestigingsplaats *	Bergschenhoek, gemeente Lansingerland.
Deelnemende partijen	Gemeente Zoetermeer en Gemeente Lansingerland
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Het doel van deze GR is het ontwikkelen van het gebied rondom het OV knooppunt Bleizo, gericht op het realiseren van een nieuw economisch knooppunt met een eigen identiteit. Met de ontwikkeling van een OV-knooppunt en het gebied daarom heen wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en een interessant werk - en woongebied creëren voor de inwoners.

Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (*Hoe ziet ons financieel belang eruit?*)

(art. 32 GR Bleizo) Beide gemeenten staan ervoor in dat de GR Bleizo altijd over voldoende middelen beschikt om verplichtingen aan derden te voldoen. Verder komt een batig/nadelig saldo voor 50% ten gunste/laste van Lansingerland, waarbij tevens de afspraak is gemaakt dat Zoetermeer garant staat voor een bedrag van € 9,5 mln. (nadelig saldo) in relatie tot de bijdrage die GR Bleizo levert aan de financiering van het OV Knooppunt Bleizo.

Eigen vermogen begin en
einde begrotingsjaar 2016
(Uit: jaarrekening 2016)

Begin 2016 € 0
Eind 2016 -/- € 8,16 miljoen

Vreemd vermogen begin en
einde begrotingsjaar 2016*
(Uit: jaarrekening 2016)

Begin 2016 € 54,4 miljoen
Eind 2016 € 58,5 miljoen

Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	€ 0
--	-----

<p>Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*</p>	<p>Het financiële belang van Lansingerland is ongewijzigd: 50% van winst of verlies van GR Bleizo. Zoetermeer staat garant voor € 9,5 mln. voor de bijdrage van GR Bleizo aan de vervoersknoop Bleizo. De afspraken hierover zijn in 2017 uitgewerkt en met brief U17.03185 is de gemeenteraad hierover geïnformeerd. De afspraken zijn verwerkt in de jaarrekening van 2016 en heeft geresulteerd in een negatief eigen vermogen als gevolg van het treffen van een voorziening voor het mogelijk verlies van de grondexploitatie.</p>
---	---

<p>Welke financiële risico's zijn er nu bekend?</p>	<p>De gemeenten Lansingerland en Zoetermeer nemen beiden voor 50% deel in deze gemeenschappelijke regeling. De grondexploitatie van GR Bleizo per 1-1-2017 is negatief: € 8,2 mln. Netto Contante Waarde (NCW). Bleizo heeft een risicoprofiel, waarbij ook rekening wordt gehouden met kansen, van ca. € -4,3 mln. De risico's betreffen het uitgiftetempo, grondprijsontwikkeling en kostenstijging. In Lansingerland is in de Jaarrekening 2016 voor de berekening van het benodigd weerstandsvermogen rekening gehouden met een bruto risicoprofiel van € 2,7 mln. De hoogte van dit bedrag is bepaald op basis van de risicoanalyse van Bleizo, rekening houdend met onze eigen grondslag van 90% zekerheid. Daarbij is ook gekeken naar een scenario waarbij niet tot ontwikkeling van leisure wordt overgegaan en het risicoprofiel wat daaraan verbonden is en wordt rekening gehouden met de dekking vanuit Zoetermeer (garantstelling tot maximaal € 9,5 mln.).</p>
---	---

<p>Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?</p>	<p>De vaststelling van het nieuwe bestemmingsplan Hoefweg-Zuid, zodat gronden kunnen worden uitgegeven voor uiteenlopende functies zoals bedrijven, leisure en kantoren. Aandachtspunt hierbij is de Ladderonderbouw van duurzame verstedelijking. De gronduitgifte is eveneens een aandachtspunt, specifiek t.b.v. TranSportium en Adventure World in 2017, welke afhankelijk is van de financiering van deze marktinitiatieven.</p>
---	---

<p>Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting</p>	<p>Financiële analyse: Gemiddeld Bestuurlijke analyse: Laag De GR Bleizo kent nog een behoorlijke looptijd. Ondanks dat de belangen aanzienlijk zijn, maakt dit dat bijsturing mogelijk is. Bestuurlijk hebben we (indirecte) invloed.</p>
--	--

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	De realisatie van vervoersknooppunt Bleizo en de ontwikkeling van het gebied rondom het knooppunt dragen bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin aantrekkelijk en op duurzame wijze kan worden gewerkt en gewoond.
--	--

[
Naam verbonden partij *	DCMR Milieudienst Rijnmond
Vestigingsplaats *	Schiedam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Uitvoeren van de Wet Milieubeheer (Wm), de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Wet bodembescherming (Wbb) voor de Gemeente Lansingerland en advisering op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening. Het publieke belang is het bereiken van een goed leefmilieu voor burgers en bedrijven.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	2018: € 1.200.531[1] 2017: € 1.209.552 (incl. EED-gelden)
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Eigen vermogen begin boekjaar 2016 = € 8.278.493 Eigen vermogen einde boekjaar 2016 = € 14.052.843
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Vreemd vermogen begin boekjaar 2016 = € 21.936.310 Vreemd vermogen einde boekjaar 2016 = € 9.523.758
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Het financieel resultaat over 2016 na bestemming bedraagt € 7.448.573 .
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Met de invoering van artikel 8 van de Europese Energie-Efficiency Directive (EED) zijn gemeenten bevoegd gezag voor het toezicht op de uitvoering van energie-audits door grote ondernemingen. De DCMR voert deze taak voor Lansingerland uit. Omdat dit een nieuwe taak voor gemeenten is heeft het Rijk besloten geld beschikbaar te stellen aan het bevoegd gezag via het gemeentefonds. Lansingerland heeft een bedrag van ongeveer € 19.000 ontvangen voor de uitvoering van het toezicht op de uitvoering van energie-audits in 2016 en 2017. Dit bedrag wordt overgeheveld naar de DCMR, omdat zij deze taak voor Lansingerland uitvoert.

<p>Welke financiële risico's zijn er nu bekend?</p>	<p>Er is sprake van een aantal kleine financiële risico's, zoals het verlenen van toestemming voor het uitvoeren van activiteiten waarvoor geen toestemming had moeten worden verleend, het niet of onvoldoende waarnemen van afwijkingen van verleende toestemmingen of verstoringen in de organisatievorming en de bedrijfsvoering van de DCMR (bijvoorbeeld het informatiesysteem RUDIS).</p>
---	--

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Er zijn op dit moment geen aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor de komende 2 jaar.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Het financiële risico is gemiddeld. Dit heeft te maken met het feit dat in de Gemeenschappelijke Regeling een garantstelling voor de deelnemende gemeenten is opgenomen, de bedrijfsvoering nog niet volledig op orde is en Lansingerland slechts deels invloed heeft om financieel bij te sturen. Lansingerland heeft vooral invloed op het financieel bijsturen op de bijdrage die wij betalen voor de uitvoering van het werkplan. Het bestuurlijke (inhoudelijke) risico is laag, omdat de belangen van DCMR hetzelfde zijn als onze belangen, er duidelijke afspraken met de DCMR zijn gemaakt die we regelmatig monitoren en we veel vertrouwen in deze verbonden partij hebben.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	De DCMR Milieudienst Rijnmond levert met inzet van wettelijke instrumenten en vanuit zijn specifieke deskundigheid een bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting van bedrijven en aan het verhogen van de milieukwaliteit en veiligheid in het Rijnmondgebied. Hiermee draagt het bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin aantrekkelijk en op duurzame wijze kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

[1] Gebaseerd op de begroting 2018 DCMR het AB DCMR in juli 2017 vaststelde.

Naam verbonden partij *	Jeugdhulp Rijnmond
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	De GR heeft 3 doelstellingen: <ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering te geven aan de wettelijke verplichtingen tot regionale samenwerking uit de Jeugdwet in het kader van Veilig Thuis (AMHK), jeugdreclassering en jeugdbescherming. • Het uitvoeren van bovenlokale taken door middel van het contracteren en/of subsidiëren van aanbieders van jeugdhulp, -reclassering en -beschermingsmaatregelen in het kader van de Jeugdwet. • Realiseren van overleg, kennisontwikkeling- en overdracht tussen de aangesloten gemeenten.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De GR Jeugdhulp is opgericht voor de inkoop van verschillende vormen van jeugdhulp waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn. De inleg van de gemeente Lansingerland bedraagt in 2017 € 5.408.309 (inclusief organisatiekosten).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Begin 2016: € 707.250 Eind 2016: € 1.003.960
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016*	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Geen</u> vreemd vermogen • Overlopende passiva: Begin 2016 € 33.061.594

<i>(Uit: jaarrekening 2016)</i>	Eind 2016 € 32.639.074
Financieel resultaat 2016* <i>(Uit: jaarrekening 2016)</i>	€ 2.644.184 Het positieve resultaat wordt veroorzaakt door een aantal meevallers met een incidenteel karakter. Voorgesteld wordt om deze meevaller als volgt te bestemmen: <ul style="list-style-type: none"> • Implementatieprogramma inkoop 2018: € 0,4 miljoen • CDT 2017: € 0,2 miljoen • Beperking inleg gemeenten 2018: € 2,0 miljoen

<p>Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*</p>	<p>In december 2016 heeft het Algemeen Bestuur van de GR geconstateerd dat de vraag naar specialistische jeugdhulp groter is dan het beschikbare volume. Dit wordt vooral veroorzaakt door een stijging van crisishulp en het tempo van de landelijk opgelegde bezuinigingen. Bovendien lijkt het erop dat de vraag naar specialistische jeugdhulp toeneemt door verbetering van de toegang. In dit kader is voor het jaar 2017 een eenmalige extra bijdrage van de aangesloten gemeenten noodzakelijk. Voor Lansingerland bedraagt deze extra bijdrage € 253.410. De achtergronden van deze wijziging zijn in raadsbrief U17.02765 toegelicht en worden verwerkt in de VJN 2017.</p>
---	---

Welke financiële risico's zijn er nu bekend?

- **Open einde regeling**

De jeugdwet bevat een open einde regeling. Het risico bestaat dat er meer vraag naar jeugdhulp is dan dat er budget is. Hier sturen we op door als gemeente zelf te beslissen over de inzet van duurdere hulp. De GR Jeugdhulp zorgt ervoor dat de duurdere vormen van hulp beschikbaar zijn. De gemeente Lansingerland beslist zelf of de vorm van hulp nodig is of dat er nog gekeken moet worden naar voorliggende voorzieningen. Verder monitoren we de inzet van jeugdhulpaanbieders om zo tijdig bij te kunnen sturen.

- **Schommelingen vraag (dure, specialistische) ondersteuning**

Er zijn vormen van specialistische dure ondersteuning die ervoor zorgen dat er grote pieken en dalen in het gebruik van gemeenten kunnen ontstaan. Deze schommelingen worden uitgevlakt door de bijdrage aan de GR te bepalen op basis van de gemiddelde zorgconsumptie van 3 jaar, de zogenaamde vlaktaksmethode. Met de vlaktaksmethode kunnen pieken en dalen (tijdelijk) met alle deelnemende gemeenten worden opgevangen maar uiteindelijk betaalt elke gemeente, weliswaar 'afgevlakt', een bijdrage gebaseerd op het eigen gebruik. Dit wordt geïllustreerd door het onderstaande schema. Hierin wordt aangenomen dat de drie gemeenten in het jaar T drie jaar daaraan voorafgaand een constante productie hadden van 100, 100 en 200 (vergelijkingseenheden). Het gebruik in alle jaren wordt in ieder jaar gelijk gehouden.

Uit bovenstaand model blijkt dat bij deze bekostigingssystematiek iedere gemeente uiteindelijk de eigen kosten betaalt, maar dat eventuele schommelingen in de kosten gedurende drie jaar worden opgevangen. Hiermee blijft de prikkel om minder gebruik te gaan maken van specialistische voorzieningen behouden. Daarnaast maakt dit schema duidelijk dat een gemeente die in een jaar minder afneemt dan gefinancierd dit in de jaren daarna vertraagd terugkrijgt in de vorm van een lagere bijdrage aan de regeling.

- **Resultaatgerichte inkoop 2018**

De hiervoor beschreven implementatie van resultaatgericht inkopen is budgetneutraliteit. Hier wordt bij de uitwerking van de nieuwe inkoopvorm ook op gestuurd. Deze nieuwe financieringsvorm houdt niettemin wel een risico in.

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?

Aandachtspunten zijn:

- Implementeren van het resultaatgerichte inkoopmodel.
- Het zorgen voor prikkels bij aanbieders om te transformeren.
- Vergroten van de financiële stuurbaarheid van de jeugdzorg.

<p>Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Risicobeleid GR In het kader van de begroting 2018 heeft de GR een risico-inventarisatie opgesteld. Voor alle risico's die geïdentificeerd zijn, is een eigenaar benoemd en zijn (beheers)maatregelen opgenomen om te voorkomen dat het risico zich voordoet en om te nemen als het risico zich wel voordoet. Daarnaast zijn de risico's gewogen; deze risicoweging is gebaseerd op een inschatting van de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact als het risico zich voordoet. Op basis van deze inventarisatie is besloten om een risicobudget (in de vorm van een post onvoorzien) op te nemen van maximaal 1,5 tot 2% van de begroting. • Gemeentelijk risicobeleid • Op basis van de <i>financiële analyse</i> is er een <i>hoog risico</i> verbonden aan de GR Jeugdhulp. De gemeente heeft een hoge jaarlijkse financiële bijdrage. In 2015 is besloten dat eventuele tekorten door de deelnemende gemeenten worden gedekt waardoor het weerstandsvermogen van de GR bij de gemeenten wordt gelegd. • Op basis van de <i>bestuurlijke analyse</i> is er een <i>gemiddeld risico</i> verbonden aan de GR. De te leveren afspraken zijn van invloed op de gemeentelijke doelstellingen. Lansingerland is vertegenwoordigd in het AB en DB. Omdat Rotterdam een grote invloed heeft op de besluitvorming (50% van de GR gevormd wordt door de gemeente Rotterdam) brengt dit een risico met zich mee.
--	--

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	De GRJR heeft tot taak de gemeenschappelijke inkoop zodanig vorm te geven dat lokale ambities kunnen worden gerealiseerd en dat zorgcontinuïteit is geboden.
--	--

Naam verbonden partij *	Gemeenschappelijke Regeling GGD Rotterdam-Rijnmond
-------------------------	--

Vestigingsplaats *	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	<p>Artikel 3 van de GR: Het lichaam heeft tot doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen daarbinnen, in het rechtsgebied van het lichaam; • het voorkómen en het vroegtijdig opsporen van ziekten onder de bevolking; • alles wat met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt. <p>De regeling regelt de deelnemersbijdrage van de deelnemende gemeente voor de inkoop van het basispakket. De GGD is leverancier en uitvoerder van het basispakket. Het publieke belang is de openbare gezondheid.</p>
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	<p>De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten. Lansingerland draagt in 2017 € 386.405 bij, bestaande uit € 300.895 voor de inkoop van het algemene basistakenpakket en € 85.510 voor de inspecties kinderopvang.</p>
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	<p>De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten. Daarmee is de gemeenschappelijke regeling financieel "leeg", dus zonder bezittingen, waardoor er ook geen balans is. Het financiële risico voor deelname aan de regeling is voor regiogemeenten dus ook niet aanwezig.</p>
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016'.
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016'.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen, voor zover nu bekend.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen. De gemeente Rotterdam is risicodragers.
	Uitvoering van de verplichtingen uit de Wet publieke gezondheid (WPG) tegen

belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	een aanvaardbare kostprijs blijft een aandachtspunt. Het basispakket moet garanderen dat wij voldoen aan de verplichtingen die wij hebben vanuit de Wpg Er zijn op dit gebied geen harde normen voor minimumvereisten voor de omvang van het basistakenpakket. In 2016 heeft een verkenning plaats gevonden naar harde normen of minimumvereisten. Dit onderzoek wordt meegenomen in de opbouw van de begroting 2019 en verder.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Er is zowel financieel als bestuurlijk een beperkt risico. De gemeente Rotterdam is financieel risicodragend. Daarnaast dragen de activiteiten van de verbonden partij bij aan het oorspronkelijke doel van de verbonden partij.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	De Gemeentelijke Gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond zet zich in voor een goede en voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg. Daarnaast zet de GGD zich in om ziekten en andere problemen te voorkomen. Hiermee draagt het bij aan Lansingerland als gezonde samenleving.

Naam verbonden partij *	Recreatieschap Rottemeren
Vestigingsplaats *	's-Gravenhage
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	In stand houden, ontsluiten en exploiteren van recreatiegebied Rottemeren. Openluchtrecreatie, natuurbescherming en natuur- en landschapsschoon bewaren en bevorderen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Deelnemers: Zuidplas 4%, Rotterdam 75%, Provincie Zuid-Holland 16% en Lansingerland 5%, bijdrage in 2016 € 186.562. De provincie treedt per 1 januari 2018 uit de gemeenschappelijke regeling. Rotterdam neemt vanaf dat moment het financiële deel van PZH over.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	EV per 1/1/2016 : € 19.484.308 per 31/12/2016 : € 18.059.187
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	VV per 1/1/2016 € 5.751.722 ; per 31/12/2016 € 4.306.572

Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Resultaat over 2016: € 243.712
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen veranderingen in het financiële belang van 5%.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	<p>Hierboven staan de ontwikkelingen welke gaande zijn en die de komende jaren van invloed kunnen zijn op de financiering van het beheer van de gebieden van het Recreatieschap Rottemeren. De invloed zal overigens gering zijn gezien de forse Algemene Reserve van het schap. Concrete risico's, overigens van een laag en middel gehalte worden genoemd bij de weerstandsparagraaf in de begroting van het recreatieschap:</p> <ul style="list-style-type: none"> • - invoering VPB; • - koersrisico ingeval van gedwongen verkoop beleggingen bij calamiteiten; • - locatie asfaltfabriek; • - essentaksterfte; • - baggeren watergangen; • - nazorg grondwaterverontreiniging Lage Bergse Bos; • - schade na WK roeien; • - warmteleiding; • - mogelijke procedure i.v.m. geannuleerd evenement .
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	De vormgeving van de nieuwe gemeenschappelijke regeling. Ook de vormgeving van het toekomstige terreinbeheer. Staatsbosbeheer verzorgt dit voor de jaren 2017 en 2018. De komende twee jaar zal nagedacht moeten worden over de werkwijze na 2018. Daarnaast geldt als aandachtspunt aansluiting te houden bij de provinciale geldstromen voor ontwikkeling van recreatief groen. Voor de komende jaren is een goede inpassing van de A16 in het Lage Bergse bos en gelijktijdige realisatie van een kwalitatief en recreatief aantrekkelijk Lage Bergse bos (extra 2,5 miljoen euro uit de Algemene Reserve Recreatieschap) van bijzonder belang.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Het financiële risico is laag. Er is sprake van een zeer hoge Algemene reserve. De genoemde risico's zijn dusdanig beperkt van aard, dat er sprake is van meer dan gewenste weerstandsratio. Daarnaast is de financiële bijdrage van de provincie in overgenomen door Rotterdam en dit is tevens vastgelegd in de aangepaste GR. Bestuurlijk risico is laag vanwege (indirecte) invloed via AB en DB.

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	Het in stand houden, ontsluiten en exploiteren van het recreatiegebied Rottemeren draagt bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin op aantrekkelijke wijze gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden.
--	--

Naam verbonden partij *	Schadevergoedings-schap HSL-Zuid, A16 en A4.
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	In artikel 2 van de gemeenschappelijke regeling staat opgenomen; <i>“Het doel van de regeling is het bevorderen dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlengingen reconstructie van de A-16 (...)respectievelijk de A-4, zoals bedoeld in artikel 1 onder f, en de beslissing op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze plaatsvinden. Door deze regeling wordt tevens voor de burgers duidelijkheid geschapen over de terzake bevoegde instantie.”</i>
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Alle kosten van het Schap en van de door het Schap toegekende schadevergoedingen worden betaald door de Rijksoverheid.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Er is geen sprake van een eigen vermogen.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Er is geen sprake van vreemd vermogen.
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Financieel resultaat 2016: Algemene kosten € 71.024,27 Deskundigenkosten € 55.909,34 Schadevergoedingen € 0,00 Totaal € 126.933,61
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Vanwege het feit dat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&M is er geen sprake van een financieel belang voor de gemeente. De werkwijzen, bevoegdheden en bevoegdheidsverdeling worden niet aangepast naar aanleiding van de verlenging van de GR. Ook heeft de verlenging geen gevolgen voor de deelnemende gemeenten.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Er zijn thans geen financiële risico's bekend. Het Schap heeft met de accountmanager van het Ministerie de afspraak gemaakt dat wanneer er een schadeverzoek met een aanmerkelijk belang wordt ingediend dat deze, met het oog op risicomanagement, direct bij hem kenbaar wordt gemaakt

Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Naar verwachting zal medio 2018 inzicht bestaan in het effect van het maatregelenpakket. Het Schap kan het overgrote deel van de nieuwe en aanvullende aanvragen tot schadevergoeding eerst in behandeling nemen als het duidelijk is welke maatregelen zullen worden getroffen en wat het effect daarvan zal zijn. ProRail coördineert de uitvoering van het maatregelenpakket
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Er is geen sprake van een financieel risico omdat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&M. In bestuurlijke zin is vrijwel geen risico te verwachten omdat het Algemeen bestuur van het Schap bevoegd is te beslissen op de aanvragen.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	Het doelmatig, deskundig en gelijkmatig behandelen van alle verzoeken om schadevergoeding in verband met de aanleg van de HSL-Zuid draagt bij aan het minimaliseren van de negatieve impact.

Naam verbonden partij *	SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)
Vestigingsplaats *	Klaaswaal
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	(art 3 GR) Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden met betrekking tot <ul style="list-style-type: none"> - de heffing en invordering van belastingen - de uitvoering van Wet waardering onroerende zaken (woz) - de administratie van vastgoedgegevens - het verstrekken van vastgoedgegevens aan deelnemers en derden
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	In de begroting SVHW 2018 is de nieuwe tariefstructuur met ingroeimodel verwerkt. Dit betekent voor Lansingerland dat de bijdrage trapsgewijs afneemt van € 510.000 in 2018 naar € 459.000 in 2020.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Per 1 januari 2016: € 463.000,- Per 31 december 2016: € 690.000
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Per 1 januari 2016: € 4.392.000 Per 31 december 2016: € 5.490.000
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Een voordelig resultaat van € 227.000
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen.
	Het SVHW streeft ernaar om risico 's zoveel mogelijk te ondervangen. Dat is de reden waarom diverse verzekeringen afgesloten zijn voor het onroerend goed, inventaris en personeel. De risico's waarmee het SVHW geconfronteerd zou kunnen worden zijn: <ul style="list-style-type: none"> • automatiseringsomgeving;

	<ul style="list-style-type: none"> • calamiteiten van huisvesting; • renterisico op een geldlening; • personeel. <p>SVHW is een belangrijke organisatie voor haar 22 deelnemers. Continuïteit van de bedrijfsvoering is daarom essentieel. Het borgen van de bedrijfsvoering dient op het niveau van directie en DB te kunnen worden beslist. Bij het opvangen van de gevolgen van calamiteiten is het onwenselijk dat de organisatie afhankelijk zou zijn van de besluitvorming van de deelnemers. Gelet op genoemde risico's en de behoefte aan continuïteit van de bedrijfsvoering is het gewenst een financiële buffer in stand te houden. In de vergadering van het Algemeen bestuur van 5 december 2013 is daarom besloten de omvang vast te stellen op minimaal € 400.000 en maximaal € 700.000.</p>
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Geen.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	<p>Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel gemiddeld is. De jaarlijkse bijdrage is gemiddeld en de gemeente is deels financieel aansprakelijk. Het weerstandsvermogen van SVHW is op peil en de bedrijfsvoering en kwaliteit van het risicomanagement zijn toereikend. Uit de financiële analyse komt derhalve de score gemiddeld.</p> <p>De bestuurlijke analyse geeft tevens een score van gemiddeld. Lansingerland is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur, er zijn duidelijke afspraken over de informatievoorziening en het belang van het SVHW komt volledig overeen met het belang van Lansingerland. De te leveren prestaties door het SVHW zijn echter maximaal van invloed.</p>
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	De uitbesteding van de werkzaamheden past in het streven van de gemeente om waar mogelijk in regie te werken en een besparing op de kosten te realiseren.

Naam verbonden partij *	Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	<p>Het openbaar lichaam heeft tot doel[1]:</p> <p>A. Het doelmatig organiseren en coördineren van werkzaamheden ter voorkoming, beperking en bestrijding van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en al hetgeen daarmee verband houdt, het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en bestrijden van rampen en overigens het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen;</p> <p>B. Het doelmatig organiseren en coördineren van het vervoer van zieken en ongeval slachtoffers, de registratie daarvan en het bevorderen van adequate opname van zieken en ongeval slachtoffers in ziekenhuizen of andere instelling voor intramurale zorg;</p> <p>C. Het voorbereiden en bewerkstelligen van een doelmatig georganiseerde en gecoördineerde geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen;</p>

	D. Het geven van invulling aan de regionale taken ten aanzien van het waarborgen van de fysieke veiligheid van de organisatie en het voorbereiden op rampenbestrijding en crisisbeheersing en de hiermee verband houdende multidisciplinaire samenwerking, waaronder begrepen de Gemeenschappelijke Meldkamer als integraal informatieknoppunt. Het publieke belang wordt behartigd door het voorkomen, beperken en bestrijden van rampen en crises.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Bijdrage 2017 is € 2.923.595,-. Dit bedrag is als volgt opgebouwd: € 2.895.595,- (Basiszorg) en € 28.000,- (Individuele taken en bijdragen). Bijdrage 2018 is € 3.181.728,-. Dit bedrag is als volgt opgebouwd: € 3.153.728,- (Basiszorg) en € 28.000,- (Individuele taken en bijdragen).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Eigen vermogen begin boekjaar 2016 = € 8.804.184,- Eigen vermogen einde boekjaar 2016 = € 8.903.629,-
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit jaarrekening 2016)	Vreemd vermogen begin boekjaar 2016 = € 66,985 miljoen Vreemd vermogen einde boekjaar 2016 = € 74,393 miljoen
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	€ 785.000,-
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	De gemeentelijke bijdrage voor het jaar 2016 is verhoogd met 0,5%. Dit werkt structureel door naar 2017. De indexering voor 2018 is 0,1%.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	In de (concept)begroting 2018 is een aantal risico's opgenomen, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> - wegvallen inkomsten openbaar meldsysteem (OMS); - samenvoeging meldkamers Zuid-Holland Zuid en Rotterdam Rijnmond; - wegvallen of niet toereikend zijn van subsidies/bijdragen; - niet voldoen aan de zorgnorm door de ambulancedienst (eventuele strafkorting); - FLO-overgangsrecht
Wat zijn de belangrijkste	<ul style="list-style-type: none"> - cao-wijziging en 2^e loopbaanbeleid brandweer (FLO); - vertraging in de overdracht van de Landelijke Meldkamer aan de LMO; - invoering Omgevingswet; - herijking bijdrage Instituut Fysieke Veiligheid; - verhoging van de bijdrage aan de VRR door tariefwijziging; - de weerstandscapaciteit van de VRR; - mogelijke herijking financieringssysteem 2017/2018 - bijdrage aan het functioneel leeftijdsontslag van de voormalige gemeentelijke beroepsbrandweer; - aandacht voor de ontwikkelingen in Lansingerland die consequenties hebben voor de brandweezorg in Lansingerland, zoals de aanleg van de A13/A16, de uitbreiding van RTHA en de

	<p>groei van de bedrijventerreinen en het aantal inwoners tot ongeveer 76.000. Deze ontwikkelingen moeten nadrukkelijk meegenomen worden bij de ontwikkeling van een toekomstbestendig kazernespreidingsplan.</p> <p>De VRR groeit toe naar een dynamische en risicogerichte vorm van brandweezorg. Voor de uitvoering van het Programma Brandweezorg is het Plan Brandweezorg 2017-2020 opgesteld. Dit plan geeft een richtlijn om de brandweezorg opnieuw in te richten. Het Plan brandweezorg leidt niet automatisch tot een goedkopere of duurdere brandweezorg en is ook niet bedoeld als bezuinigingsoperatie. De toekomst moet uitwijzen hoe dit uitpakt.</p> <p>De burgemeester heeft er bij de VRR op aangedrongen om de kazernes in Bleiswijk en Berkel en Rodenrijs te behouden en zorgvuldig om te gaan met de vrijwilligers Dit dient meegenomen te worden bij de ontwikkeling van het toekomstige beleid.</p>
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	<p>De omvang van de jaarlijkse financiële bijdrage aan de VRR is hoog. Ondanks dat de jaarlijkse financiële bijdrage hoog is, is het financiële risico gemiddeld. Dit heeft ermee te maken dat VRR vaste taken heeft. De negatieve risico's die in kaart gebracht kunnen worden zijn laag. Het risico wordt verspreid doordat 15 gemeenten deelnemen aan deze Gemeenschappelijke regeling.</p> <p>Het bestuurlijke inhoudelijke risico is laag. Er zijn duidelijke afspraken gemaakt met de VRR die we regelmatig monitoren.</p> <p>De gemeente Lansingerland heeft zitting in het DB van de VRR. De burgemeester maakt tevens deel uit van de bestuurlijke auditcommissie die een controlerende functie uitoefent op het beheer en de bedrijfsvoering van de VRR.</p>
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	<p>De Veiligheidsregio voert taken uit op het gebied van rampenbestrijding, crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweezorg, ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening. Daarmee draagt het bij aan Lansingerland als een veilige en leefbare gemeente.</p>

[1] Artikel 3 Gemeenschappelijke Regeling VRR, 2006.

Vennootschappen en coöperaties

Naam verbonden partij *	NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland Handelsnaam Dunea
Vestigingsplaats *	's Gravenhage
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	<p>Dunea wil een vitale organisatie zijn die toekomstbestendige producten en diensten levert en daarbij duidelijk zichtbaar is als maatschappelijke onderneming. De nieuwe strategie Koers 2015 focust op drie pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 toekomstbestendige producten en diensten; 2 maatschappelijk ondernemen; 3 vitale organisatie. <p>Het publieke belang bestaat uit de gewaarborgde levering van drinkwater aan alle klanten binnen het verzorgingsgebied en het</p>

	natuurbeheer in de duingebieden.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Statutair mag Dunea geen dividend uitkeren. Lansingerland bezit 175.542 aandelen (na de periodieke herverdeling in 2013) van de in totaal 4.000.000 uitgegeven aandelen.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: concept jaarrekening 2016)	Per 1 januari 2016: € 184,5 mln Per 31 december 2016: € 193,3 mln
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: concept jaarrekening 2016)	Per 1 januari 2016: € 391,7 mln Per 31 december 2016: € 401,7 mln
Financieel resultaat 2016* (Uit: conceptjaarrekening 2016)	31-12-2016 € 8,8 mln
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Geen
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	De aandachtspunten blijven het verzorgen van een goede drinkwatervoorziening en beheer van het duingebied.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	Lansingerland is aandeelhouder.

Naam verbonden partij *	Eneco Holding N.V.
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	De waarborging van duurzame investeringen als aandeelhouder in Eneco. Sluitendheid van de meerjarenbegroting en invloed op majeure investeringsbeslissingen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Algemeen structureel dekkingsmiddel in de meerjarenbegroting. Lansingerland is de vijfde aandeelhouder met een aandeel van 3,38% in het aandelenkapitaal.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Eigen vermogen begin boekjaar 2016 = € 5.350 miljoen Eigen vermogen einde boekjaar 2016 = € 5.350 miljoen

Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Vreemd vermogen begin boekjaar 2016 = € 4.551 miljoen Vreemd vermogen einde boekjaar 2016 = € 4.502 miljoen
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Financieel resultaat 2015 € 198 miljoen, waarvan de helft toe te rekenen aan aandeelhouders. Financieel resultaat 2016 € 199 miljoen, waarvan de helft toe te rekenen aan aandeelhouders.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2016 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Op 30 januari 2017 is Eneco gesplitst in Eneco Groep en Stedin Groep. Het financiële belang in deze partijen is ongewijzigd gebleven.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting. De omvang van het uit te keren dividend is afhankelijk van de netto winst in enig jaar. Eneco heeft de verwachting uitgesproken dat de dividenduitkeringen voor de komende jaren op het huidige peil zullen blijven.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Op 30 januari 2017 is Eneco gesplitst tussen Eneco Groep en Stedin Groep. De gemeente bezint zich op het aandeelhouderschap van Eneco. Daartoe is in 2017 een proces opgestart om, gezamenlijk met alle aandeelhouders van Eneco, hier op een zorgvuldige wijze naar te kijken. Dit proces bestaat uit twee fasen. De eerste fase betreft de consultatiefase waarin de gemeenten een principebesluit nemen om de aandelen aan te houden of te verkopen. Deze consultatiefase wordt in 2017 afgerond. De tweede fase betreft een (eventueel) verkooptraject. Op het moment van schrijven van deze begroting is niet bekend of en hoe dit verkoopproces start.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel gemiddeld is. Na de splitsing is Eneco een commercieel bedrijf met een toegenomen binnen- en buitenlands acquisitieprogramma en navent toenemend risicoprofiel. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor het risico op een afnemend dividend en bezint zich op het aandeelhouderschap. Daarmee heeft Eneco een gemiddeld financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	n.v.t.

Naam verbonden partij *	Stedin N.V.
Vestigingsplaats *	Rotterdam
Deelnemende partijen	De aandelen van Stedin zijn in handen van 53 Nederlandse gemeenten.
Doelstelling van de VP. <i>(Hoe ziet ons publiek belang eruit?)</i>	De waarborging van levering van energie aan de klanten binnen het verzorgingsgebied. Sluitendheid van de meerjarenbegroting en invloed op majeure investeringsbeslissingen.
Veranderingen in 2017 en 2018 in het bestuurlijke en publieke belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.	n.v.t.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? <i>(Hoe ziet ons financieel belang eruit?)</i>	Algemeen structureel dekkingsmiddel in de meerjarenbegroting. Lansingerland is de vijfde aandeelhouder met een aandeel van 3,38% in het aandelenkapitaal.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 <i>(Uit: jaarrekening 2016)</i>	n.v.t.

Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	n.v.t.
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	n.v.t.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2016 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	n.v.t.
Welke mogelijke veranderingen in de financiële bijdrage van LL of wijzigingen in systematiek van bijdragen zijn er de komende 2 jaar te verwachten voor LL?	n.v.t.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting. De omvang van het uit te keren dividend is afhankelijk van de netto winst in enig jaar.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico. Wel bestaat er een mogelijk risico ten aanzien van de hoogtes van de dividenduitkeringen, afhankelijk van de toekomstige bedrijfsresultaten van Stedin.

Stichtingen en verenigingen

Naam verbonden partij *	Stichting Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)
Vestigingsplaats *	Lansingerland
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	<p>De stichting heeft ten doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. het uitvoeren of doen uitvoeren van het algemeen management voor de dienstverlening met als doel het initiële kwaliteitsniveau van en het verblijfsklimaat op bedrijvenpark Oudeland te behouden en waar mogelijk te verhogen, een en ander overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; b. het uitvoeren of doen uitvoeren van terreinbeveiliging op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; c. het (doen) realiseren, (doen) beheren en (doen) onderhouden van bedrijfsverwijzingen op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; d. het beheren en onderhouden of doen beheren en onderhouden van de openbare ruimte op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig het daartoe opgestelde beheerplan; en voorts al hetgeen met een en ander verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn. <p>Het publieke belang is het creëren van een gunstig economisch klimaat. Daarnaast is de taak van de stichting PMBO het organiseren, in stand houden en daar waar mogelijk verbeteren van het kwaliteitsniveau (ruimtelijk, technisch en voor veiligheid) op bedrijvenpark Oudeland.</p>

Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De gemeente Lansingerland draagt het beschikbare budget voor het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte over aan de stichting PMBO. Het gaat daarbij alleen om het budget behorende bij de taken die daadwerkelijk worden overgedragen, dit is voor de gemeente dus budgetneutraal. Het gaat om een bedrag van € 56.737,-. De verhouding bijdrage ondernemers - bijdrage gemeente voor het totale parkmanagement bedraagt in 2016 70%-30%.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2015)	Begin 2016 € 234.223 Eind 2016 € 261.417
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2015)	Begin 2016 € 52.755 Eind 2016 € 13.386
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	€ 2.194
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2017 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	Er hebben zich geen veranderingen in het financieel belang voorgedaan. In 2014 is de Beheerovereenkomst tussen de gemeente Lansingeland en de stichting PMBO ondertekend. In deze overeenkomst zijn de afspraken voor het dagelijks beheer en onderhoud van Oudeland vastgelegd. De kaders hiervoor staan beschreven in het bijbehorende beheerplan.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen bijzonderheden.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Belangrijk aandachtspunt is alle ondernemers/eigenaren van Oudeland betrokken te houden bij de in stand houding van de kwaliteit van het bedrijvenpark. Tevens het benutten van alle mogelijkheden om gronden uit te geven aan nieuwe ondernemers en het bedrijvenpark te laten groeien.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Financieel en bestuurlijk zijn de risico's laag.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	Een goed georganiseerd en vitaal bedrijventerrein levert een belangrijke bijdrage aan de plaatselijke en regionale economie.

Overige verbonden partijen

Naam verbonden partij *	Bank Nederlandse Gemeenten
Vestigingsplaats *	Den Haag
	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor

<i>ons publiek belang eruit?)</i>	het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Veranderingen in 2017 en 2018 in het bestuurlijke en publieke belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.	Er worden geen veranderingen verwacht.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Wij dragen financieel niets bij. Als aandeelhouder van 15.015 van de totaal circa 56 mln. aandelen ontvangen wij 0,027% van de netto winst die uitgekeerd wordt aan aandeelhouders. Algemeen dekkingsmiddel in de meerjarenbegroting. Lansingerland heeft 0,027% van de aandelen BNG in het bezit (15.015 van de ruim 56 miljoen aandelen).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016 (Uit: jaarrekening 2016)	Per 1 januari 2016: € 4.163 mln. Per 31 december 2016: € 4.486 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	Per 1 januari 2016: € 145.328 mln. Per 31 december 2016: € 149.494 mln.
Financieel resultaat 2016* (Uit: jaarrekening 2016)	De netto winst 2016 bedraagt € 369 mln. (in 2015: € 226). Per aandeel is € 1,64 uitgekeerd aan dividend. De dividenduitkering over 2016, die in 2017 uitgekeerd is, bedraagt voor Lansingerland € 24.625
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2016 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft*	n.v.t.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	n.v.t.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	N.v.t.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?*	Lansingerland is aandeelhouder. De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting.

Paragraaf Grondbeleid

Grondbeleid

Grondbeleid is een middel om ruimtelijke doelstellingen op het gebied van bijvoorbeeld volkshuisvesting, economie, groen en recreatie, infrastructuur en maatschappelijke voorzieningen te realiseren. In de nota Grondbeleid 2015-2018 is het beleid voor de komende jaren vastgelegd. Hierbij wordt onder meer inzicht gegeven in de verschillende vormen van grondbeleid, de instrumenten die door de gemeente worden ingezet om het beleid te realiseren en de spelregels die hierbij worden toegepast. In 2018 wordt de nota Grondbeleid geactualiseerd voor de periode 2019-2022. Vanuit de VINEX-opgave heeft de gemeente in het verleden vooral een actief grondbeleid gevoerd. Hierdoor is de gemeente inmiddels in het bezit van voldoende grond om ook de komende jaren uitvoering te kunnen geven aan haar beleidsdoelstellingen, zoals vastgelegd in onder meer de Structuurvisie, Woonvisie en Economische visie. Aan een actief grondbeleid zijn ook risico's verbonden. Een toename van de financiële risico's voor de gemeente is niet gewenst. Op basis hiervan wordt voor nieuwe gebiedsontwikkelingen vaker gekozen voor een (meer) faciliterend grondbeleid. De kostenverhaalsmogelijkheden vanuit de Wet ruimtelijke ordening (2008) ondersteunen deze keuze. Ook de nieuwe Omgevingswet biedt in de toekomst de mogelijkheid tot kostenverhaal. Het college staat open voor nieuwe, private initiatieven. Hierbij wordt wel telkens de afweging gemaakt in hoeverre deze initiatieven van meerwaarde of aanvullend zijn ten opzichte van de reeds bestaande plannen.

Op basis van de nota Grondbeleid worden alle gemeentelijke grondexploitaties tenminste éénmaal per jaar geactualiseerd. Het college stelt daarnaast jaarlijks de kaderbrief Grondprijzen vast. De nota Bovenwijkse Voorzieningen is per 31-12-2016 beëindigd. Ter dekking van de nog te realiseren bovenwijkse voorzieningen is een reserve Bovenwijkse Voorzieningen ingesteld.

Strategische aankopen

Lansingerland heeft meerdere gronden in bezit, welke ooit zijn aangekocht met het doel deze te ontwikkelen. De meest in het oog springende gronden zijn de gronden in het plangebied Wilderszijde. Daarnaast zijn er ook nog gronden gelegen in Bleiswijk. Voor het bepalen van de waardering van deze gronden is een externe taxatie uitgevoerd in 2015 op basis van de huidige bestemming. Voor de gronden van Wilderszijde is deze taxatie bij de jaarrekening 2016 opnieuw beoordeeld. In 2016 is gestart met het opstellen van een realistisch ambitiedocument voor Wilderszijde. Dit ambitiedocument wordt volgens planning in de tweede helft van 2017 vastgesteld en vormt het uitgangspunt voor het in 2018 op te stellen stedenbouwkundig Masterplan. Aansluitend zal ook het bestemmingsplan worden herzien.

Grondexploitatie, risico's en weerstandsvermogen

Op 29 juni 2017 heeft de raad ingestemd met de Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG) 2017. Het MPG 2017 vormt de basis voor deze Begroting 2018-2021. Voor een uitgebreide toelichting wordt dan ook hiernaar verwezen.

Het MPG en daarmee de jaarlijkse actualisatie van alle grondexploitaties is gekoppeld aan de jaarrekening. Gelijktijdig met de bestuurlijke besluitvorming van de Begroting wordt jaarlijks gerapporteerd over grote afwijkingen ten opzichte van de actualisatie inclusief een doorkijkje naar de actualisatie bij de volgende jaarrekening.

Bij de jaarlijkse actualisatie wordt vooral gestuurd op de 4 P's: programma, planning, prijzen en parameters. Deze 4 elementen bepalen in hoge mate het resultaat van de grondexploitaties. Bij het MPG 2017 zijn de volgende grondexploitaties betrokken:

Kern	Woningbouw	Bedrijven-terreinen	Centrum-ontwikkeling	Overig
<i>Berkel en Rodenrijs</i>	Meerpolder	Oudeland	Berkel Centrum	
	Westpolder/Bolwerk			

Programma en planning

Woningbouw

Qua programma is er sprake van een mix van woningen in verschillende woningbouwcategorieën en -typologieën. Zowel het programma als de planning (fasering) worden regionaal afgestemd. Aandachtspunten zijn de categorieën sociaal, starterswoningen en huurwoningen met een markthuur tot € 850,-. Daarnaast is uit marktonderzoek gebleken dat er kansen liggen in de bouw van appartementen en vrije sector huurwoningen in de categorie middelduur en duur. Waar mogelijk wordt hier in de projecten op ingespeeld. Waar reeds contracten met marktpartijen zijn gesloten, heeft de gemeente hierin vooral een stimulerende rol.

Onderstaande tabel geeft een indicatie van de woningbouwplanning voor de komende 5 jaar, onderverdeeld naar grondexploitaties en particuliere ontwikkeling.

	Gerealiseerd			Prognose				
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Grondexploitaties				280	325	655	630	390
Particulier				80	150	70	220	110
Totaal	316	461	268	360	475	725	850	500

De komende jaren zien we, op basis van de huidige contracten en informatie, de aantallen oplopen met een piek in 2019/2020. Gemiddeld komen we voor de periode 2014 t/m 2019 nu uit op 435 woningen per jaar. Hiermee wijken we licht af van de afspraken die wij regionaal en met de Provincie hebben gemaakt. Dit komt onder meer door de contractueel overeengekomen versnelling in Westpolder Bolwerk en het grote aandeel voorziene particuliere ontwikkelingen. Ook landelijk is deze stijgende lijn zichtbaar. Deze wijziging is in het regionale overleg aan de orde geweest. De markt trekt aan en de verwachting is dat we de komende jaren weer groeien naar het productieniveau van voor de crisis. Deze langere termijn planning kent echter nog wel een grote mate van onzekerheid. In de praktijk blijken de opleveringen vaak nog in de jaren te schuiven, zeker bij de particuliere ontwikkelingen. Het is dan ook de vraag of de nu geprognosticeerde aantallen in de praktijk ook worden gehaald. Omdat de gemeente niet zelf bouwt, is het ook lastig om hierop te sturen. Het is de markt die het tempo bepaalt.

Bedrijventerreinen

Binnen Lansingerland heeft de gemeente twee terreinen in eigen ontwikkeling: Oudeland en Leeuwenhoekweg. Daarnaast worden er nog twee terreinen ontwikkeld gezamenlijk met de gemeente Zoetermeer: Bleizo en Hoefweg. Elk terrein heeft zijn eigen kenmerken en de terreinen liggen verspreid over Lansingerland.

Het inschatten van een goede afzetraming voor de bedrijfsterreinen is vanwege de veelheid en omvang van locaties en de onzekere markt lastig. In 2015 is er een onderzoek uitgevoerd naar de afzetprognose voor Leeuwenhoekweg en Oudeland. De fasering in de grondexploitaties sluit hier op aan. In de grondexploitaties is rekening gehouden met onderstaande uitgifteplanning. De (gemiddelde) uitgiftecijfers voor Bleizo en Hoefweg zijn gebaseerd op de actuele grondexploitaties van beide gemeenschappelijke regelingen.

--	--	--	--	--	--	--	--	--

Verwachte uitgifte bedrijfsterrein in ha	2017	2018	2019	2020	2021
Oudeland	1,0	1,5	1,5	1,5	2,0
Leeuwenhoekweg	1,1	1,1	0,0	1,1	0,0
Bleizo	23,0	1,7	1,7	1,7	1,7
Hoefweg	2,4	2,4	2,4	2,4	2,0

Looptijd projecten

De looptijd van een project verschilt per project. Daarbij is het, vooral voor projecten met een langere looptijd, goed om te motiveren waarom ervoor gekozen is deze als “gronden in exploitatie” te beschouwen. Ook de commissie BBV schrijft dit voor in haar notitie Grondexploitaties. De richttermijn van een grondexploitatie is 10 jaar. Hiervan kan alleen onderbouwd worden afgeweken met toepassing van risicobeperkende beheersmaatregelen.

Lansingerland kent op dit moment 1 grondexploitatie met een looptijd langer dan 10 jaar: Oudeland. De grondexploitatie Oudeland loopt tot en met 31-12-2036 en overschrijdt daarmee de richttermijn van 10 jaar. Om de risico's van de (lange termijn) ontwikkeling van Oudeland te beheersen heeft de gemeente de volgende maatregelen getroffen:

1. Niet meer indexeren opbrengsten na 10 jaar (= conform de door de commissie BBV aangedragen voorbeeldmaatregel);
2. Financieel beleidsuitgangspunt dat er geen onnodige uitgaven voor bijvoorbeeld bouw- en woonrijp maken worden gedaan voordat er voldoende zekerheid is t.a.v. de nog te verwachten grondopbrengsten; we proberen de boekwaarde van de grondexploitatie (behoudens de rente) dus zo minimaal mogelijk te laten toenemen;
3. Wij doen periodiek marktonderzoek. Met behulp van de uitkomsten kijken wij of de gehanteerde uitgangspunten voor tempo van afzet en grondprijzen nog realistisch zijn. Indien nodig vindt bijstelling van de grondexploitatie plaats. De huidige fasering en looptijd van Oudeland sluit aan bij het meest recente onderzoek (uit 2015);
4. De fasering van de uitgifte is gebaseerd op een voorzichtige, gemiddelde uitgifte van 1-3 ha per jaar. Bij uitgifte van grotere kavels kan de looptijd mogelijk worden verkort;
5. Wij voeren een actief acquisitie/verkoopbeleid. Waar nodig gebruiken wij speciale instrumenten zoals koop op afbetaling en/of een korting op de grondprijs bij afname van (zeer) grote kavels. De voorwaarden van deze instrumenten zijn vastgelegd in de nota Grondbeleid 2015-2018;
6. We bepalen bij iedere actualisatie het risicoprofiel van Oudeland (vertraging in afzet, lagere prijzen en ook een scenario waarbij fase 2 niet meer ontwikkeld wordt). Op basis van het risicoprofiel is een benodigde weerstandscapaciteit bepaald voor Oudeland. Dit is een belangrijk onderdeel van de totaal benodigde weerstandscapaciteit van de gemeente (zie Kadernota 2017 en de Jaarstukken 2016). Gezien de ontwikkeling van de weerstandsratio en het meer dan sluitend zijn van de begroting kunnen we tegenvallers binnen Oudeland opvangen als gemeente.

Prijzen

In de jaarlijks vast te stellen kaderbrief Grondprijzen wordt aangegeven hoe de grondprijzen in de gemeente Lansingerland worden bepaald. Voor een aantal categorieën wordt een richtprijs genoemd. De grondprijzen in de grondexploitaties sluiten aan op de kaderbrief. Daarnaast is er binnen de grondexploitaties ruimte om, onder voorwaarden, maatwerk toe te passen, zodat goed op de markt wordt ingespeeld.

Parameters

Jaarlijks worden de te hanteren parameters voor de rente, kosten- en opbrengstenstijging vastgesteld, zie onderstaande tabel.

	2017 t/m 2021	2022 t/m 2026	vanaf 2027
Rente	2,15%	2,15%	2,15%
Kostenstijging	2,00%	2,00%	2,00%
Opbrengstenstijging			

	<i>Woningbouw</i>	1,00%	2,00%	0,00%
	<i>Bedrijventerrein</i>	1,00%	1,00%	0,00%

Rente

Jaarlijks wordt aan de grondexploitaties rente toegerekend over de boekwaarde. Op grond van de BBV wordt gerekend met de werkelijke rente. Deze werkelijke rente wordt afgeleid uit het gewogen gemiddelde rentepercentage van de gehele leningenportefeuille van de gemeente en het deel dat wordt gefinancierd uit Eigen Vermogen (EV). Voor 2017 en verder wordt uitgegaan van een rente van 2,15% per jaar.

Kostenstijging

De parameter voor kostenstijging drukt uit wat de verwachte prijsontwikkeling (inflatie) is van de kosten binnen de grondexploitatie en wordt gerelateerd aan de prijsindexcijfers voor de Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Deze reeks is een indicator van de prijsontwikkeling van de grootste kostenposten binnen de grondexploitaties (bouw- en woonrijpmaken). Daarnaast worden de cijfers jaarlijks getoetst aan het door Metafoor uitgebrachte rapport over de parameters en er vindt een vergelijk plaats met andere gemeenten.

Door de crisis konden de afgelopen jaren bij de aanbesteding grote voordelen worden behaald. Door het aantrekken van de markt zien we in 2015 en 2016 een sterke daling van deze aanbestedingsvoordelen. Voor de (middel)lange termijn wordt verwacht dat de kosten weer gaan stijgen. Met ingang van 2017 is een kostenstijging gehanteerd van 2% per jaar.

Opbrengstenstijging

Het landelijke beeld is dat de woningmarkt zich stabiliseert en dat, met name in de Randstad, in ieder geval op korte termijn de vraag naar vastgoed verder aantrekt. Dit uit zich al in de VON-prijzen en de verwachting is dat ook de grondprijzen hier voor een deel van kunnen profiteren. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met een stijging van de stichtingskosten (aanbestedingsvoordelen dalen en bijkomende kosten stijgen). Uitgaande van de residuele grondwaarde stijgt de grondwaarde dus niet 1 op 1 mee met de VON-prijs. Daarnaast is de ontwikkeling van de prijzen sterk afhankelijk van het product en de locatie.

Ook voor de bedrijventerreinen zien we dat de vraag weer stijgt. Dit blijkt met name uit de getoonde interesse vanuit bedrijven. Daadwerkelijke verkopen blijven lastig. Naar verwachting zullen de prijzen op (middel)lange termijn stijgen, al ligt deze stijging gezien het grote aanbod van bedrijfskavels wat lager dan bij de woningbouw. Daarnaast zien we ook hier dat er een sterke relatie ligt met het product en de locatie. Dit leidt tot steeds meer differentiatie in grondprijzen en een grotere bandbreedte. Voor de stijgingspercentages wordt onder meer gekeken naar de (landelijke) ontwikkelingen, het onderzoeksrapport van Metafoor en de parameters van andere gemeenten. Op basis hiervan zijn voor het MPG 2017 de percentages voor opbrengstenstijging zoals opgenomen in de Actualisatie 2016 gehandhaafd.

Voor woningbouw wordt van 2017 t/m 2020 gerekend met een opbrengstenstijging van 1% per jaar en vanaf 2021 met 2% per jaar. Voor bedrijventerreinen wordt met ingang van 2017 gerekend met 1% per jaar. Voor de langlopende projecten wordt na 10 jaar geen indexatie meer toegepast (zie ook paragraaf 3.7.3.1).

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet wordt gebruikt om de Netto Contante Waarde te bepalen. Het BBV schrijft ter bepaling van de benodigde verliesvoorziening een disconteringsvoet voor van 2%. Deze wordt voor alle grondexploitaties (zowel negatief als positief) gehanteerd.

Kosten voor Voorbereiding, Toezicht en Administratie (VTA)

Jaarlijks worden de VTA kosten voor de resterende looptijd van een project opnieuw bezien. Daarbij vindt een inschatting plaats van de tijdsbesteding in uren op basis van cijfers uit het verleden en verwachtingen voor de toekomst. Daarnaast worden kosten geraamd voor concrete producten die vallen onder de post planontwikkelingskosten, zoals bijvoorbeeld bestemmingsplannen.

Uitgangspunt voor de raming van de interne uren zijn de uurtarieven zoals vastgesteld bij de begroting 2017-2020. Het uurtarief voor de grondexploitaties bedraagt voor 2017 (afgerond) € 111. Dit tarief wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd.

Resultaten

Op basis van alle eerder genoemde uitgangspunten kent het MPG 2017 het volgende totaalresultaat:

<i>Tabel actualisatie grondexploitaties (in miljoenen €)</i>			
<i>Prijspeil</i>	A= Actualisatie 2016 01-01-16	B= MPG 2017 / JR 2016 01-01-17	C= Verschil B t.o.v. A
<i>Totaal negatieve grexen op NCW tbv JR 2016</i>	€ -50,45	€ -45,21	€ 5,24
<i>Resultaat grex Landscheidingspark Horeca</i>	-	€ -0,25	€ -0,25
<i>Totaal negatieve grexen op NCW per 1-1-2017</i>	€ -50,45	€ -45,47	€ 4,98
<i>Totaal positieve grexen op NCW</i>	€ 4,73	€ 3,91	€ -0,81
Totaal op NCW	€ -45,72	€ -41,55	€ 4,17

Voor het totaal te verwachten negatieve resultaat van circa € 42 miljoen is een verliesvoorziening gevormd.

Voor een toelichting op de resultaten per grondexploitatie wordt verwezen naar het MPG 2017.

Tussentijdse winstnemingen

Op basis van de nota Grondbeleid wordt een grondexploitatie afgesloten nadat alle opbrengsten volledig zeker zijn en minimaal 90% van de kosten is gerealiseerd. Tussentijds vinden geen winstnemingen plaats.

Naar verwachting kunnen de volgende grondexploitaties eind 2017 worden afgesloten: Centrum Bergschenhoek en Vluchtheuvel.

Toekomst

In lijn met voorgaande jaren richten wij ons op de (nieuwe) kansen en mogelijkheden die zich in de markt voordoen. Onze organisatie is erop gericht om alle haalbare initiatieven binnen onze grondexploitaties zowel als het gaat om bedrijven als om woningen te faciliteren. Wij willen kansen benutten.

Landelijk zien we dat zowel de woningmarkt als de markt voor bedrijventerreinen zich weer aan het herstellen is. Dit zien we ook terug in Lansingerland. Er zijn in 2015 en 2016 diverse contracten gesloten en positieve onderhandelingen gevoerd. Deze stijgende lijn zet zich in 2017 voort. Zo zijn in de eerste helft van 2017 al diverse verkoopovereenkomsten getekend voor de bedrijventerreinen. Hiermee zijn ook voor de periode na 2017 weer meer zekerheden gecreëerd omtrent de momenten van het ontvangen van inkomsten.

Grondexploitaties blijven omgeven met onzekerheden. In de dagelijkse praktijk doen wij ons best een zo realistisch mogelijke afweging te maken tussen de resultaten van nu en de risico's in de toekomst. Aan het eind van de paragraaf wordt een cijfermatig overzicht gegeven van de te verwachten kosten en opbrengsten per kostensoort voor de jaren 2018-2021 en het verloop van de boekwaarde. Ook in het overzicht de in totaal nog te realiseren kosten en opbrengsten per project.

Vennootschapsbelasting (Vpb)

De Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen bepaalt dat gemeenten ook vennootschapsbelasting moeten gaan betalen over ondernemersactiviteiten. Hier vallen in beginsel ook de (actieve) grondexploitaties onder.

Via de Quickscan Winstoogmerk grondbedrijven wordt (jaarlijks) getoetst of er sprake is van een onderneming. Op basis van de cijfers uit het MPG 2017 als ook de Actualisatie Grondexploitaties 2016 gaan we er vanuit dat dit voor Lansingerland nu niet het geval is. Eind 2016 is dit standpunt ook toegelicht aan de Belastingdienst. De Belastingdienst herkende de situatie van de gemeente Lansingerland (tekorten op de grondexploitatie), herkende de toegepaste methode om tot ons standpunt te komen (quick scan grondbedrijf) en gaf aan dat voor veel andere gemeenten hier ook sprake van is. In 2017 wordt het vooroverleg opgestart met de Belastingdienst om te komen tot een formeel standpunt.

Omgevingswet (kostenverhaal)

Volgens planning wordt in 2019 de nieuwe Omgevingswet ingevoerd. Ook de huidige grondexploitatiewet (afdeling 6.4 Wro) gaat hier in op. De systematiek voor (afdwingbaar) kostenverhaal wordt meer afgestemd op de verandering van toelatingsplanologie naar uitnodigingsplanologie waarbij geen sprake meer is van een vastomlijnd eindbeeld.

Risico's

Ondanks dat de ramingen binnen de grondexploitaties met de grootst mogelijke zorgvuldigheid worden opgesteld blijven er altijd risico's bestaan. Niemand kan de toekomst voorspellen en de berekeningen zijn gebaseerd op aannames en uitgangspunten, die in de praktijk anders (zowel positief als negatief) kunnen uitvallen.

De belangrijkste risico's die samenhangen met de grondexploitaties hebben betrekking op de planning, prijs en het programma. Voor de komende 4 jaar zijn de opbrengsten op bijna € 160 miljoen geraamd, gemiddeld zo'n € 40 miljoen per jaar. Het college stuurt dan ook actief op de realisatie van deze opbrengsten.

Voor een deel is de markt te beïnvloeden, maar voor een ander deel ook niet. Of de stijgende lijn zich de komende jaren ook doorzet, is lastig te voorspellen. Mochten door omstandigheden bijvoorbeeld de geraamde opbrengsten voor de komende vier jaar maar voor 50% worden gerealiseerd dan lopen de rentelasten op met ca. € 0,4 mln per jaar tot € 1,6 mln structureel. Ook loopt de gemeente renterisico. Indien de rente gaat stijgen dan heeft dit effect op de saldi van de jaarschijven (en de resultaten van de grondexploitaties). In combinatie met een tegenvallende grondverkoop kunnen dit dan forse tegenvallers zijn.

Bij de actualisatie van de grondexploitaties vindt ook altijd een actualisatie van de risico's plaats. Per project wordt gekeken of de risicoanalyse nog actueel en volledig is. Waar nodig worden risico's toegevoegd of bijgesteld (naar beneden of boven). Hierbij wordt naast het risicobedrag ook ingeschat wat de kans is dat het risico zich zal voordoen. Dit leidt tot een gewogen risicoprofiel per project. Met ingang van de Actualisatie Grondexploitaties 2016 is hierbij een indeling gemaakt naar 3 profielen: hoog (gewogen risico groter dan 2,5 mln), midden (gewogen risico 1 mln tot 2,5 mln) en laag (gewogen risico tot 1 mln). Deze indeling maakt het mogelijk de risico's te monitoren in de tijd. Bij een voorspoedige ontwikkeling nemen de risico's af naar mate de ontwikkeling vordert. In het begin van een project zal er doorgaans sprake zijn van aannames met een hoge mate van onzekerheid. Naar mate de ontwikkeling concreter wordt, kunnen ook de cijfers nauwkeuriger worden ingeschat. Hieronder volgt een overzicht van de projecten met de daarbij behorende risicoprofielen van zowel de Actualisatie Grondexploitaties 2016 als het MPG 2017.

Tabel risicoprofielen	2016	2017
Parkzoom	Laag	Laag
Wilderszijde	Midden	Midden
De Tuinen	Laag	Laag
Leeuwenhoekweg	Hoog	Hoog
Scholen Boterdorp	Laag	Laag
Centrum Bergschenhoek	Laag	Laag
Meerpolder	Laag	Laag

Berkel Centrum	Midden	Laag
Westpolder	Hoog	Hoog
Oudeland	Hoog	Hoog
Rodenrijse Zoom	Laag	Laag
Vluchtheuvel	Laag	Laag
RvR Groenzoom	Laag	Laag
Landscheidingspark Horeca	Laag	Laag
Bleizo	Hoog	Hoog
Hoefweg	Hoog	Hoog
Wilderszijde (MVA)	Hoog	Hoog

Op totaalniveau is het risicoprofiel gekoppeld aan de benodigde weerstandscapaciteit, zie paragraaf Weerstandscapaciteit.

De meest in het oog springende risico's bij het MPG 2017 zijn:

- Het marktrisico op de ontwikkeling van Oudeland (tempo, afzetbaarheid en prijs);
- Het marktrisico op de ontwikkeling van Westpolder (tempo, programma en prijs);
- Het risico dat als gevolg van wijziging in wetgeving het resultaat van de fiscale optimalisatie in Westpolder niet kan worden behaald;
- Het risico dat ontstaat als de nog niet in exploitatie genomen locatie Wilderszijde niet (of slechts gedeeltelijk) kan worden ontwikkeld.

Voor een gedetailleerder overzicht van de risico's per project wordt verwezen naar het MPG 2017.

FINANCIELE OVERZICHTEN

<i>Tabel verloop grondexploitaties</i>				
Verloop grondexploitaties	2018	2019	2020	2021
<i>Kostensoort</i>				
Verwerving	€ 5.191.887	€ 351.827	€ 349.575	€ 284.233
Tijdelijk beheer	€ 338.657	€ 322.748	€ 281.129	€ 162.696
Sloop	€ 47.829	€ 53.533	€ -	€ 18.220
Milieu	€ 310.010	€ 151.333	€ 20.216	€ 49.959
Civiel technische werken	€ 8.043.389	€ 8.622.076	€ 5.568.667	€ 3.881.096
VTA	€ 3.890.922	€ 2.862.860	€ 2.219.407	€ 1.935.901
Fondsen en afdrachten	€ 388.571	€ 231.179	€ 373.315	€ 93.250
Rente	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal kosten	€ 18.211.266	€ 12.595.556	€ 8.812.309	€ 6.425.355
<i>Opbrengstsoort</i>				
Grondopbrengsten	€ 46.408.985	€ 39.193.758	€ 36.280.687	€ 26.013.392
Overige opbrengsten	€ 469.459	€ 420.706	€ -	€ -
Totaal opbrengsten	€ 46.878.444	€ 39.614.463	€ 36.280.687	€ 26.013.392
Saldo kosten en opbrengsten	€ 28.667.179	€ 27.018.907	€ 27.468.377	€ 19.588.037

Boekwaarden per einde jaar	€ -188.995.070	€ -165.755.983	€ -141.324.186	€ -124.331.709
Boekwaarde 31-12-2016	€ -219.269.509			
<i>Tabel nog te realiseren kosten en opbrengsten per project</i>				
Project	Totaal nog te realiseren kosten	Totaal nog te realiseren opbrengsten		
Parkzoom	€ 14.471.159	€ 18.407.403		
Wilderszijde	€ 12.828.543	€ 25.936.503		
Centrum Bergschenhoek	€ 74.466	€ 41.250		
Leeuwenhoekweg	€ 1.411.332	€ 7.501.689		
Meerpolder	€ 10.174.472	€ 9.774.757		
Westpolder	€ 13.616.259	€ 97.782.768		
Oudeland	€ 45.288.533	€ 133.052.525		
De Tuinen	€ 2.213.838	€ 4.374.797		
Scholen Boterdorp	€ 49.155	€ 216.644		
Roderijse Zoom	€ 475.857	€ 1.381.520		
Berkel Centrum	€ 5.412.412	€ 6.676.139		
Groenzoom RvR	€ 11.445.408	€ 15.731.181		
Vluchtheuvel	€ 40.613	€ -		
Landscheidingspark Horeca	€ 605.323	€ 350.000		

Paragraaf Taakstelling en reserveringen

Inleiding

Zoals te lezen in de Kadernota 2018 is het college gestart in een periode waarin het financieel slecht ging met onze gemeente. De eerste jaren zijn dan ook voornamelijk gericht geweest op het op orde krijgen van de financiën. Dit ging gepaard met flinke bezuinigingen. Bezuinigingen zoals aangekondigd in voorgaande kadernota's (2009 t/m 2016) zijn financieel verwerkt in onze huidige begroting. Inmiddels is het economisch herstel ingezet. 2017 is het eerste jaar waarin geen nieuwe bezuinigingen zijn doorgevoerd. Dit geldt ook voor 2018 en verder. In 2018 verlagen we de afvalstoffenheffing en OZB om de lasten bij onze inwoners te verlichten. Daarnaast laat de financiële situatie toe om bestaand beleid aan te passen en om nieuw beleid vorm te geven.

Openstaande stelposten en reservering

In de begroting zijn een aantal stelposten en een reserveringen opgenomen. Stelposten zijn nog te effectueren voorgenomen bezuinigingen en reserveringen betreft begrotingsruimte die gereserveerd is voor uitgaven.

	2018	2019	2020	2021
bedragen x € 1.000				
Stelposten en reservering				
Stelposten				
1. Verkoop vier sociaal culturele panden (programma 7)	156	156	156	156
Reservering				
1. Vennootschapsbelasting, niet overheidstaken (programma 7)	-14	-14	-14	-14
2. Nieuw beleid coalitieakkoord 2014 (programma 7)		-30	-30	-30

Totaal	142	112	112	112
"+ = lagere lasten: - = hogere lasten"				

Stelposten

1. Verkoop vier sociaal culturele panden

In afwachting van de daadwerkelijke verkoop van de vier sociaal culturele panden (bezuinigingsvoorstel 18 uit de kadernota 2015) is deze bezuiniging als stelpost opgenomen en nog niet verwerkt in de baten en lasten van het betreffende programma. Naar verwachting zal dit 2018 plaats gaan vinden.

Reserveringen

1. Vennootschapsbelasting, niet overheidstaken

Het geraamde nadelige effect van de invoering van de vennootschapsbelasting voor de niet-grex taken van € 14.000 (Kadernota 2015, autonome ontwikkelingen / blz. 14) is, in afwachting van de daadwerkelijke invoering, op stelpost gezet.

2. Nieuw beleid coalitieakkoord 2014

In het coalitieakkoord is een structureel bedrag van € 300.000 opgenomen voor nieuw beleid. Inmiddels zijn er actieprogramma's Duurzaamheid en Wijkgericht werken verschenen, zijn concrete intensiveringen op het vlak van Economie doorgevoerd en zijn afspraken gemaakt over het doorzetten van dialoogavonden/intensiveren gebruik gemeentehuis. Daarmee is het grootste gedeelte van de € 300.000 structureel belegd; op hoofdlijnen:

1. Duurzaamheid:	€ 110.000
2. Wijkgericht werken:	€ 63.000
3. Anders besturen:	€ 27.000
4. Stimuleren economie:	€ 70.000
Totaal	€ 270.000

Dit betekent dat er nog € 30.000 structureel als stelpost beschikbaar is.

Paragraaf Interbestuurlijk toezicht

Inleiding

De wet revitalisering generiek toezicht (Wet RGT) gaat ervan uit dat de raad in eerste lijn het college controleert, waardoor het verticaal toezicht van de provincies op gemeenten vermindert. De provincie wil haar verticale toezichtrol sober, proportioneel en risicogericht invullen. Om dit in de praktijk vorm te geven heeft de provincie in samenwerking met de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten (VHG) met alle 65 Zuid-Hollandse gemeenten afzonderlijk -maar met identieke inhoud- een bestuursovereenkomst gesloten.

De provincie spreekt via de bestuursovereenkomst met de gemeenten af dat zij binnen de reguliere planning & control-cyclus (jaarverslag) jaarlijks informatie verschaffen over de stand van de taakbehartiging op de belangrijkste toezichtdomeinen: financiën, ruimtelijke ordening, omgevingsrecht, monumentenzorg, archief- en informatiebeheer en huisvesting vergunninghouders.

Financiën

De begroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021 zijn structureel en reëel in evenwicht.

Ruimtelijke ordening

Wij hebben in 2018 nog één bestemmingsplan welke ouder is dan 10 jaar. Deze wordt herzien nadat de heroriëntatie voor dit gebied is afgerond. Daarnaast ligt het in de verwachting dat de verplichting dat een bestemmingsplan niet ouder dan 10 jaar mag zijn op korte termijn gaat vervallen.

Omgevingsrecht

In 2016 heeft de gemeenteraad de Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht Lansingerland vastgesteld. Over de naleving van de kwaliteitscriteria doet het college van burgemeester en wethouders jaarlijks mededeling aan de gemeenteraad.

Monumentenzorg

Monumentenzorg is een wettelijke taak in medebewind en de provincie heeft voorgesteld om hier een indicator voor op te nemen. De gemeente beschikt al enige jaren over een Erfgoedcommissie. Deze is opgebouwd conform de vastgestelde Erfgoedverordening 2016 m.b.t. deskundigheid.

Archief- en informatiebeheer

De inrichting van het fysieke en digitale archief- en informatiebeheer is solide en aan randvoorwaarden om de kwaliteit, ook op langere termijn, te waarborgen wordt voldaan. In 2018 wordt een nieuw verslag aan de raad gepresenteerd.

Huisvesting van verblijfsgerechtigden /vergunninghouders

De taakstelling voor het huisvesten van verblijfsgerechtigden /vergunninghouders is aan het dalen ten opzichte van het hoogste punt in 2016. Bij tijdige en voldoende koppeling aan onze gemeente door het COA verwachten wij aan de taakstelling te kunnen voldoen.

Meerjarenbegroting

Overzicht van baten en lasten

Staat van baten en lasten

STAAT VAN BATEN EN LASTEN	Jaarrekening 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021			bedragen x € 1.000
	Las ten	Bat en	Sal do	Las ten	Bat en	Sal do	Las ten	Bat en	Sal do	Las ten	Bat en	Sal do	Las ten	Bat en	Sal do	Las ten	Bat en	Sal do	
1. Bestuur en dienstverlening	9.781	1.426	-8.355	5.258	1.103	-4.156	5.553	1.114	-4.439	5.172	653	-4.519	4.951	555	-4.397	4.989	592	-4.397	
2. Sport, cultuur en onderwijs	15.893	1.675	-14.218	14.746	1.665	-13.080	14.237	1.690	-12.547	14.293	1.690	-12.604	14.362	1.690	-12.672	14.040	1.690	-12.350	
3. Maatschappelijke ondersteuning	33.955	9.481	-24.473	35.984	10.510	-25.474	35.875	10.954	-24.921	36.202	10.576	-25.626	36.203	10.583	-25.620	36.217	10.590	-25.627	
4. Lansingerland schoon, heel en veilig	31.646	12.453	-19.193	25.058	13.436	-11.621	28.859	11.883	-16.977	27.784	13.661	-14.123	28.202	14.000	-14.202	28.440	14.192	-14.248	
5. Lansingerland ontwikkelt	8.409	2.077	-6.332	8.023	2.903	-5.120	7.267	2.019	-5.248	7.132	2.019	-5.113	7.102	2.019	-5.082	7.016	2.019	-4.996	
6. Grondzaken	43.464	60.495	17.031	33.054	31.112	-1.942	33.432	32.460	-971	24.239	23.002	-1.237	13.563	12.603	-960	3.300	2.336	-965	
Subtotaal Programma's	143.148	87.607	-55.541	122.124	60.731	-61.394	125.223	60.120	-65.103	114.822	51.601	-63.221	104.383	41.450	-62.933	94.002	31.419	-62.583	

Lokale heffingen	470	14.872	14.402	390	15.638	15.248	375	15.273	14.898	349	15.493	15.144	324	15.714	15.390	324	15.934	15.610
Algemene uitkeringen	-	43.533	43.533	-	44.191	44.191	-	47.195	47.195	-	48.274	48.274	-	48.711	48.711	-	48.947	48.947
Uitkering deelfonds sociaal domein	-	13.741	13.741	-	13.550	13.550	-	13.921	13.921	-	13.924	13.924	-	14.071	14.071	-	14.165	14.165
Dividend	19	3.330	3.311	56	3.365	3.309	6	3.216	3.211	6	3.216	3.211	6	3.216	3.211	6	3.216	3.211
Saldo financieringsfunctie	1	2.604	2.603	788	108	680	381	317	64	735	289	446	498	291	207	310	139	171
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.356	1.994	-1.362	1.628	1.491	-138	3.257	835	-2.422	3.627	835	-2.792	3.981	835	-3.146	4.279	835	-3.444
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	3.846	80.073	76.228	1.287	78.126	76.839	3.257	80.125	76.867	3.247	81.454	78.207	3.813	82.256	78.443	4.298	82.959	78.660
Overzicht Overhead	-	-	-	13.962	238	-13.724	14.521	133	-14.389	14.729	303	-14.426	14.800	303	-14.497	14.812	303	-14.509
Post onvoorzien	-	-	-	-	-	-	250	-	-250	250	-	-250	250	-	-250	250	-	-250
Geraamd Totaal saldo van baten en lasten	146.994	167.681	20.687	137.373	139.094	1.722	143.251	140.377	-2.874	133.048	133.358	30.249	123.245	124.008	76.373	113.362	114.075	1.318
1. Bestuur en dienstverlening	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sport, cultuur en onderwijs	602	858	257	409	1.019	610	409	1.037	627	350	477	127	350	490	140	350	333	-17
3. Maatschappelijke ondersteuning	13	12	-1	13	504	490	13	4	-9	13	5	-8	13	0	-13	13	0	-13

4. Lansingerland and schoon, heel en veilig	3.8 56	6.8 16	2.9 61	2.1 12	1.3 78	- 734	797	3.3 81	2.5 84	856	748	- 108	856	537	- 320	856	437	-419
5. Lansingerland and ontwikkelt	112	14	-98	41	241	20 0	41	94	53	41	60	19	41	121	81	41	36	-4
6. Grondzaken	27. 810	10. 123	- 17. 687	-	696	69 6	-	15	15	-	15	15	-	15	15	-	14	14
Algemene dekkingsm iddelen	5.0 45	5.4 09	36 4	586	1.0 84	49 8	65	577	51 2	65	67	2	65	58	-7	65	107	41
Subtotaal Mutaties reserves	37. 438	23. 239	- 14. 199	3.1 61	4.9 21	1. 760	1.3 25	5.1 07	3. 781	1.3 26	1.3 72	46	1.3 26	1.2 21	- 105	1.3 25	927	- 398
Geraamd e resultaat	184 .43 1	190 .91 9	6. 488	140 .53 4	144 .01 5	3. 481	144 .57 6	145 .48 4	90 7	134 .37 4	134 .73 0	35 6	124 .57 1	125 .22 9	65 8	114 .68 8	115 .60 7	920

Overzicht incidentele baten en lasten

Overzicht incidentele baten en lasten

In dit overzicht worden de incidentele baten en lasten weergegeven voor de periode 2018-2021. Het opnemen van het overzicht van incidentele baten en lasten is gebaseerd op artikel 19 van het BBV. Het opnemen van dit overzicht is relevant voor de vraag: in welke mate wordt het begrotingsaldo in de meerjarenbegroting beïnvloed door incidentele baten en lasten.

Het overzicht van de incidentele baten en lasten van de gemeente Lansingerland ziet er als volgt uit:

	2018	2019	2020	2021
INCIDENTELE LASTEN				
<i>Programma 1 - Bestuur en dienstverlening</i>	123	106	0	0
Verkiezingen				
<i>Programma 2 - Sport, Cultuur en Onderwijs</i>	59	0	0	0
Dotatie reserve 1e inrichting OLP en meubilair				
<i>Programma 3 - Maatschappelijk ondersteuning</i>	0	0	0	0

<i>Programma 4 - Lansingerland schoon, heel en veilig</i>	1080	0	0	0
Groot onderhoud baggeren				
<i>Programma 5 - Lansingeland ontwikkelt</i>	0	0	0	0
<i>Programma 6 - Grondzaken</i>	0	0	0	0
Uitgaven grondexploitaties	32.324	23.122	12.721	2.452
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	488	375	375	0
Organisatieontwikkeling				
Projectmanagement				
Bestemmingsplannen actualisatie	55			
Totaal incidentele lasten	34.129	23.603	13.096	2.452
INCIDENTELE BATEN				
<i>Programma 1 - Bestuur en dienstverlening</i>	0	0	0	0
<i>Programma 2 - Sport, Cultuur en Onderwijs</i>	0	0	0	0
<i>Programma 3 - Maatschappelijke ondersteuning</i>	0	0	0	0
<i>Programma 4 - Lansingerland schoon, heel en veilig</i>	1.080	0	0	0
Groot onderhoud baggeren				
Egalisatiereserve afvalstoffenheffing (per saldo 0)				
<i>Programma 5 - Lansingeland ontwikkelt</i>	0	0	0	0
<i>Programma 6 - Grondzaken</i>	0	0	0	0
Inkomsten grondexploitaties	32.455	22.997	12.598	2.331
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
Totaal incidentele baten	33.535	22.997	12.598	2.331
Saldo incidenteel (lasten minus baten)	594	606	498	121
Saldo begroting 2018 - 2021, inclusief incidenteel	970	356	658	920

Saldo begroting 2018 - 2021, excl. incidenteel	1.564	962	1.156	1.041
--	-------	-----	-------	-------

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans

In deze paragraaf is, conform de actuele BBV-voorschriften, een geprognosticeerde balans opgenomen. Zie onderstaand overzicht.

						bedragen x € 1.000
Activa (per 31 december)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Immateriële vaste activa	8.608	10.736	10.569	10.402	10.235	10.068
Materiële vaste activa	206.845	201.047	210.391	210.879	211.446	212.739
Financiële vaste activa	5.615	5.099	4.908	4.712	4.556	2.479
Vaste activa	221.068	216.882	225.868	225.993	226.237	225.286
Voorraad gronden in exploitatie	177.668	169.763	144.854	120.673	104.581	86.919
Niet in exploitatie genomen gronden	0	0	0	0	0	0
Vorraden	177.668	169.763	144.854	120.673	104.581	86.919
Overige activa	28.537	16.076	9.014	9.014	9.014	9.014
Kortlopende vorderingen	28.537	16.076	9.014	9.014	9.014	9.014
TOTAAL ACTIVA	427.273	402.721	379.736	355.680	339.832	321.219
Passiva (per 31 december)	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Algemene reserves	80.780	83.248	83.655	84.011	84.668	85.588
Bestemmingsreserves	11.532	10.785	7.571	7.529	7.640	8.044
Eigen vermogen	92.312	94.033	91.226	91.540	92.308	93.632
Voorzieningen voor risico's (niet GREX)	7.165	7.379	7.328	7.271	7.208	7.358
Onderhoudsvoorzieningen	12.144	13.103	14.362	15.751	17.286	18.678
Voorzieningen	19.309	20.482	21.690	23.022	24.494	26.036
Langlopende leningen	273.039	237.457	213.967	200.479	184.435	178.823
Nog aan te trekken leningen	10.000	5.580	23.234	11.432	0	0
Vaste schulden	283.039	243.037	237.201	211.911	184.435	178.823

Handelscrediteuren	11.654	16.654	11.654	11.654	11.654	11.654
Overige passiva	20.959	28.515	17.965	17.553	26.940	11.074
Kortlopende schulden	32.613	45.169	29.619	29.207	38.594	22.728
TOTAAL PASSIVA	427.273	402.721	379.736	355.680	339.832	321.219
Solvabiliteit	22%	17%	24%	26%	27%	29%

Uitgangspunten begroting 2018-2021

Inleiding

Voor de samenstelling van de Begroting 2018-2021 worden de volgende kaders en uitgangspunten gehanteerd.

Inwoner- en woningaantallen / groei gerelateerde baten en lasten

De cijfers over 2017 betreffen de werkelijke aantallen, per 1 januari, van inwoners en woningen en die van leerlingen VO per juli 2016.

Het geraamde aantal inwoners vanaf 2018 is gebaseerd op de bevolkingsprognose van januari 2017.

Het geraamde aantal woningen vanaf 2018 is gebaseerd op de woningbouwplanning van januari 2017.

Het geraamde aantal leerlingen VO vanaf 2018 is gebaseerd op leerling prognose uit oktober 2016 uitgevoerd door Pronexus. Het aantal leerlingen in 2017 e.v. geeft een lichte stijging te zien van ca 3% per jaar.

Hieronder worden per jaar de onderdelen genoemd waarop de hoogte van het groeigerelateerde gedeelte van de Algemene Uitkering is gebaseerd:

Aantal per 1 januari	2017	2018	2019	2020	2021
Inwoners	60.042	61.300	62.100	63.200	64.300
toename in begrotingsjaar	1.258	800	1.100	1.100	700
Woonruimten	23.255	23.615	24.090	24.590	25.090
toename in begrotingsjaar	360	475	500	500	500
Leerlingen VO, per 1 oktober jr t -1	4.266	4.351	4.418	4.514	4.590

Prijscorrectie (inflatie) - en loonontwikkeling

De prijscorrectie (inflatie) - en loonontwikkeling, zoals gepresenteerd in de Kadernota 2018, is gebaseerd op in het medio maart 2017 door het Centraal Plan Bureau (CPB) uitgebrachte Centraal Economisch Plan (CEP) 2017. De verwachte prijscorrectie (inflatie) in 2018 e.v. bedraagt 1,4%.

Aanpassingen budgetten

De uitgavenramingen 2018 worden met inflatie verhoogd. Op basis van een totaal kostenvolume (exclusief loonkosten, kapitaallasten, investeringen etc.) van ca. € 20 miljoen en een inflatie van 1,4%, betekent dit een structurele verhoging van de lasten van € 280.000 per jaar.

Loonkostenraming

Op 4 juli 2017 hebben de vakbonden en de VNG een principeakkoord gesloten over de nieuwe CAO gemeenten. De nieuwe CAO loopt van 1 mei 2017 tot 1 januari 2019. Het akkoord bevat de volgende afspraken met betrekking tot de salarisverhoging:

- Per 1 augustus 2017 stijgen de salarissen met 1%;
- Het Individueel Keuzebudget (IKB) stijgt per 1 december 2017 met 0,5 procentpunt;
- Per 1 januari 2018 stijgen de salarissen met 1,5%;
- Het Individueel Keuzebudget (IKB) stijgt per 1 juli 2018 met 0,25 procentpunt.

In de Kadernota 2018 is vooruitlopend op de nieuwe CAO uitgegaan van stijging van de loonkosten met 1%.

Tarievenbeleid met betrekking tot belastingen

De tarieven van de algemene belastingen worden in verband met een voorgestelde verlaging, niet geïndexeerd. Zie tevens paragraaf 6.1.

Rente

Interne Rekenrente

De doorberekende rente aan investeringen exclusief g

doorberekende rente aan grondexploitatie is, conform

Nieuwe langlopende geldleningen

Voor nieuw af te sluiten langlopende leningen, onder a
leningen wordt vanaf 2018 2,5% gehanteerd.

¹ Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves
(Zie BBV, artikel 17c)

EMU-saldo/Wet Hof (Wet Houdbare OverheidsFinanciën)

De Europese lidstaten hebben besloten een grens aan
³ Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de
bruto binnenlands product (BBP) te stellen (het EMU-s
exploitatie minus de wijzig van de voorzieningen ten bate van de

van het BBP te laten bedragen. De regering heeft besl
begrotingsdiscipline op te nemen in de nieuwe Wet Ho
gemeenten, provincies en waterschappen bijdragen aa

bepaalt de wet dat niet alleen het Rijk maar ook de d
doelstellingen uit het aangepaste Stabiliteits- en Groe
in de norm van 3% is 0,5% van het BBP. Het IPO, de VN
tekortnorm overeengekomen, nl. gemeenten 0,32%, p

Om de afzonderlijke provincie en gemeenten een beel
het ministerie BZK individuele EMU-referentiewaarden
geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat ee
begrotingstotaal in de gezamenlijke tekortnorm heeft

eigen EMU-saldo te monitoren en te beheersen zoals
past het Rijk overigens geen sancties toe als gevolg van
genomen een eventuele boete uit Europa worden door

Gemeenten dienen (art. 19 BBV) het EMU-saldo van he
het volgende jaar op te nemen in de begrotingsstukke
Het berekende EMU-saldo geeft de omvang weer van c

Toelichting op berekening EMU saldo

De Uitkomsten EMU-enquête 2017 laten zien dat het E
(gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regeling
overheden wordt geraamd op 4,2 miljard euro voor 20

macronorm van 0,3% van het bbp, welke afgesproken
Voor 2018 wordt het EMU-saldo geraamd op -1,6 milja

In de begroting 2017 toonde het berekende EMU-saldo
De begroting 2018 geeft een berekend overschot op he
Bij een tekort draagt Lansingerland nadelig en bij een
tekortnorm.

Berekening van het EMU - saldo voor de gemeente

¹⁰ Lasten i/vm transacties met derden, die niet via de onder post 1
genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de
reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gemaakt en die

¹¹ Verkopen 2017
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)
b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?

De begroting 2018 geeft een berekend overschot op he
Bij een tekort draagt Lansingerland nadelig en bij een
tekortnorm.

Berekening van het EMU - saldo voor de gemeente

	2017	2018	2019
	x € 1000,-	x € 1000,-	x € 1000,-
Omschrijving	Volgens primitieve begroting	Volgens begroting 2018	Volgens meerjarenraming in begroting 2018
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (Zie BBV, artikel 17c)	325	-2.874	309
Aspiratieposten, verlaas ten op de exploitatie	2.793	8.391	9.302
Nationale bijdrage op de overheidsschuld	1.131	1.550	1.430
het begrotingstekort van de effectieve secto	710	867	7.680
act. het aandeel van de decentrale overmedel			
ten minste één provincie of gemeente op haar van zijn			
doeld. Gedurende de huidige binetsperiode			
voorgaande ja met actuele groeingsjaar	24.683	46.409	39.194
aandeel in he nationale EMU saldo.			
en Waterscha (en) samen de decentral			
	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
EMU-saldo van		37,5 milj.	
verschot posit		Bij een de ge	meerlijke
	4.662	39.311	42.361

BBV: Begroting 2018 naar taakvelden

BBV: Begroting 2018 naar taakvelden

In onderstaande tabel wordt de gemeentebegroting van Lansingerland gepresenteerd conform de nieuwe taakveldindeling uit de vernieuwde BBV-voorschriften.

(Sub)Taakveld	2018		2019		2020		2021	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.1 Bestuur	2.576	0	2.624	0	2.628	0	2.628	0
0.10 Mutaties reserves	1.325	5.107	1.326	1.372	1.326	1.221	1.325	927
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	907	0	356	0	658	0	920	0
0.2 Burgerzaken	2.235	1.114	1.853	653	1.629	554	1.666	592
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	476	823	476	823	476	823	476	823
0.4 Overhead	15.263	133	15.424	303	15.495	303	15.507	303
0.5 Treasury	426	3.405	491	3.854	490	3.614	488	3.579
0.61 OZB woningen	375	8.877	349	9.075	324	9.273	324	9.471
0.62 OZB niet-woningen	0	5.856	0	5.879	0	5.901	0	5.923
0.64 Belastingen overig	0	540	0	540	0	540	0	540
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	61.113	0	62.195	0	62.781	0	63.112
0.8 Overige baten en lasten	2.735	0	3.106	0	3.461	0	3.761	0
	26.318	86.968	26.005	84.694	26.487	85.010	27.095	85.270
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.207	35	3.207	35	3.207	35	3.207	35
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.218	71	1.185	71	1.185	71	1.185	71
	4.425	106	4.392	106	4.392	106	4.392	106
2.1 Verkeer en vervoer	8.708	501	8.044	503	8.384	503	8.480	503
2.2 Parkeren	23	0	23	0	23	0	28	0
	8.731	501	8.067	503	8.407	503	8.508	503
3.1 Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	100	62	100	62	100	62	100	62
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	84	71	81	71	81	71	81	71
3.4 Economische promotie	474	2	461	2	461	2	461	2
	658	135	642	135	642	135	642	135
4.1 Openbaar basisonderwijs	391	1	388	1	388	1	388	1

4.2 Onderwijshuisvesting	5.916	281	6.010	281	5.778	281	5.761	281
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.392	271	1.367	271	1.362	271	1.412	271
	7.699	553	7.765	553	7.528	553	7.561	553
5.1 Sportbeleid en activering	46	0	45	0	45	0	45	0
5.2 Sportaccommodaties	4.495	1.128	4.356	1.128	4.528	1.128	4.229	1.128
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	416	0	414	0	414	0	414	0
5.4 Musea	34	11	34	11	34	11	34	11
5.5 Cultureel erfgoed	9	0	9	0	9	0	9	0
5.6 Media	746	0	848	0	949	0	949	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.411	21	5.731	21	5.686	21	5.778	21
	12.157	1.160	11.437	1.160	11.665	1.160	11.458	1.160
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	6.757	38	6.739	38	6.739	38	6.597	38
6.2 Wijkteams	520	0	520	0	520	0	520	0
6.3 Inkomensregelingen	13.852	10.224	13.598	9.900	13.523	9.907	13.523	9.914
6.4 Begeleide participatie	226	0	262	0	303	0	303	0
6.5 Arbeidsparticipatie	1.072	54	1.083	0	1.098	0	1.113	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	757	0	740	0	740	0	740	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	4.768	610	4.912	610	4.931	610	4.931	610
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	8.446	0	8.879	0	8.879	0	8.879	0
	36.398	10.926	36.733	10.548	36.733	10.555	36.606	10.562
7.1 Volksgezondheid	897	31	887	31	892	31	892	31
7.2 Riolering	4.752	6.321	4.972	6.558	5.198	6.787	5.233	6.868
7.3 Afval	4.873	4.729	4.842	6.268	4.858	6.379	4.871	6.489
7.4 Milieubeheer	2.434	200	2.408	200	2.408	200	2.408	200
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	214	228	327	228	208	228	204	228
	13.170	11.509	13.436	13.285	13.564	13.625	13.608	13.816
8.1 Ruimtelijke ordening	1.029	17	1.116	17	1.116	17	1.116	17
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	33.122	32.455	23.936	22.997	13.310	12.598	3.053	2.331
8.3 Wonen en bouwen	2.280	1.657	2.126	1.657	2.076	1.657	2.070	1.657
	36.431	34.129	27.178	24.671	16.502	14.272	6.239	4.005

BBV: Beleidsindicatoren

BBV: Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel wordt de verplichte basisset van beleidsindicatoren getoond, conform de vernieuwde BBV-voorschriften.

#	Taakveld	Indicator	Waarde	Periode
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	5,68 FTE per 1.000 inwoners	2017
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	5,29 FTE per 1.000 inwoners	2017
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	€ 501,09 per inwoner	2016
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	12,9% van totale loonsom + externe inhuur	2016
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	10,1% van de totale lasten	2018
6.	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	80,4 per 10.000 inwoners	2016
7.	1. Veiligheid	Harde kern jongeren	0,2 per 10.000 inwoners	2014
8.	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	0,5 per 1.000 inwoners	2016
9.	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	3,6 per 1.000 inwoners	2016
10.	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	3,9 per 1.000 inwoners	2016
11.	1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	4,7 per 1.000 inwoners	2016
12.	2. Verkeer en vervoer	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig	12%	2015
13.	2. Verkeer en vervoer	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	9%	2015
14.	3. Economie	Funciemengingsindex (verh. banen/woningen)	53,10%	2016
15.	3. Economie	Bruto Gemeentelijk Product (index verh. verwacht/gemeten)	99	2013
16.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	126,3 per 1.000 inwoners (15-64 jr)	2016
17.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	4,22 per 1.000 leerlingen	2016
18.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	19,58 per 1.000 leerlingen	2016
19.	4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	1,70%	2014
20.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	38,90%	2012
21.	6. Sociaal domein	Banen	675,4 per 1.000 inwoners (15-64 jr)	2016
22.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	1,02%	2015

23.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	3,00%	2015
24.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	71,40%	2016
25.	6. Sociaal domein	Achterstandsleerlingen	4,26%	2012
26.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	0,64%	2015
27.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	17,4 per 1.000 inwoners (18 jr en ouder)	2016
28.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	4,8 per 1.000 inwoners (15-64jr)	2016
29.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	8,9% van alle jongeren (tm 18 jr)	2016
30.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	0,60%	2016
31.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	0,20%	2016
32.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	30 per 1.000 inwoners (15-64jr)	2016
33.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	235 kg per inwoner	2013
34.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	1,1%	2015
35.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	€ 264.000	2016
36.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	15,5 per 1.000 woningen	2014
37.	8. Vhrosv	Demografische druk	75,10%	2017
38.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€ 827	2017
39.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 878	2017

Vhrosv = Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Bijlagen

Reserves en voorzieningen

Reserves en voorzieningen

Reserves	Loop tijd	Max. hoogte	Saldo	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo	Resultaat-	Saldo	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo
	Eindjaar	* € 1.000	1-jan-17	2017	2017	2017	31-dec-17	bestemming	1-jan-18	2018	2018	2018	31-dec-18
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	80.780.066	4.002.251	1.534.000	-	83.248.317		83.248.317	907.444	500.000	-	83.655.761
Algemene reserves			80.780.066	4.002.251	1.534.000	0	83.248.317	0	83.248.317	907.444	500.000	0	83.655.761
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	5.630				5.630		5.630	-	-	-	5.630
Reserve Parkzoom	2017	1.453	257.583		257.583		-		-	-	-	-	-
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2021	2.142	788.895				788.895		788.895			-	788.895
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	1.485.733	1.645.825	1.346.544		1.785.014		1.785.014	480.333	1.576.959	-	688.388
Reserve 1e inrichting OLP en meubilair	2018	363	140.597	59.000	92.941		106.656		106.656	59.000	165.656	-	-
Reserve Participatiebudget overgangsrecht	2017	91	91.000		91.000		-		-			-	-
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	1.732.326	576.000	949.197		1.359.129		1.359.129	491.000	1.045.816	-	804.313
Reserve Nieuwbouw gemeentehuis	2018	6.000	280.866	-	280.866		0		0			-	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2016	5.962	2.748.610	-	413.865		2.334.745		2.334.745			-	2.334.745
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	125.000	-			125.000		125.000			-	125.000
Reserve Personeel	2021	300	45.094	-	40.000		5.094		5.094			-	5.094
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair	2021	1.400	43.160	-			43.160		43.160	-	-	-	43.160

onderwijs													
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	105.730	-			105.730		105.730	-	-	-	105.730
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2023	onbeperkt	1.286.776	-			1.286.776		1.286.776	-	14.750	-	1.272.026
Bestemmingsreserves			9.137.000	2.280.825	3.471.996	-	7.945.829	-	7.945.829	1.030.333	2.803.181	-	6.172.981
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	2018	onbeperkt	2.394.699	444.636	-	-	2.839.335		2.839.335	295.107	1.736.851	-	1.397.591
Egalisatiereserves			2.394.699	444.636	-	-	2.839.335	-	2.839.335	295.107	1.736.851	-	1.397.591
Totaal generaal reserves			92.311.765	6.727.712	5.005.996	-	94.033.481	-	94.033.481	2.232.884	5.040.032	-	91.226.333
Totaal reserves			90.777.060	6.727.712	5.005.996	0	94.033.481	0	94.033.481	2.232.884	5.040.032	0	91.226.333
Voorzieningen	Looptijd	Max. hoogte	Saldo	Dotaties	Bestedingen	Vrijval	Saldo	Resultaat-	Saldo	Dotatie	Bestedingen	Vrijval	Saldo
	Eindjaar	* € 1.000	1-jan-17	2017	2017	2017	31-dec-17	bestemming	1-jan-18	2018	2018	2018	31-dec-18
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	5.440.433	150.000	195.865	-	5.394.568		5.394.568	150.000	201.055	-	5.343.513
Voorziening Onderhoud gevel gemeentehuis	2018	onbeperkt	1.724.655	260.000	-	-	1.984.655		1.984.655	-	-	-	1.984.655
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			7.165.356	410.000	195.865	0	7.379.223	0	7.379.223	150.000	201.055	0	7.328.168
Voorziening Riolering	2041	onbeperkt	12.144.132	997.985	40.100	-	13.102.017		13.102.017	1.260.156	-	-	14.362.173
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			12.144.132	997.985	40.100	0	13.102.017	0	13.102.017	1.260.156	0	0	14.362.173
Totaal generaal voorzieningen			19.309.488	1.407.985	235.965	0	20.481.240	0	20.481.240	1.410.155	201.055	0	21.690.341

			5					6					
Totaal Voorzieningen			18.25 3.499	1.13 1.13 9	195.8 65		19.18 8.773	0	19.18 8.773	1.31 3.01 3	201.0 55		20.30 0.731
Voorziening BIE verliezen grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	45.21 8.910	1.90 5.731	-	-	47.12 4.641		47.12 4.641	1.43 1.673	-	-	48.55 6.314
Voorzieningen grond- en hulpstoffen overig (SA)	onbeperkt	onbeperkt	1.739 .318	-	-	-	1.739 .318		1.739 .318	-	-	-	1.739 .318
In mindering gebracht op boekwaarde GREX'en & gronden			46.9 58.22 9	1.90 5.73 1	-	-	48.8 63.96 0	-	48.8 63.96 0	1.43 1.67 3	-	-	50.2 95.63 3

Reserves	Looptijd	Max. hoogte	Sald o	Dot atie	Ontt rekking	Vr ijlval	Sald o	Sald o	Dot atie	Ontt rekking	Vr ijlval	Sald o	Sald o	Dot atie	Ontt rekking	Vr ijlval	Sald o
	Ein djaar	* € 1.000	1-jan-19	2019	2019	2019	31-dec-19	1-jan-20	2020	2020	2020	31-dec-20	1-jan-21	2021	2021	2021	31-dec-21
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	83.6 55.7 61	355 .722	-	-	84.0 11.4 83	84.0 11.4 83	657 .626	-	-	84.6 69.1 09	84.6 69.1 09	919 .745	-	-	85.5 88.8 54
Algemene reserves			83.6 55.7 61	355 .72 2	0	0	84.0 11.4 83	84.0 11.4 83	657 .62 6	0	0	84.6 69.1 09	84.6 69.1 09	919 .74 5	0	0	85.5 88.8 54
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	5.63 0	-	-	-	5.63 0	5.63 0	-	-	-	5.63 0	5.63 0	-	-	-	5.63 0
Reserve Parkzoom	2017	1.453	-				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Afronding Overbuurtsepol der	2021	2.142	788. 895				788. 895	788. 895	-	-	-	788. 895	788. 895	-	-	-	788. 895
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	688. 388	480 .333	4887 23		679. 998	679. 998	480 .333	494. 903	-	665. 428	665. 428	480 .333	495. 176	-	650. 585
Reserve 1e	201	363	-				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

inrichting OLP en meubilair	8																
Reserve Participatiebudget overgangsrecht	2017	91	-				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbep. rkt	onbep. rkt	804.313	491.000	609.317		685.996	685.996	491.000	687.793	-	489.203	489.203	491.000	503.827	-	476.376
Reserve Nieuwbouw gemeentehuis	2018	6.000	0				0	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2016	5.962	2.334.745				2.334.745	2.334.745	-	-	-	2.334.745	2.334.745	-	-	-	2.334.745
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	125.000		125.000		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reserve Personeel	2021	300	5.094				5.094	5.094	-	-	-	5.094	5.094	-	-	-	5.094
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair onderwijs	2021	1.400	43.160				43.160	43.160	-	-	-	43.160	43.160	-	-	-	43.160
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grondexploitaties	onbep. rkt	onbep. rkt	105.730	-	-	-	105.730	105.730	-	-	-	105.730	105.730	-	-	-	105.730
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2023	onbep. rkt	1.272.026	-	14.637	-	1.257.389	1.257.389	-	14.525	-	1.242.864	1.242.864	-	14.412	-	1.228.452
Bestemmingsreserves			6.172.981	971.333	1.237.677	-	5.906.637	5.906.637	971.333	1.197.221	-	5.680.749	5.680.749	971.333	1.013.415	-	5.638.667
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	2018	onbep. rkt	1.397.591	354.248	128.876	-	1.622.963	1.622.963	354.739	17.971	-	1.959.731	1.959.731	456.100	10.000	-	2.405.831
Egalisatiereserves			1.397.591	354.248	128.876	-	1.622.963	1.622.963	354.739	17.971	-	1.959.731	1.959.731	456.100	10.000	-	2.405.831
Totaal generaal reserves			91.226.333	1.681.303	1.366.553	-	91.541.083	91.541.083	1.983.698	1.215.192	-	92.309.589	92.309.589	2.347.178	1.023.415	-	93.633.352

								-									
Totaal reserves			91.226.333	1.681.303	1.366.553	0	91.541.083	91.541.083	1.983.698	1.215.192	0	92.309.589	92.309.589	2.347.178	1.023.415	0	93.633.352
Voorzoningen	Looptijd	Maximale hoogte	Saldo	Dotatie	Bestedingen	Vrijval	Saldo	Saldo	Dotatie	Bestedingen	Vrijval	Saldo	Saldo	Dotatie	Bestedingen	Vrijval	Saldo
	Eindefjaar	* €	1-jan-19	2019	2019	2019	31-dec-19	1-jan-20	2020	2020	2020	31-dec-20	1-jan-21	2021	2021	2021	31-dec-21
Voorziening Wethouders	onbeprekt	onbeprekt	5.343.513	150.000	207.450	-	5.286.063	5.286.063	150.000	212.021	-	5.224.042	5.224.042	150.000	-	-	5.374.042
Voorziening Onderhoud gevel gemeentehuis	2018	onbeprekt	1.984.655	-	-	-	1.984.655	1.984.655	-	-	-	1.984.655	1.984.655	-	-	-	1.984.655
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			7.328.168	150.000	207.450	0	7.270.718	7.270.718	150.000	212.021	0	7.208.697	7.208.697	150.000	0	0	7.358.697
Voorziening Riolering	2041	onbeprekt	14.362.173	1.389.179	-	-	15.751.352	15.751.352	1.534.545	-	-	17.285.897	17.285.897	1.391.980	-	-	18.677.877
Totaal onderhoudsregulatievoorzoningen			14.362.173	1.389.179	0	0	15.751.352	15.751.352	1.534.545	0	0	17.285.897	17.285.897	1.391.980	0	0	18.677.877
Totaal generaal voorzieningen			21.690.341	1.539.179	207.450	0	23.022.070	23.022.070	1.684.545	212.021	0	24.494.594	24.494.594	1.541.980	0	0	26.036.574
Totaal Voorzoningen			20.300.731	1.452.479	207.450		21.545.760	21.545.760	1.622.211	212.021		22.955.950	22.955.950	1.622.211	0		26.036.574
Voorziening BIE verliezen grondexploitatie	onbeprekt	onbeprekt	48.556.314	1.295.143	-	-	49.851.457	49.851.457	1.207.589	-	-	51.059.046	51.059.046	927.524	-	-	51.986.570
Voorzoningen	onb	onb	1.73	-	-	-	1.73	1.73	-	-	-	1.73	1.73	-	-	-	1.73

grond- en hulpstoffen overig (SA)	epe rkt	epe rkt	9.31 8			9.31 8	9.31 8			9.31 8	9.31 8			9.31 8
In mindering gebracht op boekwaarde GREX'en & gronden			50. 295. 633	1.2 95. 143	- - -	51. 590. 776	51. 590. 776	1.2 07. 589	- - -	52. 798. 365	52. 798. 365	92 7.5 24	- - -	53. 725. 889

Toelichting op overzicht van reserves en voorzieningen

Algemene Reserve

Op 1 januari 2017 was de stand van de Algemene Reserve ruim € 74 mln.. Het resultaat van de jaarrekening 2016 is 6,4 mln.. Hiervan is 1,2 mln. bestemd voor overheveling naar 2017. Deze is in 2017 weer onttrokken aan de reserve. De in 2016 via de algemene uitkering beschikbaar gestelde en niet benutte decentralisatie-uitkering asielinstream van € 372.000 is in 2017 toegevoegd aan het formatiebudget (onttrekking algemene reserve).

Tevens is bij de Najaarsnota 2017 en in deze begroting voorgesteld om in 2017 € 500.000 te storten in en in 2018 hetzelfde bedrag te onttrekken aan de algemene reserve. Het gaat hier om de verschuiving van de uitvoering van het groot onderhoud aan de Zuidersingel West. De vertraging is te wijten aan enerzijds interne capaciteitsproblemen en anderzijds de hoge dynamiek in het gebied.

Het begrotingssaldo per jaarschijf (stand Begroting 2018-2021) is in de tabel verwerkt als dotatie aan de algemene reserve. De presentatie is conform voorgaande begrotingen. Voor een toelichting op de meerjarige ontwikkelingen van de algemene reserve wordt verwezen naar de paragraaf 3.2

Weerstandsvermogen en Risicobeheersing.

Reserve A.M.G. Schmidtpark

In de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 is opgenomen dat de looptijd van de reserve A.M.G. Schmidtpark afhankelijk is van de jaarlijkse uitputting en afronding van het project Annie MG Schmidtpark. Voorlopig werd een einddatum van 31-12-2016 gehanteerd. Inmiddels zijn de plannen rondom het gebied gewijzigd. Er worden momenteel nog enkele werkzaamheden uitgevoerd en onderzoeken naar toekomstige ontwikkelingen verricht. Hierdoor stellen wij voor om de looptijd te verlengen naar 31-12-2019.

Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing

In de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 is opgenomen dat de voorlopige einddatum van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing 31-12-2018 is. Om de schommelingen te kunnen opvangen, is het voorstel om aan deze egalisatiereserve geen einddatum te koppelen.

Investerings

Inleiding

De investeringen binnen de gemeente kunnen we globaal onderscheiden in twee soorten, namelijk de investeringen in de grondexploitatie en de investeringen buiten de grondexploitaties. Deze laatste soort investeringen betreffen hoofdzakelijk vervangingsinvesteringen in de kapitaalgoederen van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn rioleringen en wegen maar ook ICT en schoolgebouwen. Het meerjarig-investeringsplan (MIP) laat de nieuwe (vervangings-)investeringen zien voor de komende jaren. Voor de investeringen beginnende in het jaar 2018 wordt expliciet, bij vaststelling van deze Begroting, toestemming gevraagd om de kredieten voor de investeringen beschikbaar te stellen. In hoofdstuk 5.2.1. worden deze nader toegelicht op nut en noodzaak. De investeringen die starten in het jaar 2019 en verder zijn ter illustratie opgenomen om inzicht te geven in het nieuwe investeringsvolume voor de komende jaren.

Investeringsprogramma 2018-2021

	Dorpsker n	Totaal €	2018	2019	2020	2021	Kap. lst 2019	Kap.l st 2020	Kap.l st 2021	Kap.l st 2022

Pr.2	Sportvelden en - terreinen		4.802. 000	2.130 .000	1.383 .500	406.0 00	882.5 00	173. 297	293.4 20	337.9 44	388.4 98
	ATV (baan 1 tot en met 10) + mini tennisbaan (1&2)	Berkel en Rodenrijs	386.000	28.000	358.000	-	-	252	31.045	30.797	30.549
	BVCB (veld 5)	Bergsche nhoek	90.000	-	28.000	62.000	-	-	252	7.239	7.181
	BVCB veld 6 ombouw kunstgrasveld	Bergsche nhoek	112.500	112.500	-	-	-	9.048	8.976	8.904	8.831
	BVCB ombouw tennis naar kunstgrasvoetbalv eld, inlage HOLO	Bergsche nhoek	382.000	382.000	-	-	-	30.724	30.478	30.233	29.987
	CVV (veld 1)	Berkel en Rodenrijs	62.500	-	62.500	-	-	-	5.027	4.987	4.946
	CVV (veld 4)	Berkel en Rodenrijs	32.000	32.000	-	-	-	2.574	2.553	2.533	2.512
	CVV (veld 5)	Berkel en Rodenrijs	310.000	28.000	282.000	-	-	252	28.623	28.391	28.158
	HBR (veld 2) - Zandrenovatie	Berkel en Rodenrijs	25.000	25.000	-	-	-	8.558	8.483	8.408	-
	HBR (veld 2) - totaal renovatie	Berkel en Rodenrijs	245.000	-	-	-	245.000	-	-	-	19.705
	HBR (veld 3) - totaal renovatie	Berkel en Rodenrijs	244.500	-	-	-	244.500	-	-	-	19.665
	HBR (veld 4) - Zandrenovatie	Berkel en Rodenrijs	25.000	-	-	25.000	-	-	-	8.558	8.483
	HVB (veld 4) - Zandrenovatie	Bleiswijk	25.000	-	25.000	-	-	-	8.558	8.483	8.408
	HBR - aanleg nieuw hockeyveld	Berkel en Rodenrijs	600.000	-	600.000	-	-	-	48.257	47.871	47.486
	Sportpark Het Hoge Land	Berkel en Rodenrijs	37.000	-	-	37.000	-	-	-	2.976	2.952
	SV Soccer Boys (veld 1)	Bleiswijk	132.500	-	-	-	132.500	-	-	-	10.657
	SV Soccer Boys (veld 3)	Bleiswijk	48.500	48.500	-	-	-	3.861	3.830	3.799	3.769
	SV Soccer Boys (veld 4)	Bleiswijk	49.500	49.500	-	-	-	3.981	3.949	3.918	3.886
	SV Soccer Boys (traningsstrook)	Bleiswijk	40.500	-	-	-	40.500	-	-	-	3.257
	TOGB (veld 1) ombouwen grasveld naar kunstgras	Berkel en Rodenrijs	600.000	600.000	-	-	-	55.400	54.950	54.500	54.050

	TOGB (veld 2)	Berkel en Rodenrijs	96.500	96.500	-	-	-	7.761	7.699	7.637	7.575
	TOGB (veld 4)	Berkel en Rodenrijs	310.000	-	28.000	282.000	-	-	252	28.623	28.391
	De Kievitten (altetiek veld)	Bleiswijk	41.000	-	-	-	41.000	-	-	-	3.298
	Weidevogels (korfbal kunstgras) - zand en ovaal renovatie	Bleiswijk	28.000	28.000	-	-	-	9.585	9.501	9.417	-
	Weidevogels (korfbal kunstgras) - totaal renovatie	Bleiswijk	179.000	-	-	-	179.000	-	-	-	14.397
	Investering LED-verlichting sportvelden	Lansingerland	700.000	700.000	-	-	-	41.300	40.985	40.670	40.355
Totaal Programma 2			4.802.000	2.130.000	1.383.500	406.000	882.500	173.297	293.420	337.944	388.498
Pr.4	Bebording, bestrating en straatmeubilair		1.047.000	78.000	323.000	323.000	323.000	16.302	83.669	150.454	216.658
	Vervanging bebording 2018	Lansingerland	78.000	78.000	-	-	-	16.302	16.162	16.021	15.881
	Vervanging bebording 2019	Lansingerland	156.000	-	156.000	-	-	-	32.604	32.323	32.042
	Vervanging bebording 2020	Lansingerland	156.000	-	-	156.000	-	-	-	32.604	32.323
	Vervanging bebording 2021	Lansingerland	156.000	-	-	-	156.000	-	-	-	32.604
	Vervanging hekwerken 2019	Lansingerland	73.000	-	73.000	-	-	-	15.257	15.126	14.994
	Vervanging hekwerken 2020	Lansingerland	73.000	-	-	73.000	-	-	-	15.257	15.126
	Vervanging hekwerken 2021	Lansingerland	73.000	-	-	-	73.000	-	-	-	15.257
	Vervanging straatmeubilair 2019	Lansingerland	94.000	-	94.000	-	-	-	19.646	19.477	19.308
	Vervanging straatmeubilair 2020	Lansingerland	94.000	-	-	94.000	-	-	-	19.646	19.477
	Vervanging straatmeubilair 2021	Lansingerland	94.000	-	-	-	94.000	-	-	-	19.646
	Groenvoorziening		705.000	50.000	250.000	240.000	165.000	2.450	14.682	26.334	34.225

	Groen investering 2018	Lansingerland	50.000	50.000	-	-	-	2.450	2.432	2.414	2.396
	Groen investering 2019	Lansingerland	250.000	-	250.000	-	-	-	12.250	12.160	12.070
	Groen investering 2020	Lansingerland	240.000	-	-	240.000	-	-	-	11.760	11.674
	Groen investering 2021	Lansingerland	165.000	-	-	-	165.000	-	-	-	8.085
	Waterkering		1.874.500	381.500	382.500	526.000	584.500	3.434	25.026	75.947	109.852
	Beschoeiing Bergschenhoek	Bergschenhoek	57.000	-	-	-	57.000	-	-	-	3.363
	Beschoeiing Berkel en Rodenrijs	Berkel en Rodenrijs	66.000	-	-	-	66.000	-	-	-	3.894
	Vervangen beschoeiing Bergschenhoek	Bergschenhoek	363.000	181.500	181.500	-	-	1.634	21.417	21254	21.090
	Vervangen beschoeiing Berkel en Rodenrijs	Bleiswijk	601.000	200.000	201.000	200.000	-	1.800	3.609	35.459	35.189
	Vervangen beschoeiing Bleiswijk	Bleiswijk	228.000	-	-	-	228.000	-	-	-	13.452
	Vervangen beschoeiing Bleiswijk	Bleiswijk	233.500	-	-	-	233.500	-	-	-	13.777
	Vervangen damwand Noordeindseweg	Berkel en Rodenrijs	326.000	-	-	326.000	-	-	-	19.234	19.087
	Kunstwerken		1.225.500	35.000	305.500	327.000	558.000	315	18.340	38.495	71.873
	Vervangen brug Koningsvaren/Ade laarsvaren BH-HB008	Bergschenhoek	75.500	-	-	15.000	60.500	-	-	135	4.455
	Vervangen brug Clausstraat BH-HB012	Bergschenhoek	47.500	-	-	-	47.500	-	-	-	2.803
	Vervangen brug Klawijkseweg BR-HB009	Berkel en Rodenrijs	25.000	-	-	25.000	-	-	-	1.475	1.464
	Vervangen brug Koetsveldstraat BR-BB089	Berkel en Rodenrijs	153.000	-	20.000	133.000	-	-	180	9.027	8.958
	Vervangen brug Noordeindseweg	Berkel en Rodenrijs	230.000	20.000	210.000	-	-	180	13.570	13.467	13.363

BR-BB060											
Vervangen brug Rodenrijseweg BR-BB027	Berkel en Rodenrijs	75.500	15.000	60.500	-	-	135	4.455	4.420	4.386	
Vervangen brug Veldspaat BR-HB011	Berkel en Rodenrijs	48.000	-	15.000	33.000	-	-	135	2.832	2.810	
Vervangen brug Voorlaan BL-HB005	Bleiswijk	121.000	-	-	121.000	-	-	-	7.139	7.085	
Vervangen brug Vlaggenmansdreef BH-HB002	Bergsche hoek	44.000	-	-	-	44.000	-	-	-	2.596	
Vervangen brug IJslanmos BH-HB005	Bergsche hoek	56.000	-	-	-	56.000	-	-	-	3.304	
Vervangen brug Watermolen BH-HB007	Bergsche hoek	41.000	-	-	-	41.000	-	-	-	2.419	
Vervangen brug Naaldvaren BH-SV016	Bergsche hoek	150.000	-	-	-	150.000	-	-	-	8.850	
Vervangen brug Koetsveldstraat / Raadhuislaan BR-HB010	Berkel en Rodenrijs	159.000	-	-	-	159.000	-	-	-	9.381	
Openbare verlichting		1.329.500	311.000	475.500	486.000	57.000	20.466	50.286	83.203	99.398	
Renovatie OVL installaties 2019	Lansingerland	215.000	-	215.000	-	-	-	16.268	16.139	16.010	
Renovatie OVL installaties 2020	Lansingerland	296.000	-	-	296.000	-	-	-	22.397	22.220	
Vervangen masten en armaturen Berkel Centrum	Berkel en Rodenrijs	138.000	46.000	46.000	46.000	-	414	828	10.442	10.359	
Vervangen masten en armaturen Bomenbuurt	Bleiswijk	170.500	-	170.500	-	-	-	12.901	12.799	12.697	
Vervangen masten en armaturen Vogelwijk	Berkel en Rodenrijs	245.000	-	44.000	144.000	57.000	-	396	1.692	18.538	
Fietsveiligheid verlichting Landscheidingspark	Berkel en Rodenrijs	265.000	265.000	-	-	-	20.052	19.893	19.734	19.575	

	Riolering		4.293.001	31.000	198.000	1.976.000	2.088.001	1.054	6.639	55.936	146.463
	Vervanging en renovatie riool Gemeentewerf (centrum)	Berkel en Rodenrijs	74.500	-	-	-	74.500	-	-	-	2.533
	Renovatie riool Julianalaan (deel Beethovenlaan-N209)	Bergsche nhoeck	408.500	-	-	24.500	384.000	-	-	221	13.889
	Verbeteringsmaatregelen riool Hoeksekade - Julianalaan	Bergsche nhoeck	247.500	-	24.000	222.000	1.500	-	300	3.075	9.281
	Rec. centrum - riolering (gerel. aan inv. riool Dorpsst)	Bergsche nhoeck	31.000	31.000	-	-	-	1.054	1.047	1.040	1.033
	Vervanging en rioolrenovaties dorp noord	Bergsche nhoeck	49.500	-	-	-	49.500	-	-	-	1.683
	Vervanging en rioolrenovaties dorp zuid	Bergsche nhoeck	34.500	-	-	-	34.500	-	-	-	1.173
	Vervanging en rioolrenovaties Schildersbuurt	Bleiswijk	282.500	-	14.500	263.000	5.000	-	131	2.498	9.605
	Vervanging en rioolrenovaties Weidebloembuurt	Berkel en Rodenrijs	253.500	-	10.500	235.500	7.500	-	95	2.214	8.619
	Vervanging/aanpassing riool terrein Hergerborch	Berkel en Rodenrijs	144.500	-	-	144.500	-	-	-	4.913	4.881
	Vervanging/aanpassing vrijval riool Westersingel (centrum)	Berkel en Rodenrijs	149.000	-	149.000	-	-	-	5.066	5.033	4.999
	Vervanging/vrijval riool (te verdelen per 2020-2021)	Lansingerland	1.086.500	-	-	1.086.500	-	-	-	36.941	36.696
	Vervanging/vrijval riool (te verdelen per 2021-2022)	Lansingerland	1.531.500	-	-	-	1.531.500	-	-	-	52.071
	Rioolgemalen		2.647.500	482.500	715.500	702.500	747.000	4.343	68.448	121.453	178.435
	Renovatie elektro-/mech.	Lansingerland	70.000	-	-	70.000	-	-	-	5.297	5.255

Bergbezinkbassins 2020 (gepland 3 st)											
Renovatie Hoofden gebiedsrioolgemalen 2018 (gepland 7 st)	Lansingerland	266.000	236.000	30.000	-	-	2.124	20.127	19.968	19.808	
Renovatie Hoofden gebiedsrioolgemalen 2019 (gepland 10 st)	Lansingerland	368.000	-	333.000	35.000	-	-	2.997	27.845	27.625	
Renovatie Hoofden gebiedsrioolgemalen 2020 (gepland 12 st)	Lansingerland	362.500	-	-	327.500	35.000	-	-	2.948	27.429	
Renovatie Hoofden gebiedsrioolgemalen 2021 (gepland 12 st)	Lansingerland	442.000	-	-	-	442.000	-	-	-	33.445	
Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2018	Lansingerland	329.000	246.500	82.500	-	-	2.219	24.894	24.697	24.500	
Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2019	Lansingerland	270.000	-	270.000	-	-	-	20.430	20.268	20.106	
Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2020	Lansingerland	270.000	-	-	270.000	-	-	-	20.430	20.268	
Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2021	Lansingerland	270.000	-	-	-	270.000	-	-	-	20.430	
Speelvoorzieningen		1.384.000	246.500	180.500	196.000	761.000	19.826	34.185	49.674	110.480	
Vervanging speeltoestellen 2018	Lansingerland	246.500	246.500	-	-	-	19.826	19.667	19.509	19.350	
Vervanging speeltoestellen	Lansingerland	180.500	-	180.500	-	-	-	14.517	14.401	14.285	

	2019											
	Vervanging speeltoestellen 2020	Lansingerland	196.000	-	-	196.000	-	-	-	15.764	15.638	
	Vervanging speeltoestellen 2021	Lansingerland	761.000	-	-	-	761.000	-	-	-	61.206	
	Afval		90.000	90.000	-	-	-	13.667	13.551	13.436	13.320	
	Vervanging zuilen afvalcontainers	Lansingerland	90.000	90.000	-	-	-	13.667	13.551	13.436	13.320	
	Wegen, straten en pleinen		12.766.000	3.139.500	2.599.500	3.248.000	3.779.000	132.201	236.111	418.051	747.504	
	Investeringen 2019 (nieuwe BHP)	Lansingerland	1.288.500	-	850.000	438.500	-	-	7.650	76.022	75.442	
	Investeringen 2021 (nieuwe BHP)	Lansingerland	2.808.500	-	-	-	2.808.500	-	-	-	165.702	
	Reconstructie Gemeentewerf (centrum)	Berkel en Rodenrijs	140.000	-	-	-	140.000	-	-	-	8.260	
	Reconstructie Kerkstraat (centrum)	Bergschehoek	59.000	-	59.000	-	-	-	3.481	3.454	3.428	
	Reconstructie Centrum - onderdeel Wegen	Bergschehoek	183.500	183.500	-	-	-	10.827	10.744	10.661	10.579	
	Reconstructie Schildersbuurt	Bleiswijk	588.500	-	25.500	185.500	377.500	-	230	1.899	34.722	
	Reconstructie Weidebloembuurt	Berkel en Rodenrijs	484.500	-	12.000	472.500	-	-	108	28.586	28.368	
	Rehabilitatie Westersingel	Berkel en Rodenrijs	1.314.500	-	403.000	911.500	-	-	3.627	77.556	76.964	
	Renovatie Vogelbuurt	Berkel en Rodenrijs	2.433.000	10.000	730.000	1.240.000	453.000	90	6.660	17.820	143.547	
	Renovatie Berkel Centrum / 't Vierkantje	Berkel en Rodenrijs	1.835.500	1.835.500	-	-	-	108.265	107.439	106.614	105.788	
	Fietspad Gerberasingel	Berkel en Rodenrijs	60.500	60.500	-	-	-	3.570	3.542	3.515	3.488	
	Fietsveiligheid aanpak rotondes	Lansingerland	1.300.000	1.000.000	300.000	-	-	9.000	76.700	76.115	75.530	
	Fietsveiligheid Berkeldijkje	Lansingerland	270.000	50.000	220.000	-	-	450	15.930	15.809	15.687	
Totaal Progra			27.362.001	4.845.000	5.430.000	8.024.500	9.062.501	214.057	550.937	1.032.982	1.728.207	

mma 4												
Kp.	Beheer en Onderhoud, tractie en gereedschap		1.012.500	318.000	258.000	106.500	330.000	50.862	104.352	125.714	193.596	
	1-VPB-76 Ford Transit	Lansingerland	42.000	-	42.000	-	-	-	8.778	8.702	8.627	
	1-VPB-77 Ford Transit	Lansingerland	42.000	-	42.000	-	-	-	8.778	8.702	8.627	
	2-VNJ-57 Ford Transit	Lansingerland	54.000	-	54.000	-	-	-	11.286	11.189	11.092	
	2-VRH-69 Ford Connect	Lansingerland	35.000	-	35.000	-	-	-	7.315	7.252	7.189	
	2-VVG-21 Ford Transit	Lansingerland	52.000	-	-	52.000	-	-	-	10.868	10.774	
	8-VNZ-43 Ford Transit	Lansingerland	60.000	-	60.000	-	-	-	12.540	12.432	12.324	
	8-VVF-73 Ford Transit	Lansingerland	54.500	-	-	54.500	-	-	-	11.391	11.292	
	Houtversnipperaar VanDaele	Lansingerland	25.000	-	25.000	-	-	-	5.225	5.180	5.135	
	New Holland Tractor (sectie bgh)	Lansingerland	48.000	48.000	-	-	-	6.432	6.378	6.324	6.270	
	Vervanging voor Daf BX-NZ-92	Lansingerland	160.000	160.000	-	-	-	21.440	21.260	21.080	20.900	
	Vervanging voor Goupil 35-LBT-8	Lansingerland	35.000	35.000	-	-	-	7.315	7.252	7.189	7.126	
	Vervanging voor Goupil 56-LBS-2	Lansingerland	35.000	35.000	-	-	-	7.315	7.252	7.189	7.126	
	Vervanging voor Kubota RTV Transporter	Lansingerland	40.000	40.000	-	-	-	8.360	8.288	8.216	8.144	
	Vervanging materieel/tractie 2021	Lansingerland	330.000	-	-	-	330.000	-	-	-	68.970	
	Gladheidsbestrijding		169.500	-	100.000	69.500	-	-	3.951	18.448	18.296	
	Nido Stratos B06L-12 BCL-280	Lansingerland	61.000	-	30.500	30.500	-	-	275	6.649	6.594	
	Nido Stratos B08LL-27	Lansingerland	30.500	-	30.500	-	-	-	3.325	3.297	3.270	
	Nido Stratos B40-36	Lansingerland	78.000	-	39.000	39.000	-	-	351	8.502	8.432	
	ICT		2.660.000	1.680.000	350.000	330.000	300.000	445.870	532.643	613.448	550.742	
	Investerings ICT	Lansingerland	500.000	500.000	-	-	-	129.	128.3	127.2	126.1	

	2018	land	0	00				500	75	50	25
	Investeringen TOP-werken mobiele apparaten	Lansingerland	405.000	405.000	-	-	-	138.645	137.430	136.215	-
	Investeringen TOP-werken Software	Lansingerland	315.000	315.000	-	-	-	81.585	80.876	80.168	79.459
	Investeringen TOP-werken Hardware	Lansingerland	460.000	460.000	-	-	-	96.140	95.312	94.484	93.656
	Investeringen ICT 2019	Lansingerland	350.000	-	350.000	-	-	-	90.650	89.862	89.075
	Investeringen ICT 2020	Lansingerland	330.000	-	-	330.000	-	-	-	85.470	84.728
	Investeringen ICT 2021	Lansingerland	300.000	-	-	-	300.000	-	-	-	77.700
Totaal Kostenplaatsen			3.842.000	1.998.000	708.000	506.000	630.000	496.732	640.946	757.610	762.634
Eindtotaal			36.006.001	8.973.000	7.521.500	8.936.500	10.575.001	884.086	1.485.303	2.128.536	2.879.339

Ten opzichte van de begroting 2017 is het investeringsvolume op de nieuwe investeringen over de periode 2018-2021 toegenomen.

	2018	2019	2020	2021
Begroting 2017 (excl. investeringen 2017)	€ 5.594.000	€ 8.810.001	€ 7.607.002	€ -
Begroting 2018	€ 8.973.000	€ 7.521.500	€ 8.936.500	€ 10.575.001
Verschil	€ 3.379.000	€ -1.288.501	€ 1.329.499	€ 10.575.001

De toename van investeringen in de begroting 2018-2021 t.o.v. de begroting 2017-2020 komt door de toevoeging van de investering TOGB waar een natuurgrasveld wordt omgebouwd naar een kunstgrasveld, de renovatie van Berkel centrum/het vierkantje, de investeringen rondom TOP-werken en fietsveiligheid. Daarnaast is de fasering van diverse kredieten aangepast.

De toename van het investeringsvolume in 2018 zorgt voor hogere kapitaallasten in 2019 en verder. Het effect wordt wel gedempt door een lager rentepercentage.

	2019	2020	2021	2022
Begroting 2017 (excl. investeringen 2017)	€ 520.415	€ 1.168.131	€ 1.923.751	€ -
Begroting 2018	€ 884.086	€ 1.485.303	€ 2.128.536	€ 2.879.339
Verschil	€ 363.671	€ 317.172	€ 204.785	€ 2.879.339

Bovenstaande overzichten betreffen enkel nieuwe investeringen vanaf 2018. Het totale investeringsvolume inclusief de reed geaccordeerde investeringen door de raad ligt hoger.

Toelichting op de Meerjaren Investerings Planning (MIP), jaarschijf 2018

Onderstaand geven wij een toelichting op de nut en noodzaak van de investeringen die hun oorsprong hebben in jaarschijf 2018. De totale kredietaanvraag bedraagt € 13.613.500 waarvan € 8.973.000 in 2018 wordt geïnvesteerd en € 4.640.500 in 2019 en verder. De investeringskredieten worden met vaststelling van deze begroting vrijgegeven.

Toelichting nut en noodzaak nieuwe investeringen 2018		
Nr.	Omschrijving investering	Bedrag €
1	ATV (baan 1 tot en met 10) + mini tennisbaan (1&2)	€ 386.000

2	BVCB veld 6 ombouw kunstgrasveld	€ 112.500
3	BVCB ombouw tennis naar kunstgrasvoetbalveld, inlage HOLO	€ 382.000
4	CVV (veld 4)	€ 32.000
5	CVV (veld 5)	€ 310.000
6	HBR (veld 2) - Zandrenovatie	€ 25.000
7	SV Soccer Boys (veld 3)	€ 48.500
8	SV Soccer Boys (veld 4)	€ 49.500
9	TOGB (veld 1) ombouwen grasveld naar kunstgras	€ 600.000
10	TOGB (veld 2)	€ 96.500
11	Weidevogels (korfbal kunstgras) - zand en ovalen renovatie	€ 28.000
12	Investering LED-verlichting sportvelden	€ 700.000
13	Vervanging bebording 2018	€ 78.000
14	Groen investering 2018	€ 50.000
15	Vervangen beschoeiing Bergschenhoek	€ 363.000
16	Vervangen beschoeiing Berkel en Rodenrijs	€ 601.000
17	Vervangen brug Noordeindseweg BR-BB060	€ 230.000
18	Vervangen brug Rodenrijseweg BR-BB027	€ 75.500
19	Vervangen masten en armaturen Berkel Centrum	€ 138.000
20	Fietsveiligheid verlichting Landscheidingspark	€ 265.000
21	Fietsveiligheid aanpak rotondes	€ 1.300.000
22	Fietsveiligheid Berkelsdijkje	€ 270.000
23	Rec. centrum - riolering (gerel. aan inv. riool Dorpsst)	€ 31.000
24	Reconstructie Centrum - onderdeel Wegen	€ 183.500
25	Renovatie Hoofd-en gebiedsrioolgemalen 2018 (gepland 7 st)	€ 266.000
26	Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2018	€ 329.000
27	Vervanging speeltoestellen 2018	€ 246.500
28	Vervanging zuilen afvalcontainers	€ 90.000
29	Renovatie Vogelbuurt	€ 2.433.000
30	Renovatie Berkel Centrum / 't Vierkantje	€ 1.835.500
31	Fietspad Gerberasingel	€ 60.500
32	New Holland Tractor (sectie bgh)	€ 48.000
33	Vervanging voor Daf BX-NZ-92	€ 160.000
34	Vervanging voor Goupil 35-LBT-8	€ 35.000
35	Vervanging voor Goupil 56-LBS-2	€ 35.000
36	Vervanging voor Kubota RTV Transporter	€ 40.000
37	Investeringen ICT 2018	€ 500.000
38	Investeringen TOP-werken mobiele apparaten	€ 405.000
39	Investeringen TOP-werken Software	€ 315.000
40	Investeringen TOP-werken Hardware	€ 460.000
	Totaal	€ 13.613.500

Algemene toelichting investeringstabel

Een aantal van bovenstaande investeringen worden gefaseerd uitgevoerd over de jaren heen. Deze fasering is te vinden in het investeringsprogramma 2018-2021 eerder in deze bijlage.

1 t/m 11 Sportvelden (€2.070.000)

De investeringen zijn conform beheerplan en conform de voorjaarsnota 2017 en de kadernota 2018. De drie kunstgras voetbalvelden en de vier natuurgras voetbalvelden verdeeld over de drie kernen moeten gerenoveerd worden om te blijven voldoen aan de kwaliteitseisen van de sportbonden (beheerplan/voorjaarsnota 2017). Het ombouwen van een natuurgrasveld bij TOGB naar een kunstgrasveld (kadernota 2018) en het aanleggen van een nieuwe hockeyveld bij HBR (kadernota 2018) is noodzakelijk om aan de verhoogde sportvraag te voldoen. De verhoogde sportvraag is ontstaan door het groeiende inwonersaantal van onze gemeente.

12. Investering LED-verlichting sportvelden (€ 700.000)

In 2016 sprak de raad de wens uit om de veldverlichting van sportverenigingen te vervangen door led-verlichting (motie M2016-48 Energiebesparing sportverenigingen). Deze investering van € 700.000 leidt tot kapitaallasten die niet begroot waren. Deze kapitaallasten nemen we op in de begroting 2018.

13. Vervanging bebording (€ 78.000)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt qua investeringsbedrag niet af van de MIP 2017 (wel is er een fasering aangebracht). Visuele inspecties hebben aangetoond dat vervanging vanwege ondermeer beschadigingen, vandalisme, onvoldoende reflectie en slijtage noodzakelijk is.

14. Groen (€ 50.000)

Deze investering is conform beheerplan en was reeds in de MIP 2017 opgenomen. In vergelijking met de MIP 2017 is er sprake van een verschuiving van een deel van de investering naar de jaarschijf 2019 (dit bedrag is daarmee onderdeel geworden van de Groeninvestering 2019). Oorzaak is het doorschuiven van de uitvoering van de groenwerkzaamheden van het project Vogelbuurt naar 2019.

15. Vervangen beschoeiing Bergschenhoek (€ 363.000)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt qua investeringsbedrag niet af van de MIP 2017 (wel is er een fasering aangebracht). De kwaliteit van de beschoeiing is in Bergschenhoek op verschillende plekken slecht. De beschoeiing is aan het einde van haar levensduur en moet daarom vervangen worden.

16. Vervangen beschoeiing Berkel en Rodenrijs (€ 601.000)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt niet af van de MIP 2017. De kwaliteit van de beschoeiing is in Berkel en Rodenrijs op verschillende plekken slecht. De beschoeiing is aan het einde van haar levensduur en moet daarom vervangen worden.

17. Vervangen brug Noordeindseweg BR-BB060 (€ 230.000)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt qua investeringsbedrag niet af van de MIP 2017. Wel is er een fasering aangebracht (de voorbereiding vindt deels al in 2018 plaats). Uit visuele inspectie is gebleken dat de brug in slechte staat is en niet voldoet aan de veiligheidsnormen. Daarom is vervanging noodzakelijk.

18. Vervangen brug Rodenrijseweg BR-BB027 (€ 75.500)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt niet af van de MIP 2017. Uit visuele inspectie is gebleken dat de brug in slechte staat is en niet voldoet aan de veiligheidsnormen. Vervanging is daarom noodzakelijk.

19. Vervangen masten en armaturen Berkel Centrum (€ 138.000)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt niet af van de MIP 2017. Inspectie toont aan dat vervanging masten en armaturen in Berkel Centrum noodzakelijk is in verband met de stabiliteit van de masten en betrouwbaarheid van de verlichting. Gelijktijdig worden energiebesparende aanpassingen doorgevoerd waardoor het energieverbruik zal dalen. De werkzaamheden worden in samenwerking met de afdeling RO uitgevoerd.

Fietsnetwerk op orde - knelpuntenaanpak (nummer 20, 21 en 22)

Wij maken een meerjarenuitvoeringsprogramma voor de aanpak van onveilige locaties in het fietsnetwerk. Dit prioriteren we op basis van de ongevallencijfers en de in 2017 door inwoners gemelde locaties. De aanpak bestaat uit kleine maatregelen en 'werk-met-werk'-kansen bij regulier onderhoud.

20. Fietsveiligheid verlichting Landscheidingspark (€ 265.000)

Om de verkeers- en sociale veiligheid te verbeteren brengen we verlichting aan langs het Landscheidingspad. Hiermee faciliteren we de forenzen en de scholieren die veelvuldig van dit pad gebruik van maken. Komt in aanmerking voor subsidie vanuit de Metropoolregio.

21. Fietsveiligheid aanpak rotondes (€ 1.300.000)

Er ligt een hoge prioriteit bij het veiliger maken van de rotondes op de corridor Klapwijkseweg- Boterdorpseweg. We voeren vanaf 2018 de maatregelen uit die in het in 2017 uitgevoerde onderzoek beschreven staan. Door beter zicht, duidelijker voorrangssituaties, het beperken van snelheden en het beter gefaciliteerde tweerichtingspaden maken we de rotondes veiliger.

22. Fietsveiligheid Berkelsdijkje (€ 270.000)

Als onderdeel van het Mobiliteitsplan Berkel komt er een alternatieve verbinding voor fietsers tussen de Oostersingel en de Dominee van Koetsveldstraat. Het nieuw tracé scheidt het fiets- en autoverkeer. Komt in aanmerking voor subsidie vanuit de Metropoolregio.

Gebiedsgerichte integrale aanpak Centrum Bergschenhoek (nummer 23 en 24)

Het betreft hier de wegdelen Dorpsstraat vanaf de Oosteindseweg tot en met T-splitsing Julianalaan/Random en aansluitend de Julianalaan tot aan de kruising met de Beethovenlaan.

23. Reconstructie Centrum - onderdeel Riolering (31.000)

Deze investering is gerelateerd aan de investering vervanging/renovatie riool Dorpsstraat oost. Conform de NJN 2016 starten we in 2018 met de uitvoering van herstelwerkzaamheden aan de riolering in het Centrum van Bergschenhoek. De voorbereidende werkzaamheden zijn reeds in 2017 gestart. De scope van het project is inmiddels wat uitgebreid. De meest recente schadebeelden leren dat alle bijkomende producten als kolken, huis- en kolkaansluitingen in het gedeelte van de Julianalaan vervangen moeten worden. Hierdoor is nog €31.000 aan krediet nodig voor 2018.

24. Reconstructie Centrum - onderdeel Wegen (€183.500)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt niet af van de MIP 2017. Visuele inspecties duiden op verzakking en oneffenheden van het wegdek in centrum van Bergschenhoek. Reconstructie is daarom noodzakelijk. De uitvoering combineren we met rioolwerkzaamheden en kunstwerken.

25. Renovatie Hoofd- en gebiedsrioolgemalen 2018 (gepland 7 st) (€ 266.000)

Deze investering is conform het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en was reeds in de MIP 2017 opgenomen. In vergelijking met de MIP 2017 is het investeringsbedrag naar beneden bijgesteld omdat er 3 hoofd- en gebiedsgemalen minder hoeven te worden gerenoveerd dan destijds voorzien. De 7 resterende hoofd- en gebiedsgemalen die we in 2018 renoveren (ca. 6% van het areaal) voldoen niet meer aan de technische voor afvoer van afvalwater uit de woonwijken en bedrijventerreinen die op de gemalen zijn aangesloten. Renovatie is daarom noodzakelijk.

26. Vervangen pompen en datatransmissie drukriolering 2018 (€ 329.000)

Deze investering is conform het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en wijkt niet af van de MIP 2017. In totaal moeten circa 60 gemaaltjes verspreid door Lansingerland worden gerenoveerd om grote en langdurige storingen van het systeem te voorkomen; dit is ca. 8% van het areaal.

27. Vervanging speeltoestellen 2018 (€ 246.500)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt niet af van de MIP 2017. Om te kunnen voldoen aan de Wet en regelgeving WAS (Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen) moeten er in 2018 diverse vervangingen plaatsvinden. Het betreft o.a. het speelveld Goudengriffelplantoen, speelveld Hertshoornvaren en verschillende valondergronden in de gemeente.

28. Vervanging zuilen afvalcontainers (€90.000)

De eerste ondergrondse containers zijn geplaatst in 2004. De technische levensduur en afschrijvingsperiode voor de zuilen is rond de 7 a 10 jaar en voor de binnenbakken is dit rond de 10 a 15 jaar. Naar aanleiding van een recente inspectieronde is gebleken dat voor een deel van de containers geldt dat zuilen en binnenbakken inderdaad vervangen dienen te worden. In 2018 zullen we naar verwachting bij 30 containers de zuilen en binnenbakken gaan vervangen. Op basis van het beheerplan zullen we in de MIP de latere investeringen in vervanging opnemen.

29. Renovatie Vogelbuurt (€ 2.433.000)

Deze investering is conform beheerplan en wijkt niet af van de MIP 2017. Reconstructie van de buurt is noodzakelijk om slijtage, verzakkingen, spoorvormingen en oneffenheden in het wegdek te herstellen. Het budget is verdeeld over vier jaarschijven om het integrale project effectief en efficiënt aan te pakken.

30. Renovatie Berkel Centrum / 't Vierkantje (€ 1.835.500)

Bij de vaststelling van het Mobiliteitsplan (2016) is besloten om het plein bij café 't Vierkantje autovrij te maken. Ook is het voornemen geuit om de Herenstraat verder autoluw (minder parkeerplaatsen) te maken. Met het autovrij maken van het plein ontstaat de mogelijkheid om dit plein opnieuw in te richten en een functie als ontmoetingsplaats te geven. Het plein wordt daardoor nog meer het verbindende element tussen de oostzijde en westzijde van het centrumgebied. Hiermee wordt verder vorm gegeven aan het zogenaamde 'haltermodel' voor het centrum van Berkel.

In het najaar van 2016 zijn bijeenkomsten georganiseerd met de winkeliers, ondernemers, marktkoopliden en omwonenden. Dit heeft geresulteerd in een modellenstudie voor de inrichting van het plein. Het voorstel reikt echter verder dan alleen het plein. Ook het aangrenzende openbare gebied (Kerkstraat, Herenstraat, Nieuwstraat en Centrumpassage) maakt deel uit van de beoogde herinrichting van het centrum. De recent heringerichte Kerksingel wordt daarbij als referentie (materiaal en uitstraling) aangehouden. Onderdeel van de inrichting van het plein zijn bomen, meubilair, een waterelement en het carillon.

In het najaar van 2017 wordt in overleg met de belanghebbenden een definitief ontwerp van de herinrichting van de openbare ruimte in het centrum opgesteld. In de eerste helft van 2018 worden de werkzaamheden uitgevoerd.

31. Fietspad Gerberasingel (€ 60.500)

Wij maken het regionale fietspad langs de E-lijn af door de aanleg van het ontbrekende deel ter hoogte van de Gerberasingel. Door ligging langs de Gerberasingel wordt fiets- en autoverkeer gescheiden en krijgt doorgaand fietsverkeer een vrijliggend fietspad. De werkzaamheden kunnen gecombineerd worden met de reguliere onderhoudswerkzaamheden aan de Gerberasingel, waardoor de netto investering beperkt blijft. Het project is daarnaast aangemeld voor subsidie bij de Metropoolregio.

32 t/m 36 Vervangen wagenpark (€ 318.000)

Deze investering is conform de MIP 2017. Het te vervangen gedeelte van het voertuigenpark is eind 2017, 8 jaar in gebruik. Daarmee is de ingeschatte technische afschrijvingsduur voltooid. In het voorjaar van 2018 wordt beoordeeld hoe het wagenpark zich heeft gehouden en welke auto's medio 2018 moeten worden vervangen. Bij deze beoordeling wordt ook gekeken naar verduurzaming van het wagenpark. Als op het gebied van duurzaamheid winst kan worden gemaakt, wordt de auto vervangen.

37. ICT (€ 500.000)

Voor het komende jaar hebben we de volgende investeringen in ICT geraamd. Een deel van deze investeringen heeft ook verband met de investeringen en Tijd- en Plaatsafhankelijk werken (TOP-werken), zie hiervoor onderstaande tekst en de paragraaf bedrijfsvoering. Om de noodzaak van bepaalde investeringen inzichtelijk te maken hebben we de volgende prioritering opgesteld en toegekend aan de investeringen.

- 1 Noodzakelijk in dat jaar
- 2 Nodig, maar kan beperkt uitgesteld worden
- 3 Verbetering maar niet noodzakelijk

Omdat we het devies volgen van ons financiële beleid (financiën zijn op orde maar voorzichtigheid is geboden) ontbreekt op dit moment in het overzicht de categorie 3. De verwachting is dat de komende jaren ook deze categorie benoemd kan gaan worden, maar dat kan pas als de basis voldoende solide is vorm gegeven.

Nr	Omschrijving	Bedrag	Onderbouwing	Prio
----	--------------	--------	--------------	------

	Totaal 2018	EUR 500.000		
1	Vervanging telefooncentrale en telefoontoestellen	EUR 120.000	De telefooncentrale en bijbehorende toestellen zijn economisch en technisch ruimschoots afgeschreven. De telefoontoestellen zijn inmiddels 10 jaar oud. In verband met de afhankelijkheid van de inrichting van de toekomstige werkplek, voeren wij de vervanging van de telefooncentrale (en toestellen) in samenhang met het project TOP werken (tijd- en plaatsafhankelijk werken) uit. Voor een verdere toelichting op het project TOP werken, zie de paragraaf Bedrijfsvoering.	1
2	Implementatie en koppelingen basisregistratie personen (nieuwe BRP)	EUR 40.000	De vernieuwing van de basisregistratie personen (BRP) is een langdurig traject. Tot nu toe is de planning vanuit de rijksoverheid voortdurend opgeschoven. De complexiteit is hoog. Op dit moment is het onzeker hoe en wanneer de BRP gerealiseerd wordt. Op het moment dat de nieuwe BRP beschikbaar komt maken wij kosten voor de (wettelijk verplichte) aansluiting.	3
3	Vervanging iPads	EUR 25.000	In 2018 is een groot aantal iPads afgeschreven en aan vervanging toe. Wij beperken de vervanging tot de iPads die in bruikleen zijn bij de raadsleden en kiezen als moment van vervanging het aantreden van de nieuwe raad in 2018. De vervanging van de overige iPads die aan vervanging toe zijn laten wij afhangen van de keuze voor een nieuw mobiel device in het kader van TOP werken (zie paragraaf Bedrijfsvoering).	2
4	Vervanging website	EUR 80.000	In juli 2014 is de laatste versie van de website van de gemeente Lansingerland live gegaan. Door de ontwikkelingen van het zaakstelsel en verdergaande digitale communicatie met en dienstverlening aan onze inwoners, is het belangrijk de website te moderniseren/vernieuwen.	1
5	Vervanging audiovisuele middelen raadszaal	EUR 80.000	In 2012 zijn alle audiovisuele middelen in het gemeentehuis in gebruik genomen. De geluidsapparatuur heeft daarbij regelmatig verstoringen vertoond. Tevens zijn er nieuwe wensen op het gebied van audiovisuele middelen, bijvoorbeeld een spreekklok. Met de installatie van de nieuwe raad in 2018 is het een logisch moment om de apparatuur te vervangen. Dit doen we in nauwe samenwerking met de griffie.	1
6	Ontwikkeling zaakstelsel	EUR 35.000	In 2018 werken wij verder aan de implementatie van het zaakstelsel. Nieuwe processen worden in het zaakstelsel opgenomen. Hiervoor zijn aanvullende werkzaamheden (o.a. koppelingen) noodzakelijk.	1
7	Verschuiven middelen t.b.v. TOP werken	EUR 120.000	Een aantal investeringen zullen wij in 2018 niet doen. De ruimte die daarmee vrijvalt zetten we in voor het project TOP werken.	

38 t/m 40 Investerings TOP-werken (€ 1.180.000)

De ontwikkeling naar tijd- en plaatsonafhankelijk werken vergt naar verwachting een investering van €1.180.000 met jaarlijks € 320.000 aan kapitaallasten. TOP-werken vraagt investeringen in mobiele devices, hard- en software. Omdat deze investeringen verschillende afschrijvingstermijnen kennen zijn ze afzonderlijk opgenomen. Zie voor een uitgebreide toelichting op nut- en noodzaak alsmede de dekking van deze investeringen de paragraaf bedrijfsvoering.

Afwijkingen ten opzichte van Nota Activabeleid 2016

Voor enkele investeringen in de MIP worden, na voortschrijdend inzicht, afschrijvingstermijnen gehanteerd welke afwijken van de termijnen zoals opgenomen in de Nota Activabeleid 2016. Deze zijn:

- Speeltoestellen afschrijvingstermijn 14 jaar (i.p.v. 10 jaar nota);
- Ondergrondse containers afschrijvingstermijn 7 jaar (niet opgenomen in nota);
- BVCB ombouw tennis naar kunstgrasvoetbalveld, inlage HOLO afschrijvingstermijn 14 jaar (i.p.v. 12 jaar nota)
- TOGB (veld 1) afschrijvingstermijn 12 jaar (i.p.v. 14 jaar nota)
- TOGB (veld 4) afschrijvingstermijn 12 jaar (i.p.v. 14 jaar nota)

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)							
				2018	2019	2020	2021
Omvang begroting 2017 - 2020				143.251	133.048	123.245	113.362
1. Toegestane kasgeldlimiet							
In procenten van de grondslag				8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
In bedragen				12.176	11.309	10.475	9.635
Renterisico's afgedekt met CAP				-	-	-	-
Totaal kasgeldlimiet (1)				12.176	11.309	10.475	9.635
2. Omvang vlottende schuld							
Opgenomen gelden < 1 jaar				2.176	1.309	475	-
Schuld in rekening courant				10.000	10.000	10.000	10.000
Gestorte gelden door derden < 1 jaar							
Overige geldleningen (geen vaste schuld)							

	Totaal				12.176	11.309	10.475	10.000
3.	Vlottende middelen							
	Contante gelden in kas				-	-	-	-
	Tegoeden in rekening courant				-	-	-	365
	Overige uitstaande gelden < 1 jaar				-	-	-	-
	Totaal				-	-	-	365
	Toets kasgeldlimiet							
4.	Totaal netto vlottende schuld (2-3)				12.176	11.309	10.475	9.635
	Ruimte(+)/Overschrijding(-); (1-4)				-	-	-	-
	Renterisico's vaste schuld (bedragen x € 1.000)							
					2018	2019	2020	2021
	Renterisico's							
	Renteherziening op vaste schuld o/g				-	-	-	-
	Renteherziening op vaste schuld u/g				-	-	-	-
1	Saldo renteherziening op vaste schuld				-	-	-	-
2	Aflossingen				28.405	36.548	23.167	12.167
3	Renterisico op vaste schuld (1+2)				28.405	36.548	23.167	12.167
4	Renterisiconorm				28.650	26.610	24.649	22.672

5	Ruimte renterisiconorm					
5a	Ruimte onder renterisiconorm	245		1.482	10.505	
5b	Overschrijding renterisiconorm		9.938			
Berekening renterisiconorm						
	Begrotingstotaal	143.251	133.048	123.245	113.362	
	Vastgelegd percentage (bij min. regeling)	20%	20%	20%	20%	
	Renterisiconorm	28.650	26.610	24.649	22.672	

